SERGIU FĂRCĂȘAN

Micul

TELEVIZOR

SCHIȚE VESELE ȘI NU PREA

SERGIU FĂRCĂŞAN

Micul TELEVIZOR

SCHIŢE VESELE ŞI NU PREA

EDITURA TINERETULUI

ŞERGIU FĂRCĂŞAN

Micul TELEVIZOR

SCHIŢE
VESELE
ŞI NU
PREA

EDITURA TINERETULUI

Coperta: SERGIU SINGER

MODUL DE ÎNTREBUINȚARE

„Micul televizor“ trebuie citit în rate sau dintr-o dată, după sfatul medicului ; se recomandă în acreli, astenie nevricoasă, constipaţia creierului mare, anchiloze, reacţionaritâ acută şi cronică, nasomegalie şi alte maladii, efectul trebuind să fie cam acelaşi cu al acopuncturii, dacă înţepăturile sînt destul de puternice. Îl pot însă citi şi oamenii normali, în caz că n-au altceva mai bun de făcut. Pentru somnoterapie însă — după părerea autorului — tratamentul cu Micul televizor e contraindicat, existînd în comerţ alte cîteva cărţi cu efecte minunate pentru provocarea unui somn profund. Riscurile de a muri de rîs citind această carte sînt însă foarte mici ; la preţul de cîţiva lei al celor nici 200 de pagini, înseamnă că la o pagină urmează să primiţi umor în valoare de două-trei parale, aşa că nu trebuie să vă aşteptaţi la cine ştie ce.

Se întîmplă asta şi cu alte tarife. Unii instalatori, croitorese ultima modă, niscaiva medici, reparatori sau mai ştiu eu ce — spun că în cadrul întreprinderii sau cooperativei sînt supraîncărcaţi şi că nu pot să-ţi facă nici o lucrare ca lumea ; dar, generoşi, se oferă să te servească acasă, tot cu materialele statului, dar în particular, la tarife, desigur, tot particulare. „Ştiţi, la stat s-a terminat, dar vă servesc eu cu sculele mele“ ; sau „Am eu la spital paturile mele“. Are atîta generozitate genul ăsta de oameni, încît, dacă tramvaiele n-ar merge pe şine şi n-ar fi prea mari, te-ai pomeni

că-ţi intră cu tramvaiul în dormitor: „Ştiţi, la stat s-a terminat, dar v-am adus micul meu tramvai".

Există astfel de oameni foarte interesanţi care, din păcate, nu vor să vină în faţa aparatului de televiziune. Puteţi să întoarceţi butoanele cît veţi pofti şi n-o să vedeţi niciodată în micul ecran, de-adevăratelea, un om care ia şperţuri, sau un brontosaur care tocmai bagă pumnul în gura unuia care l-a criticat pe bună dreptate, sau unul cînd se roagă bunului dumnezeu să arunce cîteva bombe atomice, ca să-i distrugă pe toţi afară de el şi de madam Rădulescu, pe care de mult o simpatizează. Sau să vezi pe un vînzător cum plasează cu succes — într-un singur minut, unei singure persoane — întreg stocul de mărfuri abia venit, ba îşi sacrifică şi timpul liber, făcînd asta în afara orelor de lucru, pe uşa din dos. Toţi ăştia sînt prea modeşti. Cînd unul fură — oricît de vîrtos ar face-o — nu ştiu de ce, dar nu-i place să se transmită la televiziune. Altul îşi bate consoarta, dar, dintr-o timiditate exagerată, nu ţine să-şi arate pe ecran atletismul.

Grozav de interesante sînt însă măruntaiele. Televiziunea este încă imperfectă: ar trebui combinată cu radioscopia. Unul, tot aplecîndu-se, a căpătat o deformaţie a şirei spinării, la altul, aşa cum pietrele mari schimbă soarta unui rîu, pietrele din ficatul lui schimbă cursul vieţii unui om, îl abat în jos sau ceva mai la dreapta. Dar asta nu se vede la televiziune. Există apoi momente cînd — pe dinafară — ai impresia că un om lucrează cu capul, dar, de fapt, el îşi extenuează piciorul drept. Altul zice din gură că el are ce are numai cu „directorii", că e de acord cu naţionalizarea industriei şi adoră socialismul, dar în acest timp, pe dinăuntru, toată navigaţia pe canalul lui de fiere e încurcată mai rău decît a fost la Suez. Dar la televiziune n-ai cum să vezi asta.

Pentru a remedia aceste lipsuri, m-am gîndit să vă pun la dispoziţie „Micul televizor". Îl puteţi vedea la orice oră din zi şi noapte, poate fi transportat lesne în buzunar, e ieftin şi incasabil. La televiziune, scenele plicticoase tre-

buie să le înghiţiţi de dragul familiei sau al musafirilor, în aşteptarea momentelor mai interesante. La micul nostru televizor nu există această primejdie : unde vă plictiseşte, săriţi pe deasupra. Dacă vă plictisesc toate emisiunile, atunci luaţi cartea, puneţi-o într-o pungă frumoasă de nailon, cu o panglicuţă, şi, la prima ocazie, daţi-o drept premiu. În felul acesta, librăriile îşi vor îndeplini planul, dumneavoastră veţi fi făcut o faptă bună, iar cei premiaţi vor fi foarte mulţumiţi de pungă şi panglicuţă.

UNII...

La înţelegerea satirei, în loc de miopi şi presbiţi, avem de a face cu altfel de bolnavi : cei cu boala *unii* şi cei cu *toţi.*

Cei bolnavi de *unii* îmi sînt, foarte adesea, prieteni. Am citit, de pildă, cîtorva prieteni rîndurile de mai sus şi am fost întîmpinat de obiecţii foarte serioase în problema *unii.* Am observat — nu ştiu nici eu de ce — că obiecţiile şi observaţiile provoacă întotdeauna o vie plăcere ; există oameni care simt în fiecare zi nevoia să li se facă o obiecţie. Am o cunoştinţă, o fată foarte sîrguincioasă, căreia obiecţiile i-au intrat în sînge. Dacă într-o zi o apucă ora 11 dimineaţa fără să fi primit măcar o obiecţie, se simte indispusă, parcă îi lipseşte ceva, o încearcă un junghi în splină şi i se face parcă un gol în piept ; fără să primească obiecţii, nici nu mai poate să meargă la creşă, să-şi alăpteze copilul ; începe să colinde tot felul de încăperi, întrebînd : „N-aveţi cumva vreo obiecţie pentru mine ?" pe tonul stins folosit de Columb în a treizeci şi doua zi a călătoriei, cînd, zdrenţuit şi flămînd, îi întreba pe toţi mateloţii dacă n-au zărit cumva vreo bucăţică de pămînt.

Obiecţia pe care mi-au făcut-o prietenii bolnavi de *unii* a fost următoarea : tu ai vorbit despre şperţari, fără să precizezi că doar *unii* oameni iau şperţ, ai vorbit despre cei cu piatră la ficat prea în general, fără să precizezi că doar *unii* sînt cicălitori. Există şi bolnavi de ficat care sînt oameni

cumsecade... O observaţie asemănătoare a fost făcută şi unui bun cunoscut al meu, fie-i ţărîna uşoară, căci a murit de pe urma acestei obiecţii.

Era un actor tînăr, de mare talent, specialist în imitaţii comice. Debutul lui a fost un uriaş triumf : unui spectator, de-atîta rîs, i s-a deplasat maxilarul. Nu mai putea să închidă gura : a trebuit să vie un medic şi să-i tragă un pumn formidabil, redresîndu-i falca stîngă. Ca-n biblie, omul a întors şi celălalt obraz, a mai încasat una zdravănă şi abia atunci şi-a revenit pe deplin, putînd să spună : „...Doctore, vă mulţumesc din suflet, aţi fost foarte amabil !“

Cîţiva ani după marele succes al debutului, l-am revăzut pe prietenul meu actorul. În prima clipă, nici n-am ştiut ce se întîmplase cu el. Sărmanul om era bolnav de *unii*. Vroia să explice şi să precizeze totul. Talentul şi-l păstrase : era un om grozav de bine hrănit, gras, înfloritor, cu obrajii roşii, şi imita nu ştiu care scenă din „Traviata“, cînd îşi dă sufletul în calitate de Dama cu camelii. Era de ajuns să cînte — pe o voce de bas — că i se stinge răsuflarea suavă, era de ajuns să-şi înalţe spre cer obrazul lui rubicond şi să plîngă, tuşind, că nu-şi va mai revedea iubitul — şi lumea s-ar fi prăpădit de rîs. Nenorocirea lui erau însă explicaţiile.

Poate i se părea că din fundul sălii îl pîndeşte un doctor în filozofie care-i face obiecţii, sau poate că în propriul lui corp voluminos se zbăteau un teoretician şi un jurist. În orice caz, înainte de fiecare număr ţinea să explice spectatorilor care este cauza pentru care vor rîde, făcea precizări :

— Vă rog să nu credeţi — se dezvinovăţea el — că-mi bat cumva joc de scrierile strălucitului scriitor francez Dumas junior sau de muzica marelui clasic italian Verdi Giuseppe. Respect pe aceşti mari autori şi gravitatea momentului pe care-l trăim. În imitaţia mea, nu vreau să satirizez nici femeile nefericite în genul Damei cu camelii, nici talentatele interprete de la Teatrul de Operă şi Balet al R.P.Romîne, nici faptul că există persoane care mor de tbc. Eu satirizez doar felul cum *unii* interpreţi în *unele* manifestări, cu totul periferice, tocmai că scoboară problema artei înalte a scriitorului Dumas Alexandru, a compozitorului Verdi Giuseppe,

a Damei cu camelii, scoboară problema decesului în urma unei boli de piept, şi a strălucitei noastre echipe de interpreţi emeriţi.

Dacă bietul om — fie-i ţărîna uşoară ! — voia să imite giugiulelile unor îndrăgostiţi, preciza dinainte că ţinta satirei sale nu este iubirea bazată pe egalitatea între un sex şi altul şi conformă cu codul familiei, ci doar *unele* exagerări, dacă-şi bătea joc de gangsteri, la început avertiza că nu se referă la poporul american în întregime, ci doar la *unele* cercuri, dacă făcea ca locomotiva, întîi îşi declara admiraţia pentru personalul căilor ferate, şi dacă lătra, se simţea obligat să anunţe că el n-are nimic împotriva acestui credincios slujitor al omului, care e cîinele, ci se referă doar la *unii* cîini, care latră la *unele* ore nepotrivite şi cu anumite intonaţii nejuste — şi îi imită doar în scopuri educative, ca să-i înveţe să latre la timpul potrivit.

Nu ştiu de ce naiba i se părea mereu că e urmărit de protestele cîinilor, ale societăţii pentru protecţia animalelor, ale locomotivelor, diplomaţilor americani, îndrăgostiţilor etc. etc. În ciuda bazei moral-juridice şi legal-filozofice pe care o dădea imitaţiilor sale, nimeni nu mai avea chef să rîdă, iar omul, de inimă rea, se stingea mai în viteză decît Violeta.

— Doctore — spunea el — mă dor *unele* coaste din stînga, dar, ca să nu vorbesc prea în general, ci concret, unele bătăi cu soţ ale inimii mele nu mi se par suficient de ritmice, pe cînd cele fără soţ constituie un exemplu pozitiv.

Pe patul de boală (i se recomandaseră fructe proaspete) nu-i spunea nevestei „dă-mi cireşele", ca nu cumva să se înţeleagă că el vrea să mănînce *toate* trei kilogramele, fără să lase nimic pentru restul familiei. De aceea, spunea :

— Dă-mi, te rog, unele cireşe.

La împărtăşanie (era ateu, dar familia chemase preotul fără să-l consulte), auzind rugăciunea pentru iertarea păcatelor, bietul artist imitator, în stare de inconştienţă, s-a ridicat în capul oaselor, începînd să cînte pe nas. Era o imitaţie grozavă, iar părintele, un om inteligent, n-a mai putut să se stăpînească şi a izbucnit în rîs. Atunci, în ochii muribundului a revenit lumina conştiinţei :

— Părinte, vreau să vă explic... În lupta pentru pace, îmi dau seama că... dar, cînd am fonfăit, eu... religia... n-am vrut să imit decît pe *unii*, care...

...Şi, cu aceste cuvinte neclare, fără să-şi mai termine fraza, s-a stins. Din cauză că nu apucase să-şi desfăşoare explicaţia, a fost cel mai reuşit număr al lui.

*

* *

N-aş vrea ca din această istorioară tristă să înţelegeţi că mă pronunţ *în general* împotriva *tuturor* cazurilor cînd se folosesc cuvintele *unii* sau *unele ;* sau că sînt împotriva *oricăror* explicaţii. Dimpotrivă : consider, de pildă, că explicaţiile *mele* sînt întotdeauna necesare.

Daţi-mi deci voie să vă explic : cînd am vorbit de folosirea cuvîntului *unele,* nu m-am referit la *toate* cazurile. Doar la unele.

TOŢI, DOMNULE, TOŢI !

Spre deosebire de prietenul meu bolnav de *unii*, am mai avut o cunoştinţă care era exact contrariul lui. Primul vorbea numai de *unii ;* celălalt numai de *toţi ;* primul îmi fusese cîndva prieten şi îmi era destul de simpatic ; pe celălalt nu-l puteam suferi ; unul era scund, gras, înfloritor, satisfăcut de viaţă şi îngrijorat doar de obiecţii ; celălalt, dimpotrivă, înalt, slab, era nemulţumit de viaţă, dar nepăsător la orice observaţii. Era bolnav de *toţi.* Sistemul lui filozofic, exprimat pe scurt, suna aşa :

— Toţi, domnule, toţi ! Ce mă iei pe mine cu *unii* ? Toţi, domnule, toţi !

Distracţia lui favorită era aceea de a-mi strica duminicile. Sosea în vizită, nepoftit, se aşeza într-un colţ, cu o figură suferindă, şi pîndea. Un prieten întreba :

— Ştiţi că doctorul Hortopedeanu şi-a părăsit nevasta cu doi copii ? Aţi aflat că nu vrea să le plătească nici pensie alimentară ? A înnebunit, şi-a lăsat şi barbă, aleargă după puştance.

— Toţi ! urla omul din colţul lui.

— Toţi medicii ? întreba mirat prietenul.

— Toţi bărbaţii ! striga omul, scuturîndu-se de scîrbă. Toţi, domnule, toţi. Toţi îşi părăsesc nevestele. Toţi îşi bat copiii ! Toţi aleargă după fetele de liceu ! Toate fetele de liceu... mă-nţelegi... Toţi ginecologii cumpără maşini ; toate maşinile sînt cumpărate de ginecologi !

Şi dă-i... Forţa lui principală era forţa de generalizare. Maşina chibernetică de calcul, care într-o fracţiune de secundă ridică la puterea a şaptezeci şi şaptea orice cifră, era în comparaţie cu el un biet căţeluş de circ ce nu ştie să socotească decît pînă la zece. Dacă unul tăia o femeie în bucăţi şi o ardea în sobă, însemna că toţi cei ce-şi fac godin sau sobă de teracotă vor să aibă un loc unde să ardă cadavrele. Dacă îi atrăgeam atenţia că există şi case încălzite cu gaz, se uita la mine ca la un nebun :

— Ca să le asfixieze, domnule, ca să le asfixieze !

— Adică există şi unii care nu le aruncă în foc...

— Lasă gluma, domnule !

Toate excepţiile, toate nepotrivirile, tot ceea ce unii fac şi alţii nu, erau pentru el doar glume — glume ale naturii, ale societăţii, ale mele, dar în orice caz glume. Şi ce poate să fie mai rău, mai criminal, mai neserios decît o glumă ? Serios era doar faptul că toţi sînt nişte ticăloşi. Omul trăia bine, se îmbrăca bine, mînca bine, avea leafă bunicică, dar se simţea înconjurat numai de nenorociri, era scîrbit cum nu se mai poate şi părea că misiunea lui pe acest pămînt e numai aceea de a-ţi face lehamite de viaţă.

După ce, pe la 3—4 noaptea, pleca de la mine, nu mai aveam decît o singură problemă de rezolvat : dacă să-mi tai vinele de la mînă sau să aleg spînzurătoarea ; cîteodată mi se părea că totuşi otrava e mai potrivită, dar în unele duminici ajungeam la concluzia că mai just ar fi să mă arunc pe fereastră.

A doua zi, chiar lucruri simple, cum ar fi că doar unii poartă mustaţă, iar alţii umblă „rade", îmi provoca o vie bucurie. „Îţi mulţumesc, dragă, pentru mustaţa ta — îmi venea să strig cîte unui tovarăş — îţi sînt recunoscător că nu ţi-ai ciopîrţit nevasta ! Eşti pentru mine dovada vie a umanităţii triumfătoare".

Aveam plăcerea nebună a acelui personaj de anecdotă — din trecut ! — care se plîngea că-i năucit de suferinţele înfiorătoare pe care i le provoacă pantofii prea strîmţi. După ani de zile, un prieten l-a întrebat : „Bine, măi, de ce nu-ţi iei şi tu o dată pantofi mai largi ?" „Nevasta mă cicăleşte — a răspuns omul — şeful îmi face mizerii, baia

aglomerată, copiii îmi fac numai necazuri, de băut nu beau, că țin regim, leafa e mică, încheieturile mă dor. Atîta plăcere mi-a mai rămas pe lumea asta, să vie seara și să-mi scot pantofi."

I-am povestit odată această anecdotă și acritei mele cunoștințe.

— Lasă gluma! a scrîșnit omul. Dumneata, vorba lui Caragiale, scîrța-scîrța pe hîrtie! Toți scriitorii trăiți cu capul în nori, toți faceți pe controlorii, vă băgați peste tot și nu știți nimic, toți ziariștii faceți pe șefii și toți șefii sînt niște ticăloși...

— Dar și dumneata ești șef, mi se pare.

— Lasă gluma! scrîșnea el iar. Eu am spus de șefi în general. Așa sîntem noi, domnule, nu ca la nemți. Că la nemți, dacă se apucă omul...

— Va să zică măcar nemții...

— Lasă gluma! scrîșnea el. Toți nemții sînt soldățoi, toți fac războaie, toți împing lumea în belele, toți...

Pe nemți, totuși, am observat că-i menaja; cel mai mare necaz îl avea pe romîni: noi, romînii, încolo, noi, romînii, încoace, toți romînii, domnule! Toți, domnule, toți!

Într-o zi i-am spus:

— Uite ce e. Toți nervii mei sînt extenuați. Toți medicii spun că am astenie. Toate nevestele mele spun că ne-ai amărît pînă și dulceața din borcanele din fundul cămărilor. Toate simțurile mele se revoltă împotriva dumitale. Să piei din fața tuturor ochilor mei!

Și nu l-am mai revăzut pînă acum două luni, cînd l-am întîlnit la tribunal; era sub pază, judecat pentru delapidare și luare de mită.

— Bravo, domnule! i-am șoptit. Toți, ai? Te-au arestat, ai? Mare plăcere, domnule, ca la nemți, zău, m-a uns pe inimă, ca la nemți, e o plăcere.

S-a uitat urît, în semn de „lasă gluma!"

— Toți, domnule! — o țineam eu mai departe — și dacă „toți" fură, atunci hai să fur și eu, ai? Toții adică la înghesuială să nu fiu observat eu, ai? Ce zici — l-am

întrebat — n-ar trebui să vă pună la zid pe toţi ? Că doar cînd vă înfundaţi mîna, pe noi toţi ne furaţi, tot poporul, domnule, îl furaţi ! Aşa că n-ar trebui să vă punem la zid pe toţi ? Nu aşa, pe *unii* sau pe *alţii,* dar pe toţi ? Toţi hoţii, domnule, toţi !

— Fugi, domnule, de-aici ! a şoptit el înspăimîntat. Cum asta, toţi ? Ce vrea să zică vorba asta ? Cum adică toţi ? Pedeapsa e în funcţie de gravitate. Nu toţi, domnule, nu toţi !

DIRECŢIUNEA MIŞCĂRII HÎRTIILOR

— Şi nu uita — mi-a repetat tov. Ionescu de la Capitală — că, dacă întreprinderile nu mai sînt azi ce au fost ieri, în schimb firma asta a rămas tot atît de birocratică cum era şi înainte. Organizaţia de partid a încercat să mai dreagă lucrurile, dar toate iniţiativele i-au fost zădărnicite de vechea direcţiune. Nici nu ştiu cum de încape într-o singură întreprindere atîta birocraţie. Să nu uiţi asta !

— Fii pe pace ! i-am răspuns tovarăşului Ionescu. Doar sînt crescut lîngă nicovală ! O viaţă întreagă nu i-am putut suferi pe birocraţi.

— Te cred, tovarăşe, a spus tov. Ionescu. Dar trebuie să ai grijă, să-i schimbi dumneata pe ei, şi nu ei să te schimbe pe dumneata.

— Cum — i-am răspuns eu plin de indignare — ei să mă schimbe pe mine ?! Nu mă cunoşti, tovarăşe ! Eu sînt ciocănar, nu mă las aşa ! Iau nişte dinamită şi le arunc în aer toate hîrţoagele !

— Copăcel, copăcel — mă mustră tovarăşul Ionescu — fii atent cum umbli, dinamita e scumpă şi de unele hîrţoage, cum le zici, doar ştii că avem nevoie. Dacă te-ar auzi cineva, ar putea să creadă că vorbeşti serios. Nu te supăra, dar eşti cam iute de gură.

...Eu sînt fierar de meserie, ceferist, scos din producţie de doi ani şi ceva. De atunci, din martie '46, partidul mi-a dat tot felul de sarcini. Mi-e frică să nu mă credeţi şi

pe mine un înfumurat d-ăia, altfel v-aş spune că le-am îndeplinit aproape bine pe toate. Numai de sarcina asta, nouă pentru mine, eram cam îngrijorat.

A doua zi după discuţia cu tovarăşul Ionescu, m-am prezentat la instituţie. Le-am spus că sînt noul director, le-am arătat numirea mea, ei mi-au arătat care e biroul meu, şi gata.

Abia după un sfert de oră a sosit cel care ţinuse loc de director, un om lung, slab, cu ochelari şi care vorbea mult. Mi-a explicat el vreo oră cum stau toate treburile, dar vorbea cu atîta repeziciune, încît am renunţat să-l mai urmăresc ; mă mulţumeam doar să ghicesc ce se ascunde în capul lui ţuguiat în timp ce sporovăieşte.

La urmă, l-am rugat să-mi arate instituţia. E compusă doar din birouri. Birourile cuprind 247 funcţionari. Sînt o grămadă de coridoare şi etaje şi uşi nenumărate. În fiecare odaie se află una sau mai multe mese de birou, iar pe fiecare, multe, multe hîrtii... Cînd am văzut atîtea hîrţoage — mai ales la arhivă ! — m-am cam înspăimîntat puţin. Mi-am făcut însă curaj : doar am trecut eu şi prin momente mai grele !...

Nu-mi rămînea decît nădejdea că în vreo zece zile şi nopţi o să le prind firul la toate. M-am întors în birou, mi-am suflecat mînecile şi hai, pune-te pe treabă !

Cum stăteam eu aşa în biroul meu, deodată, pe la amiază, am auzit prin fereastră un urlet prelung. Venea de la un etaj de deasupra mea : auzeam paşi grei în tavan. Am fugit imediat pe uşă afară. Coridorul era pardosit cu ciment alunecos ; cît pe aci să-mi rup gîtul. Am ajuns sus gîfîind. Pe uşa camerei din care bănuiam că au pornit strigătele, era prinsă o placă : *Direcţiunea repartizărilor,* iar dedesubt scria : *Intrarea strict oprită !* Am intrat în grabă.

În mijlocul odăii, ca un urs în sunetele tobei, sălta de colo pînă colo directorul repartizărilor, gras, înalt, un munte de om, lac de sudoare. Cînd am pătruns pe uşă, răcnea :

— Tocmai azi, cînd a venit directorul ăsta nou ! Ticăloşii ! Să-mi facă mie una ca asta !

Una din funcţionare, observîndu-mă, încercă să-l liniştească, dar el scoase un nou urlet :

— Lăsaţi-mă ! Sînt o victimă ! Ăsta nu ştie multe, mă concediază !

Un cetăţean cu mînecuţe negre clipi din ochi, arătînd îngrijorat spre mine, însă directorul repartizărilor era în plină fierbere şi, întorcîndu-se, se pregăti să scoată un nou răcnet, dar, recunoscîndu-mă, şi-l înghiţi la iuţeală şi îmi surîse :

— Meserie grea.

— Ce s-a întîmplat ?

— A, nimica toată, mă linişti el şi începu să rîdă în silă. Am aprobat sucursalei Iaşi un milion lei, în contul cheltuielilor diverse şi acum primesc o înştiinţare de la ei : „Conform aprobării dumneavoastră, am cheltuit, pe diverse, două milioane lei".

Un nou val de sudoare îi zbucni prin piele.

— Două milioane în loc de un singur milion ! Dublu ! Ah, ah, ah !

Apoi îşi aminti că vorbeşte cu noul director general şi îmi surîse iarăşi :

— O regretabilă diferenţă. Vedeţi, pe tabelul nostru de aprobări (mi-l băgă sub nas) scrie limpede : 1 (un) milion. Şi iată, ei au dat bani pentru 2 (două) ! Regretabil...

Se uită la mine întrebător, dar eu i-am luat-o înainte şi l-am întrebat primul, repede :

— Şi acum, ce veţi face ?

— Cum adică ?

— Ce măsuri luaţi ? Ce faceţi cu adresa asta a lor ?

Directorul repartizărilor ridică mirat din sprîncene ; privind spre funcţionară şi cetăţeanul cu mînecuţe negre, ca şi cum ar fi vrut să-i ia drept martori, răspunse cu tonul unuia care spune lucrul cel mai firesc din lume :

— Ce să fac ? Iau adresa şi o rezolv pe calea obişnuită.

— Aha ! zîmbii eu, prefăcîndu-mă că înţeleg cîte ceva, dar nu înţelegeam nimic. Pe calea obişnuită...

— Da, întări el satisfăcut. Pe calea obişnuită !

— Înţeleg, i-am răspuns eu puţin stînjenit, căci simţeam că vrea să mă ia peste picior. O rezolvaţi pe calea obişnuită.

— Exact, zîmbi el şi îşi plimbă mulţumit limba prin colţul buzelor, înghiţind cu acest prilej cîteva broboane de sudoare. Pe calea conformă previziunilor, dispoziţiunilor şi uzanţelor în vigoare. Calea obişnuită...

— Aha, am mai reuşit eu să spun şi, salutîndu-i pe toţi cu o înclinare a capului, am ieşit din odaie. Aş fi putut să-l întreb de încă vreo şapte ori, dar îmi dădeam seama că tot n-o să scot nimic de la el ; voia să-şi bată joc de mine. Unii te lămureau atît pînă te durea capul, ca să-ţi arate că nu te poţi lipsi de ei ; ăsta însă spusese : „Pe calea obişnuită". Văzusem în ochii lui sclipiri de dispreţ. „Ce ştie neghiobul ăsta de muncitor de afacerile noastre ? s-o fi gîndit. Las'să vadă că fără mine, fără Protopopescu, nimic nu poate să descurce".

Biroul meu se afla la etajul III, iar cel al directorului repartizărilor la etajul IV. Timp de două zile, cum aveam o clipă liberă, mă repezeam la etajul IV. Pentru mine, adresa asta de la Iaşi era un fir de preţ : calea obişnuită. Pe urmele hîrtiei aş fi putut să văd şi eu care-i calea asta. Stăteam de vorbă prieteneşte cu secretara directorului repartizărilor, îi făceam şi lui cîte o scurtă vizită, în sfîrşit, căutam să iscodesc pe nesimţite, să aflu ce s-a făcut cu adresa de la Iaşi.

— Domnul Protopopescu îşi iubeşte meseria — îmi spunea secretara lui — şi în fiecare zi la ora douăsprezece începe să ţipe. Pe alţii i-ar lăsa indiferenţi, dar el, cum descoperă ceva în neregulă, îndată începe să ţipe, atît de mult îşi iubeşte munca.

— Dar de ce ţipă tocmai pe la douăsprezece ? am întrebat-o. Are oră specială ?

— Ştiţi, pînă la amiază lucrează hîrtiile mai vechi, cu care s-a obişnuit. Abia pe la douăsprezece trece la cele noi.

A treia zi am intrat direct în biroul lui Protopopescu, fără să mai mă opresc pe la secretară. A închis repede ceva în sertar şi mi-a zîmbit prin fumul combinat pe care îl lăsau ţigara şi cafeluţa instalate pe biroul său...

A patra zi n-am mai putut să rabd (de altfel mă obişnuisem cu noua mea situaţie de director) şi l-am întrebat fără multe ocoluri :

— Ce se aude cu adresa de la Iaşi ?

— Mai lucrez la ea, răspunse Protopopescu, arătîndu-mi un teanc de hîrtii. Faţa lui umflată trăda oarecare enervare ; îi amintisem o chestiune neplăcută. Eu am privit lung la teancul de hîrtii, ca la un duşman pîndind din întuneric...

A cincea zi am revăzut hîrtia !

Trecusem la direcţiunea planificării (etajul II) să stau de vorbă cu directorul planificării, şi, uitîndu-mă distrat pe birou, am recunoscut-o numaidecît ! În colţul din stînga sus era acoperită cu un scris ţepos : „*A se înainta la direct. planif.*". Iar în semnătură, „*t*" de la Protopopescu avea o codiţă plină de avînt, ca o lance purtată de un călăreţ furios.

Va să zică asta lucrase domnul Protopopescu timp de cinci zile ! Aşa lucra dumnealui ! Toată ziua se iscălea ca să scape de răspundere ; semnătura nu-l angaja la nimic, pentru că veşnic trimitea hîrtiile la alte direcţiuni. Salariul său era pe vremea aceeea foarte frumos : socotind cîteva hîrtii lucrate pe zi, însemna că fiecare semnătură a domnului Protopopescu valora peste o sută de lei ai anului '48. De cînd eram director, mă obişnuisem să socotesc toate : am evaluat numai lancea aceea furioasă la peste treizeci de lei. Iar cu fiecare punct pe care îl punea la sfîrşitul semnăturii putea să-şi cumpere o ţigară bună.

Tocmai începusem să mă gîndesc din nou la dinamită, cînd şeful planificării mă întrerupse :

— N-aţi vrea să examinaţi mai amănunţit sistemul de funcţionare al direcţiunii noastre ?

Directorul planificării era un omuleţ rotofei şi curăţel. Chelia lui nu era una din acelea urîte şi osoase, ci de un rotund atrăgător, ca un bulon bine şlefuit.

I-am răspuns că mă interesează să văd cum lucrează direcţiunea lui. M-a condus peste tot, vorbind necontenit,

săltăreţ, dînd mereu din mînuţe. Direcţiunea planificării este compusă dintr-un serviciu al planificării sistemului de planificare în întreprindere, precum şi din încă un serviciu, al planificării propriu-zise, care planifică aplicarea planului de muncă pe toată ţara. Cel puţin aşa mi-a spus.

— Sînt de cinci zile aici — începui eu — şi cred că sînt prea multe formalităţi, toate lucrările merg prea încet. Apoi îi explicai pe larg că munca trebuia reorganizată, trebuia neapărat simplificată.

— Desigur, desigur, se grăbi omuleţul să răspundă. De şase ani studiez această problemă şi cred că în curînd o voi rezolva.

Oare „curînd" se socotea la el în zile sau în ani? În orice caz, eu i-am spus foarte liniştit ce aveam de spus:

— Cred că aţi avut timp, în şase ani, să vă formaţi o părere justă. Aşa că v-aş ruga să-mi aduceţi pînă în şase zile planul dumneavoastră.

Omuleţul păru netulburat şi promise că pînă în şase zile o să-mi aducă neapărat planul său.

I-am dat şase zile, pentru că pînă atunci puteam să pun şi eu la punct nişte proiecte. Cu o zi înainte, veniseră la mine cîţiva funcţionari, se aşezaseră liniştiţi pe scaune, iar unul dintre ei, un puşti de vreo douăzeci de ani, cam ciufulit, roşcovan şi care îşi mijea mereu ochii, vrînd să pară şiret, îmi spuse:

— Tovarăşe, de ce alergi aşa de colo pînă colo şi nu te mai sfătuieşti oleacă cu noi? Nu ştii că există aici o organizaţie de bază şi un birou? Dumneata eşti comunist?

Vă spun drept că nu mă aşteptam ca puştiul să mă ia atît de tare; să ţi se taie răsuflarea, nu alta. Puşti, puşti, vorbea el cam de sus, dar avea dreptate. M-am uitat şi la ceilalţi — tineri cu toţii, afară de unul care stătea ceva mai respectuos, pe vîrful scaunului — m-am scărpinat după ceafă şi le-am spus:

— Fraţilor, aveţi dreptate. M-au zăpăcit ăştia în aşa hal, c-am uitat să mă sfătuiesc mai des cu voi!

El, puştiul — Anghel îl cheamă — a zîmbit gingaş şi parcă ruşinat, ca o fecioară, şi mi-a spus:

— Noi, tovarăşe director, am făcut un plan de reorganizare. Vrem să vă ajutăm.

M-am uitat şi am văzut că planul, în general, se potrivea cu instrucţiunile de la minister.

„Mînjilor, ai mei sînteţi!“ îmi venea să le strig.

Mi-am suflecat mînecile, am mai chemat cîţiva oameni pe care-i văzusem ca destoinici şi ne-am pus pe treabă.

*

* *

Între timp, am urmărit mai departe hîrtia. În două zile, ea a străbătut drumul de la serviciul planificării muncii, pînă la biroul alăturat, la serviciul planificării propriu-zise. Aici, după trei zile de şedere, adresa fu examinată cu toată atenţia. Ea mai căpătase încă o semnătură. Pe adresă scria clar: 2.000.000 lei. Fu comparată cu tabelul de repartizări, care era o copie al celui pe care-l avea direcţiunea repartizărilor; era dincolo de orice îndoială: trebuiau luate măsuri urgente! Aşa că serviciul planificării propriu-zise hotărî că această chestiune nu e de resortul său şi o trimise, bineînţeles cu o nouă semnătură, la direcţiunea comercială.

Am fost a doua zi la direcţiunea comercială, să mă interesez ce s-a făcut cu adresa.

— Nu ne-a sosit încă, îmi spuse un funcţionar posac.

— Nu se poate — strigai — a plecat ieri de la direcţiunea planificării!

— Poate mai e pe drum, îmi răspunse celălalt cu nepăsare.

Ieşind pe coridor, am privit lung înainte: la douăzeci de metri de direcţiunea comercială se află direcţiunea planificării... Cuvintele îmi răsunau în urechi: „Poate mai e pe drum“. Fără să vreau, cercetai din priviri coridorul: cine ştie ce-o fi cu ea!

Vesel, am pornit-o îndărăt spre biroul meu. Începusem să înţeleg mai bine cum stăteau lucrurile cu calea obişnuită.

În timp ce urcam scările, mi-a ieşit în cale omuleţul de la planificare. Frecîndu-şi mîinile satisfăcut şi urcînd

treptele de-a-ndăratelea, fără a mă slăbi din ochi, mi-a făgăduit că o să-mi aducă un plan grozav, numai să-i dau un nou termen, de cinci zile. Poftim! I l-am dat fără să mă sinchisesc prea mult. Tovarăşii şi cu mine terminaserăm planul nostru. Mai aveam ceva timp, aşteptam apariţia unui decret-lege. Pînă atunci, în unsprezece zile, prinsesem firul la multe. Numai rezolvarea hîrtiei de la Iaşi nu o grăbisem de loc: o lăsam să meargă pe calea obişnuită.

O zi mai apoi, hîrtia sosi în sfîrşit la direcţiunea comercială. Aici, directorul nu era de loc mai prejos de domnul Protopopescu; demnitatea lui nu-i permitea să-şi ia răspunderea într-o chestiune atît de încurcată: auzi! tocmai el să înghită hapul? Aşa că hotărî să trimită mai departe hîrtia, la contabilitatea generală. Aici, hîrtia nu sosi timp de patru zile. Am căutat-o peste tot, am pus să fie întrebaţi şi curierii: nimic! parcă intrase în pămînt.

După patru zile am regăsit-o. Tot la direcţiunea comercială! Şi tot directorul acela demn punea iarăşi o rezoluţie pe ea, însă de data aceasta pe dosul hîrtiei.

— Parcă am mai văzut hîrtia asta la dumneata...

— Da, răspunse el dregîndu-şi glasul, după care scoase din buzunar o batistă parfumată şi hîrîi puţin în ea, ştergîndu-şi la urmă colţurile buzelor. Vedeţi, s-a pătat numărul şi data înregistrării. Aşa că am trimis-o la arhivă, să i se dea de urmă, şi de acolo a fost trimisă la registratura generală, care i-a pus din nou numărul şi data, aşa că adresa a ajuns acum îndărăt la mine.

Am privit bine biata hîrtie: era plină de rezoluţii şi semnături. Mi-o aminteam cum venise prima oară: albă şi proaspătă. Şi acum zăcea gîrbovită... Sărmana! Încă vreo cîteva zile şi rezoluţiile nu-i vor mai încăpea nici pe verso!

— Şi ce faci acum cu ea?

— O trimit la contabilitatea generală, răspunse el fără să clipească.

Hîrtia coborîse deci de la etajul IV la II şi acum era trimisă la etajul I. Cum pe la registratură (parter) trecuse, şi în subsol nu mai exista nici un birou, eram curios să văd unde va mai ajunge nenorocita.

După două zile, se înfiinţă în biroul meu omuleţul de la planificare. Zîmbea, purtînd în mînă un carton uriaş. Îl desfăcu şi mi-l puse în faţă, cu aerul unui tată care face o surpriză, aducînd un cadou mult visat micuţului său copil. Eu însă am privit cartonul cu nepăsare : părea să fie desenul unui soi de covor, atît de multe linii colorate avea, sau cine ştie ce mai era. Omuleţul mă privea fericit, aşteptînd să spun ceva.

— Frumos ! am rostit eu.

— Nu-i aşa ? zise el.

— Foarte frumos.

Omuleţul tăcu, copleşit de fericire şi modestie.

— Frumos — adăugai — dar nu înţeleg despre ce e vorba.

El zîmbea mai departe.

Am strîns pumnul pe sub birou ; tovarăşul Ionescu mă dăscălise să-mi stăpînesc firea. Am spus pe un ton blajin :

— Nu te supăra, m-ai făcut curios, n-ai vrea să-mi explici ?

— Cu plăcere, strigă voios omuleţul şi începu să turuie imediat : E planul de simplificare ! Linia roşie reprezintă intrarea la registratură. Să presupunem că e vorba de crearea unui fond pentru repararea unui automobil. Vedeţi cum merge de-a lungul liniei bordo de la registratură pentru un scurt studiu la planificare, de la planificare pe verde la repartizare, de la repartizare pe albastru se întoarce rezolvată la arhivă, în timp ce pe galben e trimisă prin direcţiunea generală pe roş-albastru în provincie, ori pe siclamen e expediată consiliului, de la care pornesc cinci linii : violet, cafeniu, portocaliu, roşu de Congo întrerupt sau linia punctată, fiecare din linii reprezentînd direcţiunile...

Eu sînt muncitor, respect şi iubesc planurile, dar vă jur că ăsta nu era plan, era un coşmar colorat. Omuleţul vorbea rapid mai departe : de aici merge acolo, de acolo se simplifică şi ajunge îndărăt pe dincoace... şi trimite-l încolo, şi întoarce-l încoace, de-am ameţit, începusem pînă şi chelia lui s-o văd parcă în dublu exemplar, fiecare cu cîte un curcubeu strălucitor pe deasupra — aşa ameţisem.

— Mă scuzi — l-am întrebat — dar cine se mişcă aşa, de ici pînă colo, tot timpul ?

Omuleţul mă privi nedumerit.

— Spune, domnule, cine se mişcă, domnuleee ?! (Aproape că ţipam.)

— Cum adică — mă îngînă el — cine se mişcă ?

— Da ! (simţeam că mă înăbuş) cine se mişcă : automobilul sau cererea ?

— A, nu ! răspunse el uşurat şi vesel. Maşina stă pe loc tot timpul ! Doar hîrtia se mişcă !

— Nu e bine — răcnii eu — trebuie de-a-ndoaselea !!!

— Cum de-a-ndoaselea ? zîmbi el stînjenit.

— Hîrtia să se oprească dracului într-un birou şi automobilul să înceapă să umble !

El se gîndi serios o clipă şi răspunse jignit :

— Domnule director general, vă rog să aveţi în vedere că eu sînt planificator şi nu şofer !

„Dacă ai fi şofer, ai nimeri cu oiştea în gard şi n-ai mai apuca niciodată să faci planuri d-astea !..." Aşa îmi venea să-i strig, în faţă, dar m-am stăpînit şi l-am luat cu duhul blîndeţii :

— Uite, dragă, nu înţelegi ? Interesul e ca maşina să fie reparată grabnic, şi pentru asta e nevoie ca cererea să fie rezolvată imediat. Avem interes ca munca să fie simplificată, să soluţionăm rapid...

— Desigur, m-a întrerupt el, din nou voios. Am prevăzut şi aceasta : înfiinţăm o Direcţiune a Urgenţei, care să grăbească lucrările şi o Direcţiune a Aprobărilor Provizorii Imediate, funcţionînd sub controlul unei Direcţiuni de Revizuiri, Recalculări şi Control.

— Păi asta înseamnă să angajăm încă vreo cincizeci de funcţionari în plus ! zisei înspăimîntat. Cum crezi, domnule, că vom putea angaja atît de mulţi funcţionari în plus ?

El mă înţelese greşit şi răspunse :

— N-aveţi grijă, o să găsim noi. Numai în familia mea şi se găsesc destui amatori.

— Bine, dragă — îi vorbeam cu o linişte nefirească — dar cred că ştii că la cincizeci de funcţionari trebuie să

mai angajezi încă zece care să ţie evidenţa lor. Şi pentru că ăştia şaizeci o să încurce lucrurile şi mai rău, va trebui încă un personal pentru SupraUrgentare şi ReSimplificare!

— Nu-i nimic — spuse el — mai construim un etaj.

Atunci mi-a încolţit ceva în minte. Vă rog să mă credeţi că nu sînt om rău din fire. Dar cîteodată îmi ies din pepeni şi mă ia gura pe dinainte, că sînt iute de gură. Mă stăpînisem eu un timp, dar trebuie să ştiţi că eram nedormit de vreo şase zile, lucrasem zi şi noapte, mi se învîrteau toate în cap şi uitasem de tovarăşul Ionescu de la Capitală. Aşa că i-am spus :

— Planul e aproape perfect.

Şi am adăugat :

— Dar lipseşte ceva. Uite, de pildă, linia asta roşie cu continuare verde, siclamen, cum zici, şi cafenie face una, două... patrusprezece cotituri. Avem aproape o sută de birouri şi, dacă mai construim un etaj, vom avea cinci etaje şi peste o sută douăzeci de birouri. Închipuie-ţi cîte cotituri şi schimbări de etaj. Cine-mi garantează mie că hîrtiile nu o să greşească etajul, n-o s-o cotească greşit?

El îşi înălţă mînuţele, încercînd să-mi răspundă, dar l-am oprit cu un gest :

— Cine-mi garantează că n-o să circule greşit? Eu sînt ceferist. Înţelegi ce vreau să spun?

— Nu prea, îngăimă el şi începu să rîdă nervos.

— E simplu! i-am strigat şi, cuprins parcă de entuziasm, m-am ridicat de la birou, umblînd prin odaie, în timp ce omuleţul mă urmărea din priviri, încremenit de nedumerire. E simplu! repetai. Sînt ceferist. Ca nici o hîrtie să nu circule greşit, înfiinţăm o DIRECŢIUNE A MIŞCĂRII HÎRTIILOR! Stai să vezi. Ca la căile ferate! La fiecare etaj sau întretăiere de birouri punem un acar în uniformă — vom avea şi o direcţiune de furnituri pentru uniforme. Acarul întoarce macazul : la dreapta, la stînga, în sus, în jos, unde trebuie... Lîngă fiecare acar instalăm un semnalizator : verde : liber! roşu : opreşte, sînt încărcat de hîrtii! galben : stai aşa, în curs de rezolvare!... albastru : ia-mi nişte ţigări şi-o cafeluţă! Ah, îţi dai seama? Cu vremea vom avea locomotive

electrice cu zeci de vagonete pentru cărat hîrtiile, ascensoare de nivel, un mic funicular între direcţiunea Mişcării şi direcţiunea Haidahopasupraresimplificării, neapărat instalaţii de televiziune pentru a descoperi orice automobil reparat înainte de aprobări, o să avem şine de azbest şi ventilatoare pentru ca praful de pe hîrtii să...

— Scuzaţi-mă — mă întrerupse cu glas stins omuleţul — mă retrag puţin, nu mă simt prea bine...

Nu e vina mea. Eu sînt crescut lîngă nicovală, om cumpătat, dar dacă el a vrut şi a tot vrut să mă zăpăcească la cap cu planificările lui...

A doua zi, l-am găsit aşteptîndu-mă în faţa biroului.

— Aş dori să-mi daţi un mic concediu de odihnă, spuse el nemişcat.

Tare abătut trebuie să fi fost, dacă nu sălta din mînuţe vorbind...

— Cu plăcere ! Odihneşte-te şi vino la întoarcere cu un plan frumos.

Abia m-am ţinut să nu adaug : nici nu ştii ce surpriză te aşteaptă la întoarcere ! Într-adevăr, ce figură va mai face cînd în locul planului siclamen de rezăpăcificare, va găsi, negru pe alb, personalul redus, cu un sfert din el trimis la altă întreprindere, care tocmai se înfiinţa, iar cinci directori de-alde Protopopescu schimbaţi cu elemente noi, cinstite. Dar pînă la surpriza asta, mai erau ceva zile.

Mă înhămai la lucru şi abia pe la douăsprezece, cînd Protopopescu, pesemne, trecuse la cercetarea hîrtiilor noi, răcnetele sale mă făcură să-mi aduc aminte de adresa de la Iaşi. Venise în întreprindere o dată cu mine ; erau şaptesprezece zile mari şi late de cînd tot rătăcea prin toate direcţiunile. Oricine ar fi putut s-o rezolve, însă nimeni nu voia să-şi ia răspunderea şi, de fapt, rezolvarea ei depindea, cred, tot de Protopopescu.

Puştiul, Anghel, căruia îi povestisem cazul, se încălzise grozav.

— Mi-e silă, tovarăşe, de ocupaţia asta ! spunea el. Am cerut de patru ori să fiu lăsat să lucrez într-o fabrică, să mă fac muncitor, dar nu-mi dă drumul de la Capitală. Cică

abia a fost naţionalizarea şi n-avem destui funcţionari comunişti!

I-am privit mustrător obrăjorul pînă l-am făcut să roşească şi mai mult.

— Nu ţi-e ruşine? l-am întrebat. Răspunzi aici de o muncă, am făcut un plan de reorganizare şi vrei să pleci? Ce-i aici, joacă de copii, să spui că nu mai vrei să te joci?

— Pierdem multă vreme de pomană! m-a mustrat el. Uite, cu Protopopescu ăsta, înţelege odată că n-o să rezolve hîrtia. Să-l dăm afară şi să terminăm.

Îl priveam ţintă, fără să-i răspund nimic, şi el s-a simţit prost şi a stăruit:

— Îţi spun, în ruptul capului n-o să rezolve Protopopescu hîrtia. Nu vrea să zgîndăre pe cei de la filiala Iaşi... I-e frică, poate că cei de la Iaşi ştiu de vreuna din pungăşiile lui. Îţi spun eu, n-o rezolvă... Să-l dăm afară şi gata!

— Ei, mînzule, eşti cam pripit, i-am spus. Crezi că de Protopopescu e vorba aici? În cinci zile, o dată cu reorganizarea, îl concediem. Poţi să mai rabzi cinci zile, nu? Iar rezolvarea hîrtiei nu ne interesează: hîrtia, pentru noi, e de mult ca şi rezolvată. Înţelegi acum că...

— Păi de ce nu spui aşa, tovarăşe director? mă întrerupse Anghel. Hîrtiuţa asta e va să zică pentru noi un soi de caz-model, şi ar fi păcat să-l concediem înainte de-a fi rezolvat-o... Nu-i frumos!

Ne-am uitat unul la altul şi am început să rîdem.

— Uite ce idee am, îmi spuse puştiul.

Ne-am sfătuit noi şi după vreun sfert de oră trimisei la toate etajele şi direcţiunile următoarea

CIRCULARA

Se pune în vedere tuturor direcţiunilor că pînă la data de... 1948, va trebui să fie rezolvată adresa cu numărul 79325/1948, indiferent în posesia căreia direcţiuni se va afla hîrtia la acea dată.

Mai erau cinci zile pînă la data fixată.

. . . .

După trei zile, veni la mine Anghel şi se zvîrli într-un fotoliu. Era istovit de atîta rîs şi îşi ştergea ochii :

— Grozavă furtună în toată întreprinderea ! Nici nu mi-am închipuit ca nişte funcţionari cu experienţă să se păcălească în aşa hal, cu o hîrtie gata rezolvată !

Îmi spuse că toate direcţiunile trimit hîrtia de la una la alta şi îndărăt la Protopopescu ; că Protopopescu, cu îndîrjirea unei fiare rănite, semnează mereu noi rezoluţii pe adresă şi o trimite mereu la alte direcţiuni. Dar nici o direcţiune nu vrea să fie prinsă la data fatală cu hîrtia nerezolvată (şi să o rezolve ar fi un lucru din cale-afară de ciudat), aşa că toate i-o trimit în mare grabă îndărăt lui Protopopescu.

Mă dusei să-l văd. Pungaşul nu mai striga, devenise trist. Faţa sa era plină de sudoare. Slăbise îngrozitor sărmanul, cred că trecuse sub o sută de kile. Cînd am intrat în odaie, am văzut pe biroul său hîrtia de la Iaşi. Suferise mari schimbări : de fapt erau acum două hîrtii.

Ce s-a întîmplat ? Într-una din cele douăzeci de zile ale zbuciumatei sale peregrinări, hîrtia sosise la unul din directori, plină : pe faţă şi pe dos, de sus pînă jos, era plină cu semnături şi rezoluţii. Omul nu mai avea pe ce să scrie. Se zbuciumă desperat şi pînă la urmă îi veni ideea : va trimite hîrtia la registratura generală unde se va anexa o nouă hîrtie, purtînd aceeaşi dată şi număr şi avînd pe verso un proces-verbal. Hîrtia deci reintrase în circulaţie, sub formă dublă, mulţumită ideii acelui director. Asta se cheamă : un birocrat cu iniţiativă.

Numai în trei zile, hîrtia a doua se umpluse aproape complet : circulase cu mare repeziciune prin numeroase mîini.

Cît cercetase hîrtiile, faţa lui Protopopescu se lumină. Îşi aduse aminte că în întreprindere mai exista şi un birou de investigaţii, căruia ar putea să-i trimită adresa.

În ziua următoare, hîrtia se întorcea rapid cu o rezoluţie nouă. Biroul de investigaţii, după amănunţite cercetări, stabilise că toate rezoluţiile şi semnăturile de pe hîrtie... nu

sînt false, au fost într-adevăr scrise de directorii din întreprinderea noastră. Şi mai stabilise că într-adevăr fapta sucursalei Iaşi era tare urîtă : auzi, să cheltuiască două milioane în loc de unul ! Asta stabilea ultima rezoluţie... Cînd o văzu, Protopopescu se luă cu mîinile de cap : hotărît, n-avea încotro, trebuia să rezolve el însuşi hîrtia.

La data cu pricina, Protopopescu se înfiinţă în biroul meu. Era neaşteptat de vesel. Începu să-mi ţină o conferinţă :

— Birocraţii ăştia din întreprinderea noastră — declară el — nu sînt în stare de nimic. Sînt nişte birocraţi. Aşa că m-am hotărît să rezolv eu însumi personal această adresă. Şi anume am hotărît că un milion de lei reprezintă o pierdere mare pentru întreprinderea noastră.

— Şi ?

— ...Şi m-am hotărît ca directorul sucursalei Iaşi să fie impus cu un milion de lei. Să plătească din buzunarul lui !

— Crezi că o să poată plăti o sumă atît de mare ?

— Aş, de unde ! răspunse pungaşul, umflîndu-şi pieptul. Să înfunde puşcăria ! Să putrezească acolo ! Ce-mi pasă mie ? Vă rog să-mi contrasemnaţi rezoluţia !

Mă cercetă din ochi. Credea că mi-o fi milă de directorul din Iaşi, căci adăugă :

— Ştiu că pe dumneavoastră, ca director general, vă interesează mult să recăpătăm banii. Aş fi putut să-i obţin îndărăt. Dar trebuie să înţelegeţi că eu sînt omul dreptăţii. Domnule director, nu că vreau să vă laud, dar eu am ştiut din prima clipă cînd aţi trecut pragul acestui birou că o nouă eră va fi întronată în întreprinderea noastră şi poate, curînd, chiar ceva mai sus... (mă lua cu tămîia). Da, da, aşa e ! Dumneavoastră sînteţi omul dreptăţii şi eu sînt omul dumneavoastră ! Vă rog să contrasemnaţi o rezoluţie dreaptă, rezoluţia mea...

— Acuşica ! i-am spus eu.

Am telefonat şi după cîteva clipe a intrat în birou Anghel împreună cu secretara lui Protopopescu.

Cînd îl văzu stînd pe scaun în faţa mea, secretara începu să tremure : se aştepta să fie concediată, de parcă

ea ar fi purtat vina principală, nu Protopopescu. Apoi izbucni în plîns şi începu să se bîlbîie de emoţie :

— V-v-am spus do-domnule di-director Protot-topo-pe-tepetescu !... Nu-nu e vina mea, doar v-v-v-am spus să scrieţi mai citeţ !

— Ce s-a întîmplat ? o întrebă neliniştit directorul repartizărilor. Ce tot îmi spui ?

— Nimic special, interveni tovarăşul Anghel. Ai aprobat pentru Iaşi două milioane, nu un milion. Tabelul dumitale, după care ai trimis copii la toate direcţiunile, era greşit bătut la maşină. S-a scris pe tabel „1" în loc de „2". Este o datorie elementară să verifici cifrele. Evidenţă clară şi control — asta e !

Am luat hîrtia şi anexa din mîna încremenită a fostului director al repartizărilor. Am şters ultima lui rezoluţie. Apoi am scris pe ultimul colţişor liber :

Cheltuielile au fost făcute conform repartizării. Sucursala Iaşi este dezlegată pentru cele două milioane de lei.

Noaptea, cînd mă înfund în pernă să adorm, aud o voce lîngă mine :

— Ei, ai aflat care-i calea obişnuită ?

— Da' de unde ştii tu de calea obişnuită ?

— Na, cum să nu ştiu ! Uite că ştiu ! Altădată îmi spuneai de una şi de alta, dar acu', de cînd eşti director, parcă n-ai mai avea nevastă. Noroc că vorbeşti prin somn. Mormăi mereu, întrebi care-i calea obişnuită, zici ceva despre nişte vagoane cu hîrtii. Ţi-e dor de calea ferată ?

— Mi-e dor şi de calea ferată, mi-e dor şi de tine, i-am răspuns eu, şi nu ştiu de ce mi-a tremurat glasul. Ai dreptate, i-am spus, nici mie nu-mi place un om care o dată cu slujba neapărat îşi schimbă şi nevasta. Am fost nervos, chiar azi am avut de-a face cu unul care trebuie să intre în puşcărie pentru fraude, m-am frămîntat, nu prea ţi-am vorbit, dar să ştii că mi-a fost dor de tine. Vino mai aproape, să-mi fac autocritica — şi am strîns-o în braţe.

MISTERIOASA DISPARIȚIE A UNUI REDACTOR DE EDITURĂ

Traian Cîrlig era unul dintre puținii redactori de editură care practicaseră sportul. Spre deosebire de alți absolvenți în filologie, miopi și timizi, simțindu-se la largul lor numai între manuscrisele sălii speciale de la Biblioteca Academiei, Traian, dimpotrivă, era lat în umeri, vioi, echilibrat, lipsit de orice complexe și avea întotdeauna succes la femei. Dau toate aceste amănunte ca să înțelegeți de ce n-a putut fi rezolvat misterul dispariției sale. Nu avea nici un motiv să se plîngă de viață : n-avea veleități literare, nu criticase pe nici un scriitor influent și nici nu fusese criticat vreodată, avea un stomac sănătos, o inimă perfectă, referințe excelente și intrare separată. Medicii îi făcuseră toate analizele și n-au putut descoperi nimic anormal.

Uitaseră de-o analiză : a cărților pe care le citea Cîrlig. Anual, îi reveneau de citit vreo cîteva cărți de actualitate, care nu fuseseră încă prevăzute în planul editurii, și vreo cinci sute de romane istorice, în mare parte existente în plan.

În prima săptămînă cînd a început să slăbească și cînd genunchii au prins să-i tremure, Traian Cîrlig abia dacă apucase să citească pentru planul în curs vreo 250 de romane istorice ; iar dintre acestea doar unul, care înfățișa idila dintre un gepid și-o ostrogotă, avea peste 2.000 de pagini. Restul erau mai mici. Nimic — dacă exceptăm ușorul tremur al genunchilor — nu trăda vreo sănătate zdruncinată. Dim-

potrivă : descrierea bătăliilor cu ghioagele şi a amorului practicat în goana cailor avea la început un efect stimulant ; îi plăcea atît de mult, încît la teatru nici nu putea să guste vreo piesă dacă în distribuţie nu figurau cîteva sute de costume de epocă şi dacă vocile actorilor nu izbucneau din mijlocul unor bărbi străvechi.

La expoziţii nu putea suporta să vadă nimic de după epoca lui Mihai Viteazul, iar odată, cînd primise un roman-fluviu despre epoca lui Dimitrie Cantemir, l-a respins pe motiv că nu mai există în plan hîrtie pentru cărţile de actualitate.

Criza lui a început, pare-se, în ziua cînd i-a fost adus romanul „Decebal". Îl adusese un om mărunt şi liniştit, cu ochelari, scriitor şi profesor pensionar, care i-a spus :

— Pensia mea e prea mică. Am văzut însă că dumneavoastră tipăriţi romane în tiraje de masă. Ţin să vă fac cunoscut că romanul meu a fost scris în epoca dintre cele două războaie. Nu l-am putut publica însă din cauza consulului fascist al Italiei, care ţinea partea romanilor. Am amplificat romanul în lumina săpăturilor arheologice din 1950. Ca să aibă o compoziţie originală, m-am gîndit să fac evocarea lui Decebal prin intermediul unui erou liric din perioada lui Horia, Cloşca şi Crişan, care povesteşte ţăranilor bătălia de la Tapae. Ca să fie individualizat şi cu probleme etern umane, m-am gîndit ca Decebal să fie suferind de sciatică, lucru care ne-ar explica mai lesne de ce n-a putut să fugă în timpul luptei din munţi. Toate astea însă n-aveţi cum să le vedeţi...

— De ce să nu le văd ? a întrebat binevoitor Traian Cîrlig.

— N-aveţi cum, pentru că v-am adus deocamdată cele două prologuri — primul de 1.000 de pagini, intitulat Dromichete, iar al doilea, de 2.000, ca să nu fie prea lung, împărţit în două subprologuri care formează un tot — unul intitulat Buerebista, celălalt, Deceneu. E aglomeraţie în tramvai, aşa că partea propriu-zisă, despre Decebal, v-o aduc mîine.

— Să vă ajutăm poate cu o maşină ? a intervenit serviabil Traian.

Autorul a acceptat cu recunoştinţă şi Decebal a fost adus cu un getax de către Traian. Fiind un redactor conştiincios, Traian Cîrlig îi spusese autorului să se întoarcă după o lună. În acest răstimp, colegii lui Traian au început să observe la el obiceiuri ciudate. Prindea muşte, le răsucea aripioarele, le ardea la foc încet, bătea copiii pe stradă, vorbea urît ; toate gesturile lui trădau o inexplicabilă răutate şi cruzime. În total contrast cu această situaţie era somnolenţa lui : colegii îl surprindeau la birou ţinîndu-şi tocul sub bărbie şi totuşi adormind cu peniţa adînc înfiptă în carne.

Abia cu două zile înainte de întîlnirea cu autorul, somnolenţa i-a dispărut cu desăvîrşire ; în schimb, răutatea parcă i se înzecise.

— Partea cu Dromichete e slabă, i-a spus el, cu un zîmbet rău-prevestitor, omului mărunt, cumpătat şi cu ochelari care-i stătea în faţă. Ţi-aş propune ca în locul părţii cu Dromichete să faci un prolog cam tot de vreo mie de pagini, despre începuturile propriu-zise ale statului dac.

— Dar...

— M-a decepţionat descrierea Sarmisegetuzei. De ce doar 83 de pagini ? Dumneata crezi că publicul citeşte cărţile ca să se distreze ? El vrea să înveţe, să retrăiască atmosfera. Noi nu putem să ne aşezăm în coada gusturilor. Deci 200 de pagini descrierea Sarmisegetuzei !

— Dar...

— Dumneata vorbeşti foarte des de buzdugane şi săbii încovoiate. Acestea sînt părţile cele mai reuşite ale ciclurilor. Dar de ce nu arăţi procesul de fabricare a lor ? Dacii ştiau să prelucreze fierul, dar dumneata arăţi bătălii cu arme gata făcute, de parcă le-ar fi căpătat din import...

— Credeţi că ar trebui un capitol despre...?

— Mai multe ! a răspuns Cîrlig, rupînd aripile unei musculiţe. Cît mai multe ! Vrem mai multe capitole despre prelucrarea fierului la daci ! Publicul cititor o cere ! N-avem dreptul să-i refuzăm această cerinţă !

— Bine, dar problematica...

— Problematica e prea strîmtă în ce-i priveşte pe tarabostes. Cînd Gelada se îndrăgosteşte, dumneata nu

descrii decît patru toalete de femei dace. Cînd îi scoate ochii fostului ei iubit, îi descrii numai hainele ; dar bijuterii nu purta ? Mobilierul camerei se vede insuficient : n-ai descris decît opt obiecte şi o singură sandală, căzută din întîmplare ; dar unde e cealaltă ?

Au făcut un inventar complet şi a reieşit că autorul trebuie să schimbe 1.340 de amănunte istorice, să ţină seama şi de săpăturile din 1955, să scoată afară 3.800 de pagini şi să scrie alte 5.000—5.500.

La despărţire, Cîrlig era bine dispus şi blîndeţea îi revenise. S-a repezit într-un birou alăturat, şi-a sărutat un coleg şi i-a spus pe un ton tainic :

— O să vezi, o să mă repar, o să mă îngraş la loc, sînt tînăr, am în faţă 10 ani minunaţi, cei mai frumoşi ani ai vieţii mele — cel puţin 10 ani, nu ? Tu în cît timp ai scrie 5.000 de pagini ? Mai curînd nu poate să-l refacă ! Ce bine e să fii tînăr !...

A doua zi era duminică.

Luni, Cîrlig a dispărut. Se prezentase dimineaţa la serviciu, vioi şi surîzător. Pe la orele 11, un om în vîrstă, mărunt şi cu ochelari, purtînd în spinare un geamantan imens, a fost văzut intrînd pe poarta editurii. Din acea clipă, pe Traian Cîrlig nu l-a mai întîlnit nimeni.

RADICALĂ

Gheorghe Baicu, directorul fabricii „Electrofarm", oftă adînc. Tocmai avusese o criză de furie, iar acum, cînd intrau trei oameni în biroul lui, voia să pară calm. Însă, aidoma cuţitului folosit de Jack Spintecătorul, stiloul său despica una după alta hîrtiile ce-i stăteau în faţă pentru semnat ; le despica dintr-o singură trăsătură.

— Respins ! — striga directorul la fiecare hîrtie — respins, nu mai pot, se respinge, se respinge !

Amintindu-ne că-i vorba de un director, vom adăuga în mare grabă, spre liniştirea cîtorva dintre cititori, că Baicu este un erou pozitiv. El are toate calităţile biografice pe care critica literară le cere unui erou pozitiv, fiind, în plus, principial şi priceput în muncă. În timpul acestor lămuriri, Baicu a terminat de respins toate hîrtiile care erau in faţa sa şi s-a liniştit, începînd să vorbească foarte calm :

— Am respins 15 propuneri de inovaţie, tovarăşe Ilarie Sachelarie. Dumneata, ca membru în comisia de inovaţii, ai putea oare să-mi explici cum se face că în toate cele 15 propuneri aprobate de comisie într-o lună — în toate ! — figurează mereu Alexandru Puţintelu ? Ba cu încă doi autori, ba cu alţi cinci, ba cu triezeci la sută, ba cu optzeci, Puţintelu în sus, Puţintelu în jos : din 1 200 de oameni din fabrica asta, nu face unul o inovaţie fără Puţintelu...

Ilarie Sachelarie, membru în comisia de inovaţii şi părtaş — oficial — numai la vreo patru din aceste inovaţii. plus părtaş — anonim — la încă vreo cîteva, dădu să răspundă, dar directorul continuă :

— Şi dumneata, tovarăşe Sorcovan, ca locţiitor al inginerului-şef şi specialist în electronică, ai putea să-mi explici cum se face că Puţintelu ăsta e mai genial decît Edison şi Popov la un loc ? Dacă iei invenţiile ăstora doi la un loc şi le înmulţeşti cu patru şi cu încă patru, şi tot îţi dai seama că aceste două creiere n-au putut emite toată viaţa lor atîtea scîntei cîte a emis în zece luni creierul lui Puţintelu al nostru !

Inginerul Sorcovan, jucîndu-se cu o elegantă riglă de calcul, era pe cale să răspundă diplomatic că nu trebuie să subapreciem capacitatea inginerilor noştri — de ce să nu se ivească şi un Edison al Electrofarmului ? — cînd directorul continuă, necruţător :

— E adevărat că nici Edison şi nici Popov n-au fost responsabili ai vreunei comisii de inovaţii, aşa cum este tovarăşul Puţintelu. E adevărat că ei au trăit sub capitalism şi, multă vreme, au dus-o greu ; totuşi, tovarăşe Ionescu, dumneata, care lucrezi la muncă şi salarii, ai putea să-mi spui cîţi bani a scos din fabrica asta Puţintelu, în ultimele zece luni ?

— Da ! strigă disciplinat Ionescu, începînd să răsfoiască într-o viteză extraordinară dosarele aduse cu el.

— Nu, nu acum ! Vă întruniţi toţi trei în comisie şi faceţi propuneri concrete : ce au spus inovatorii, cu ce i-a ajutat Puţintelu — în afară de sfînta lui semnătură — cîţi bani a luat, ce-i cu referenţii externi învîrtiţi de el, şi ce-i cu cablul ăla de 148 metri cărat din magazia fabricii acasă la el ! Nu mai merge aşa ! Trebuie o măsură radicală ! Prea multe se muşamalizează în fabrica asta !

— Dacă e să vorbim pe şleau — întări Sorcovan — prea multe pungăşii se petrec, iar noi nu le combatem destul de serios.

— Trebuie să ne formăm în spiritul intransigenţei revoluţionare, al vigilenţei şi al...

— Bravo, zise directorul, văd că aţi înţeles, vă adunaţi în comisie, faceţi ancheta, propuneţi o măsură radicală !

— Radicală... spunea gînditor elegantul Sorcovan, trei zile mai apoi, cînd comisia, în faţa unei mese încărcate de declaraţii, cafele negre, situaţii şi sandvişuri, ajunsese la concluzii.

— De mult simţeam nevoia să se ia poziţie ! spuse combativ Ilarie Sachelarie. Dar dacă se ia, e păcat c-a început tocmai cu Puţintelu...

Sorcovan îşi învîrtea rigla de calcul elveţiană şi repeta mereu „radicală" :

— Radicală — zise el — e bine că se face ordine, de cînd spun eu asta, dar de ce tocmai cu Puţintelu să înceapă ? Ce, nu mai există şi alţi coautori pe lume, în alte fabrici ? Cu ce e el mai rău ? De ce tocmai de el să se lege ? Nu e asta persecuţie ?

— Om talentat... mormăi marele coinovator Ilarie Sachelarie.

— Suma însuşită e cam mare — şi Ionescu şovăi — dar... dar... — şi, prudent, tăcu. Se uita ţintă la lampă şi tresări speriat auzindu-l pe Sorcovan cum ţipă, din senin :

— Ce om ! Ce cadru, Puţintelu ăsta ! O fi avînd el lipsurile lui, dar ce coinovator extraordinar ! Cînd a venit la mine, să-i semnez pentru cei 148 metri de cablu — nici n-am putut să-l refuz — zău aşa, ce capacitate...

— Dar ştiţi — interveni Ionescu, îngălbenindu-se — ştiţi că data de pe bonul dumneavoastră e cu zece zile mai tîrziu, zece zile după ce-a luat cablul şi a izbucnit scandalul ? Nu ştiu dacă tovarăşul director...

— Nu ştiu, nu ştiu ! — îl îngînă supărat Sorcovan. Ce te sperii aşa, omule ! Avea aprobarea de la mine, numai că am uitat să semnez pe moment. Să mă pedepsească directorul pe mine — şi îşi desfăcu braţele resemnat — uite, eu sînt acela, răspund, am greşit !

Ilarie Sachelarie se scărpina încurcat :

— Dar pe ce bază i-ai aprobat să scoată atîta cablu din întreprindere ? Pe ce bază ?

— Pe ce bază ?! strigă revoltat Sorcovan. Mă întrebi *pe mine* pe ce bază ? Mi-a aranjat în schimb o chestie la telefoane — uite, poftim baza ! Pe aceeaşi bază pe care dumneata, părtaş la patru inovaţii, ai încă...

— St, st ! lasă asta, frate — şopti speriat Ilarie Sachelarie — ce-mi explici mie ? Ce, îţi cer eu socoteală ? Eu de baza legală te-ntreb, te-ntreb cum o scoatem la capăt, cum le explici *lor* şi lui Baicu — de unde scoatem baza legală ?

— Scoatem cablul — zîmbi Sorcovan, jucîndu-se cu rigluţa de calcul. Erau deşeuri, i le-am împrumutat acasă pentru experienţele lui, mîine aduce deşeurile îndărăt, să se vadă că degeaba au făcut muncitorii şi inginerul ăla tot scandalul...

— Minunată este viaţa noastră ! exclamă admirativ Ilarie Sachelarie. Aduce cab... adică deşeurile... Deştept ! Uite, domnule, bietul om pînă şi acasă face experienţe !

— Face, face... — aprobă calm, în expert, Sorcovan. Face, că are o femeie superbă de întreţinut... (şi se aplecă spre urechea lui Ilarie Sachelarie).

Lui Ionescu, ruşinat, îi fugeau ochii în toate părţile.

— Nu mai spune ! strigă entuziasmat Ilarie Sachelarie. Chiar ea ? E o mare cinste pentru fabrica noastră, pentru colectivul nostru ! Şi cu ailaltă ce face ?

Sorcovan, în cunoscător, oftă adînc şi spuse :

— Păi, săracul, toată ziua-i plăteşte pensie alimentară. Noroc de inovaţiile astea, că-i mai iese un ban, că...

— Nu, nu de nevastă-sa te-ntreb : aia, pe care a cucerit-o cu dispozitivul trapezonelectro, 3.000 lei bani gheaţă, cînd puştiul ăla cu inovaţia a spus că... (şi îi şopti ceva la ureche).

— Aia-i alta ! Aia... (şi iar la ureche).

Restul conversaţiei n-a putut fi interceptat : se desfăşura la ureche, iar Ionescu de la muncă şi salarii,

roşu şi încurcat, privea fix lampa. Părea speriat, nu se ştie de ce, şi nu scotea un cuvînt.

— Zău! — explodă la urmă Sorcovan — e păcat că un om ca Puţintelu nu e răsplătit mai bine. Ce contează cîteva mii de lei în plus, cînd e vorba de un cadru ca el! Degeaba s-au plîns ăia doi coautori! Munceşte de-i ies ochii, pînă şi ciment cu cărămizi a dus acasă pentru experienţe... Ciment, cărămidă, cablu...

— Şi vreo 3.000 de lei pentru referenţii externi... se scăpă stîngaci Ionescu, apoi, încurcat, tăcu din nou.

— Nu vrea s-o aprobe, tovarăşe director! Se îndeasă încă patru pe inovaţia mea. Vor să împărţim banii. Puţintelu zice că altfel nu aprobă, îi schimbă un şurub de la stînga la dreapta şi zice că...

Directorul Baicu nu mai aşteptă să audă sfîrşitul şi fugi din birou. Deşi e un erou pozitiv, uitase cu totul de comisia însărcinată să ia o măsură radicală. Mîniat din nou, pătrunse valvîrtej în biroul lui Sorcovan:

— Ei? Au trecut trei zile!

— Noi am analizat... spuse Sorcovan.

— Şi... — adăugă Ionescu, care, prudent, nu voia să scape nici un cuvînt în plus.

— ...Şi ne-am gîndit că un om atît de... de...

— ...de capabil, întări Sorcovan cuvintele lui Ilarie Sachelarie.

— ...ar trebui...

La aceste cuvinte, Ionescu de la muncă şi salarii se îndreptă în mare viteză spre uşă.

— Ce mai încoace şi încolo — glăsui hotărît Sorcovan. E un om capabil, învinuirile-s nefondate, are şi lipsuri, dar e vina noastră că a greşit, pentru că nu ne-am ocupat de el. Ar trebui atras mai serios în muncă; dacă-i vorba de măsuri radicale, apoi atunci comisia îl propune pentru decorare!

— Decorare! întări Ilarie Sachelarie.
— Decorare! repetă Sorcovan.
Ionescu de la muncă şi salarii se făcuse nevăzut.

Sfîrşitul povestirii este următorul:

Directorul Baicu a încetat să mai fie un erou pozitiv. Căci, înainte de a face demersurile pentru înlocuirea celor doi membri ai comisiei din posturile lor, i-a înjurat în modul cel mai vulgar şi mai nepublicabil. Ştiu că a greşit, că ar fi trebuit să le vorbească plin de răbdare, să-i convingă timp de cîteva luni că au greşit, şi apoi, ca să-i atragă în muncă, să le dea şi lor o răsplată, o distincţie radicală acolo... Dar el i-a dat afară şi i-a înjurat în modul cel mai vulgar şi mai nepublicabil, pentru că — de! ce să-i faci — cîteodată au şi eroii pozitivi lipsurile lor.

O prietenă cu ochi albaştri plini de curiozitate m-a întrebat însă ce s-a întîmplat cu Ionescu de la muncă şi salarii, care se făcuse nevăzut; era supărată că asemenea oameni, care se fac că nu văd, scapă pînă la urmă nevăzuţi.

Fii pe pace, scumpă prietenă: Ionescu, obişnuit să se facă întotdeauna că nu vede şi fugind speriat afară din odaie, n-a văzut treptele, s-a precipitat cu piciorul în gol, a căzut, s-a dat de-a berbeleacul şi şi-a fracturat stiloul.

A rămas pătat cu cerneală roşie pe cămaşă, haină şi obrazul stîng. Observîndu-l pătat, directorul şi-a amintit de el şi l-a transferat de la muncă şi salarii la muncă fără salariile dinainte. A lucrat în alt post pînă deunăzi cînd, bîlbîindu-se şi roşind, a formulat prima critică concretă din viaţa lui. Cercurile bine informate pretind că însănătoşirea lui radicală e aproape.

INTERVIU CU O VACĂ

— Stimată maestră — i-am spus — ştiu că fiecare clipă vă este nespus de preţioasă, fiind dedicată în întregime rumegatului şi umplerii dumneavoastră cu lapte. Vă sînt deci cu atît mai recunoscător că mi-aţi permis să pătrund în intimitatea procesului dumneavoastră de creaţie, fără a mă pocni cu copita. Aş dori să pun numai cîteva întrebări menite să vă popularizeze experienţa în rîndul numeroşilor admiratori pe care-i aveţi.

Cleopatra Siemmenthal îşi întoarse capul spre mine şi mă privi cu nişte ochi mari, visători, înconjuraţi de două cercuri roşiatice, care dădeau chipului ei o deosebită distincţie. Gura ei fină şi ironică era plină de fîn, ceea ce mă făcu să mă ruşinez : o surprinsesem la 5 dimineaţa, în timpul micului dejun ! O colecţie de paie de toate mărimile, răspîndite pe jos într-o dezordine boemă, trădau preocupările maestrei.

— Vă acord zece minute — zise cu bunăvoinţă Cleopatra — deoarece pe urmă (aci îşi coborî ochii, roşind) trebuie să-l alăptez pe Bujor al meu, după care cavalerul nostru, un tînăr păstor numit Ogustin, ne va însoţi spre locul nostru favorit de plimbare. Vă rog deci să treceţi direct în miezul chestiunii.

Spunînd acestea, Cleopatra alungă din vîrful cozii, cu o graţie desăvîrşită, cîteva muşte neruşinate, şi din nou

își aținti asupra mea ochii ei profunzi. De la tablourile lui Grigorescu, nu văzusem încă ochi atît de frumoși.

— Dacă nu sînt indiscret, dați vreo 10 litri de lapte pe zi...

— Pot da lesne și 18! mă întrerupse ea cu o enervare rău stăpînită. Dar nu mi se cer — gazdele mele și Bujor al meu n-au nevoie de mai mult.

— Gazda dumneavoastră, mă rog, posesorul, cum se spune, proprietarul, e președintele gospodăriei colective, nu?

— Și ce? mă sfidă ea, răvășind cu piciorul din față paiele, ca să-și facă de lucru și să-și ascundă tulburarea — și ce dacă-i președinte?

— Cum vă explicați următorul fapt: cînd erați o vacă a gospodăriei colective, producția dumneavoastră nu trecea de doi litri pe zi, dar acasă la președintele gospodăriei, care v-a cumpărat, dați de 5 sau 6 ori mai mult...

Cleopatra, mînioasă, mă privi cu mare dispreț și copita începu să-i joace amenințător:

— Vă rog să nu faceți insinuări! se repezi ea. Deși sînt o nobilă von Siemmenthal, totuși din tradiție și convingere sînt o vacă elvețiană harnică și mai ales imparțială: eu lucrez corect, fără să mă intereseze dacă sînt proprietate particulară, colectivistă sau de stat; eu nu fac politică; cui mă îngrijește mai bine, aceluia îi dau lapte mai mult. Într-un cuvînt, stimate domn, numai un bou poate crede că o vacă cinstită dă lapte doar dacă e proprietate particulară; numai un bou poate avea asemenea prejudecăți în ce privește atitudinea vacilor față de proprietatea colectivă.

Vorbise biciuitor, în formulări reci și uscate, de proces-verbal, vrînd să mă pună la locul meu.

— N-am vrut să vă supăr — am spus eu, retrăgîndu-mă spre ușa grajdului — nu pun nici o clipă la îndoială bunele dumneavoastră intenții și nici laptele nu vreau să vi-l stric. Totuși, cum explicați această diferență: la colectivă — 2 litri, la președinte acasă — 10 și la nevoie și 18? Cum se explică?

Ochii Cleopatrei se umeziră subit, sub apăsarea unor amintiri dureroase :

— E o poveste lungă. Preşedintele, stăpînul meu, mă tratează cu o hrană potrivită rangului, demnităţii şi muncii mele creatoare ; am spaţiu satisfăcător, copilul meu stă în altă încăpere, de o vreme încoace mă bucur de toate onorurile la care poate să aspire o rumegătoare onestă. Eu nu zic să fim socotite sfinte, ca-n unele regiuni ale străvechiului Hindustan, dar să ni se dea o consideraţie elementară. Însă acum trei ani, cînd am fost recrutată de gospodărie, preşedintele spunea că noi, cele 15 domnişoare de Siemmenthal, nu sîntem potrivite pentru regiunea de baltă că de altminteri oltenii, şi mai ales cei din Cătanele Vechi, nu se pricep la creşterea vitelor ; că deci, degeaba ne-au cumpărat. Un singur om, un colectivist, pe nume Mihai Pădureanu, s-a ridicat atunci cu nobleţe în apărarea noastră. Dar...

Aici Cleopatra începu să plîngă. Mi-am înfundat nasul în bloc-notes, să nu-şi dea seama că am observat-o. După cîteva clipe, reluă cu voce tremurătoare :

— Nehrănite, fără uşi la grajd, deşi era ger, cîteva dintre noi au născut viţei pe care nici nu puteau să-i alimenteze. Verişoara mea, Iuliana, s-a stins de tuberculoză, împreună cu un nepoţel, chemată la cer de Boul Apis, care, trag nădejde, i-a iertat toate păcatele şi i-a eliberat permis de intrare în raiul bovin. O alta, Joiana, în ciuda numelui ei banal, a avut o moarte tragică, sfîrşindu-se de cărbune enfizematos ; pe scurt, 7 dintre noi au murit, iar 8 abia îşi mai trăgeau sufletul. Atunci preşedintele a propus să ne vîndă, cît timp mai putem fi plasate la abator. Şi iarăşi s-a sculat colectivistul Pădureanu, şi iarăşi ne-a luat apărarea. Era, într-adevăr, un lucru revoltător : nu că vreau să bîrfesc, dar Viorica, vaca personală de atunci a preşedintelui, o matahală de două ori mai mare ca mine, primea şi 10 kg concentrate pe zi, ba încă preşedintele o priponea în cele mai bune culturi ale gospodăriei colective ! Nu-s invidioasă, dar de ce să-i dea ei şi mie nu ? Era o măgărie !

— Şi pînă la urmă v-a vîndut ?

— Da : 5 vaci la ORACA, una la tîrg, una unui colectivist, şi a 8-a sînt eu, Cleopatra...

— V-a părut rău că aţi fost vîndută ?

— Deşi sînt neutră, totuşi la gospodărie, în unele privinţe, era mai simpatic : mai vorbeam una cu alta, mai bîrfeam netoatele alea de vaci din Cătanele Noi, mă rog, chiar pentru o fire mai meditativă ca a mea, viaţa în societate e mai plăcută. Se spune că la unele colhozuri se dă şi muzică, pentru a face plăcere vacilor. Totuşi, mi-a părut bine c-am fost vîndută : mi-era viaţa salvată.

— Scuzaţi-mă, am depăşit cele zece minute, dar aş vrea să vă mai întreb ceva. Cum vă explicaţi că nimeni nu l-a putut împiedica pe preşedinte să vîndă vacile ?

— Solid ca un taur şi beţivan ca altă specie pe care mă voi abţine s-o numesc, preşedintele gospodăriei, Costică Badea, avea oamenii lui peste tot în sat. Lipsă în gestiune, hoţii, plocoane, beţii şi scandaluri de pomină — tot ce vrei făcea preşedintele, avîndu-şi oamenii lui în posturile-cheie.

— Şi cum se poartă acum cu dumneavoastră preşedintele gospodăriei ? Ca la gospodărie ?

— De loc. Se poartă minunat. E un om minunat.

— Cum aţi spus ?

— E un om minunat. Nu ştiu de ce mă priveşti aşa de mirat... Ia vezi ! Cînd spun eu ceva, trebuie să mă crezi. E un om minunat ; gospodăria a fost scoasă din datorii, s-au împărţit avansuri, iar ferma de vaci, desfiinţată după cum ţi-am spus, e refăcută toamna asta prin construirea unor grajduri noi ; vor fi cumpărate 10 rude de-ale mele şi un camion. Dumneata însă mă plictiseşti : du-te la socotitorul gospodăriei şi o să-ţi dea o situaţie exactă, cu toate cifrele.

— O clipă, o clipă numai ! am strigat eu grăbit. Zău aşa, nu înţeleg cum de s-a schimbat atît de repede.

— Cine ?

— Preşedintele.

— Păi cum să nu se schimbe ?

— Cînd un om are păcate atît de grave, greu se mai schimbă el.

— Păi nu el s-a schimbat! A fost schimbat! îmi spuse supărată Cleopatra. Numai un bou ca toţi boii, puţin la gîndire, ar putea crede că oameni ca Badea trebuie lăsaţi mai departe în posturile lor, pe motiv că o să se schimbe! Nu, domnule! A venit un nou instructor de partid, şi-a adus aici în sat nevasta cu patru copii; e un vînător iscusit; oamenii lui Badea au zburat ca lişiţele cînd aud o împuşcătură, Badea însuşi a fost exclus din partid şi nu mai e preşedinte; eu între timp l-am născut pe Bujor, care-i un viţel minunat, cu nişte picioruşe ca...

— Mă scuzaţi — i-am zis — din cele povestite înţeleg că nu v-a cumpărat *vechiul* preşedinte, Badea cel exclus. V-a cumpărat alt preşedinte, preşedintele cel nou.

— Ah — mă mustră Cleopatra, ameninţîndu-mă galeş cu copita — dumneata numai la rele te gîndeşti! Cum îţi închipui dumneata că tocmai preşedintele gospodăriei o să cumpere vaca gospodăriei?

— Păi nu sînteţi a lui, a preşedintelui cel nou?

— Sînt...

Buzele fine ale Cleopatrei schiţară un surîs vesel şi enigmatic. Apoi i se făcu milă de redusa mea capacitate de înţelegere şi se gîndi să mă scoată din nedumerire:

— Uite ce-a fost: cum îţi spuneam, deşi un colectivist s-a împotrivit, Badea, ca preşedinte, a pornit în tîrg să vîndă vitele. Atunci mi-am pierdut şi eu numele adevărat, pe care l-am uitat din pricina emoţiei. A stat Badea ce a stat şi a vîndut cele şapte vaci slabe, după cum ţi-am spus. A opta — aici Cleopatra îşi plecă ochii, jenată — era atît de jigărită, că nimeni n-a vrut s-o cumpere; eu eram aceea... — adăugă ea cochet, cercetîndu-mă din ochi, să vadă dacă pot să cred că a fost ea vreodată jigărită. Ei, şi întorcîndu-se preşedintele Badea cu mine nevîndută, s-a întîlnit în faţa gospodăriei cu colectivistul Pădureanu, comunistul acela care nu fusese de acord cu desfiinţarea fermei.

— Vezi! — i-a strigat de departe Badea — ţi-am spus că nu-s bune de nimic corciturile astea de Siemmenthal, că n-avem nevoie de vaci în colectivă! Na, uite zootehnie: nimeni n-a vrut s-o cumpere pe prăpădita asta!

Ei, ce mai zici, tovarăşe Pădureanu ? Te mai încontrezi ?

Mihai Pădureanu a strîns din cele 24 de măsele şi a întrebat :

— Cît ai cerut pe ea ? Cît ceri ?

— 1.300... a spus mirat Badea.

Erau strînşi în jur vreo 20 de oameni. Pădureanu i-a privit roată pe toţi şi a strigat :

— Preţul nu e bun. Eu mă tocmesc : nu dau 1.300...

— Da' cît dai ?

— Dau 1.350 ! Dau mai mult decît ceri !

Şi m-a bătut cu mîna pe spate şi eu am plîns, de vită proastă ce sînt, am plîns de bucurie şi m-am dus după el.

— O să te faci sănătoasă, mîndră şi frumoasă, mă mîngîia el pe drum, şi o să dai lapte Gheorghiţei mele, şi puicii mele de copilaş, Mariana, şi mie, şi o să faci un viţeluş, să-i dai şi lui...

M-am întremat, au venit oamenii să mă vadă, să vadă cîtă dreptate avusese Pădureanu. N-au trecut decît cîteva luni şi stăpînul meu, colectivistul Pădureanu, a fost ales preşedintele gospodăriei din Cătanele Vechi, raionul Băileşti-Oltenia. Asta-i tot...

— Şi acum trăiţi fericită ! am exclamat eu.

Pe fruntea diafană a Cleopatrei a trecut un nor abia ghicit:

— Niciodată nu se poate spune asta. Pădureanu e comunist...

— Dar mi-aţi spus că sînteţi imparţială.

— Sînt, nu-mi pasă dacă mă mulge un fermier elveţian sau un colectivist romîn. Dar eu sînt sensibilă, iar Pădureanu ţine de un soi aparte de oameni ; oamenii ăştia, cînd au o răspundere, sînt în stare să neglijeze avutul lor pentru binele obştei. Poftim, uită-te : de cînd e preşedinte, nici ţigla pentru porci nu şi-a pus-o. Acum i-a intrat în cap ideea asta : să cumpere colectiva zece vaci. Nu-s geloasă, dar mă întreb ce-o să fie cînd o să aibă colectiva vacile ? N-o să mă neglijeze el ? N-o să scad în inima lui ? Cine crede că exagerez să vie să-l cunoască pe Pădureanu.

— Ultima întrebare : de unde numele ăsta de Cleopatra ?

Descendenta von Siemmenthalelor a început să rîdă şiret :

— Las' că vă ştiu eu pe voi ! Profitaţi de faptul că acum n-am nici un nume şi o să te-nţelegi cu Pădureanu să mă boteze aşa, ca să sune mai hazliu foiletonul. Artificii ieftine ! Să spui cititorilor dumitale că mie nu-mi pasă ; eu sînt vacă, aşa că poţi să-mi spui oricum, şi Genoveva de Brabant, dacă-ţi place, dar să mă hrăneşti, să mă păstrezi bine, să mă mulgi, ca să fie lapte din belşug (de carne să nu pomeneşti, că mă-nfior cînd mă gîndesc la ideea tăierii) şi unt, şi brînză, şi frişcă şi tot ce le place oamenilor să mănînce ieftin, gustos, hrănitor : asta-i morala fabulei.

OMUL CARE DĂ DIN CAP

Pare senzațional, dar Omul care dă din cap nici nu se deosebește — la cap — de omul de rînd. Diferența se vede mai curînd la *musculatură.*

Omul de rînd încordează mai mult mușchii frunții ; Omul care dă din cap își folosește mai curînd mușchii cefei. Primul își cîștigă pîinea cu sudoarea frunții, al doilea cu a cefei. Așa cum forța lui Achille — un sprinter din antichitate — nu avea alt punct vulnerabil decît călcîiul, iar în cazul lui Samson — un cunoscut pocnitor de capete care se folosea de-o falcă de măgar — forța stătea în păr, tot așa puterea omului care dă din cap stă în ceafă.

Datorită mușchilor cefei, omul care dă din cap e coproprietar în proporție de 50—60% la toate ideile geniale. Dacă, de pildă, cineva citește la o ședință ideile lui Heraclit asupra mișcării și ideile lui Hegel asupra dialecticii, omul care dă din cap dă din cap : el l-a aprobat pe Heraclit, el îl aprobă și pe Hegel. Tocmai asta voia să spună și el !

Omul de rînd, slab și fără forță la ceafă, dă din cap aprobînd o idee-două, dar Omul care dă din cap dă tot timpul din cap, căci are o ceafă genială.

Poziția în societate. Unul din terenurile favorite ale Omului care dă din cap este ședința. Atenția cea mai mare a omului care dă din cap este capul ședinței ; dacă, de pildă, ședința se ține la o masă, Omul care dă din cap

va privi necontenit spre capul mesei. Întotdeauna, el va sta în capul oaselor, ca să poată fi văzut cînd dă din cap.

Oamenii de rînd se remarcă la şedinţă prin felul cum judecă, pe cînd Omul care dă din cap se remarcă prin felul în care dă din cap. Dacă vorbitorul din capul mesei e timid, Omul care dă din cap îi dă curaj ; dacă vorbitorul îşi ţine nasul sus, Omul care dă din cap i-l sprijină, pe cînd dacă vorbitorul e un tovarăş modest, Omul care dă din cap îi aprobă înţelegător modestia ; dacă vorbitorul flecăreşte după cum îl taie capul, Omul care dă din cap îl ajută să-şi taie capul ; dacă vorbitorul e pătruns de ideile pe care le rosteşte, Omul care dă din cap e şi mai pătruns, e de-a dreptul înjunghiat de aceste idei.

Cînd două idei se bat cap în cap, Omul care dă din cap le aprobă pe rînd. Cînd şapte vorbitori îşi ciocnesc ideile, el tot nu-şi pierde capul — dă din cap înspre fiecare.

Cînd cineva critică pe Omul din capul mesei, Omul care dă din cap are grija ca Omul din capul mesei să nu-l vadă cum dă din cap spre cel care a ridicat capul. Cînd cineva îi dă la cap celui care a ridicat capul, Omul care dă din cap dă din cap foarte tare. Dacă însă Omul din capul mesei are şi scaun la cap şi îşi face autocritica, atunci Omul care dă din cap dă din cap — însă mult mai rezervat.

*
*   *

Aş putea înmulţi exemplele, dar omul acesta genial e de necuprins. Unul căzut în cap iniţiază o reorganizare care face praf munca, şi el dă din cap. Vine un bun tovarăş, un comunist cu capul pe umeri, care cere să fie daţi cu capul de pereţi oamenii care au aprobat crima asta. Omul nostru, iarăşi, dă din cap, că, adică, da, el ştia, că, adică, şi el era de părere că nu trebuie aşa ! Dar ferească sfîntul să vie un om viclean, care vrea să-l dea peste cap pe omul cumsecade : să-l vezi atunci pe Omul care dă din cap cum iarăşi dă din cap, că da, cam aşa stau lucrurile cum zice capul relelor. Cîtă tenacitate ! ce ceafă !

Unii cred că nu-i nimic de capul lui, pentru că niciodată nu-şi bate capul cu nimic şi nu-l doare capul de nimic. Greşeală! În omenirea asta frămîntată de atîtea lucruri, cînd oamenii din jur nu-şi văd capul de treburi, nu-i uşor pentru ceafa lui să nu se gîndească decît la asta: cum să bage în capul oamenilor că e de acord cu ei toţi, că, deci, trebuie să-şi ia partea în toate, şi ţeava de la ciubuc şi răsplata cinstită. Credeţi că e simplu?

Gîndiţi-vă ce face Omul care dă din cap cînd în capul mesei stă alt Om care dă din cap; cum îi pîndeşte şi cum îi linge cu ochii fiecare privire, cu ce sfîntă indignare dă de la stînga la dreapta cînd Omul din capul mesei dă din cap în semn de *nu!* Dar cînd în capul mesei stă un adevărat cap omenesc: cum se căzneşte Omul care dă din cap — ha, ha, ha, ha! — să rîdă cu poftă cînd omul face o glumă şi cu cîtă uşurinţă, cînd omul de rînd îl întreabă:

— Ce-a spus tovarăşul?

Răspunde:

— Nu ştiu, n-am auzit.

— Păi atunci, de ce rîdeai?

— Ai dreptate, zice Omul care dă din cap, nu ştiu nici eu de ce-am rîs — şi dă din cap.

M-am gîndit multă vreme ce să facem cu omul care dă din cap. Să-l criticăm? Te aprobă, dă din cap. Nimic nu-i ajută, la toate dă din cap. În ruptul capului n-ar renunţa, obiceiul i-a intrat în sînge. M-am gîndit să aşez o ţepuşă sub bărbia lui şi două ţigări aprinse în dreptul remarcabililor săi obraji, dar n-ar fi drept, pentru că şi un om de rînd are adesea nevoie să dea din cap: şi dumneata, cititorule, dai uneori din cap, şi nu-i nimic rău în asta; scopul urmărit faţă de Omul care dă din cap nu e să-i oprim mişcările capului, ci numai să i le normalizăm.

Am elaborat deci următoarea propunere:

Să facem un schimb reciproc avantajos de oameni care dau din cap — cu Vlaşca, Teleorman şi alte cîteva

ţinuturi. După cîte am aflat, tocmai de-a-ndoaselea faţă de noi, teleormănenii, cînd zic *da,* mişcă din cap de la dreapta la stînga, şi cînd zic *nu,* dau din cap de sus în jos. Exilîndu-i pe ai noştri oameni care dau din cap în Teleorman şi aducîndu-i aici pe teleormănenii respectivi, toţi oamenii care dau din cap — cu obiceiul intrat în sînge — vor suferi un şoc îngrozitor, se vor pomeni că neagă cînd trebuie să aprobe şi că aprobă cînd sfînta nesimţire le-ar cere să nege. Cum s-ar obişnui cu noul sistem — hait! îndărăt! şi iarăşi schimbă-i, şi iarăşi, şi iarăşi, după cum la unii nebuni e bine să alternezi băile reci cu cele fierbinţi! dă-i cu pozitiv, dă-i cu negativ, pune-l la şocuri electrice, bagă-i curent continuu, bagă-i curent alternativ, scoate-l din priză, vîră-l iarăşi! Încolţiţi, zăpăciţi, hărţuiţi, cu ceafa apucată de cîrcei contradictorii, unii dintre ei, poate, vor chema atunci în ajutor şi ceva muşchi dinăuntrul capului sau chiar de la inimă, dacă mai există. Şi dacă nici atunci nu se lecuiesc, să fie toţi convocaţi într-o sală sau, de-i nevoie, chiar şi pe un stadion. Să li se spună :

— Stimaţi oameni care daţi din cap, v-am adunat pentru o problemă importantă...

Ei toţi or să dea aprobativ din cap.

— Ne-am gîndit să vă cerem sfatul...

Ei toţi or să dea înţelegător din cap.

— Să vă expunem, aşadar, propunerea noastră...

Ei toţi or să dea călduros din cap.

— Iat-o : n-ar fi mai bine să vi se taie capul?

Ei or să... or să?... ...?... — ah, ce mai scenă!

OMUL CARE DĂ DIN GURĂ

După transmiterea la micul televizor a schiței despre *Omul care dă din cap*, o serie de amici mi-au obiectat că :

Schița, deși este de lungimea unei schițe, nu este totuși o schiță, fiind mai curînd un studiu sau o operetă, dacă nu cumva e o cheie de deschis cutiile de conserve.

Personajul este lipsit de complexitate, fiind redus la o singură funcție, aceea că dă din cap.

Țin să le mulțumesc tuturor că m-au lăsat totuși în viață. Datorită acestei imprudențe, am reușit să elaborez poemul

Extraordinara tragedie a Omului care dă din gură.

Spre deosebire de carieristul Om care dă din cap, tov. Paloșoiu, omul care dă din gură, era un om de perfectă bună-credință ; în cazul lui nu știu la ce folosea buna-credință, dar era bună. Avea, cum se spune, idei bune, dar fixe ; spre deosebire de profitorii care vorbesc mult pentru a face carieră, el ar fi făcut carieră numai pentru a putea vorbi mult.

Artă pentru artă ! acest ideal suprem al poeților decadenți, iubirea platonică ! mă rog, toate aceste sortimente extrafine trăiau în tov. Paloșoiu, se învolburau și țîșneau, într-un fel sau altul, afară. Căci niciodată nu lua cuvîntul ca să spună ceva, ci iubea Vorba Pură, Vorba în Sine, Vorba Neîntinată de acea murdărie a bestiei din om,

acea murdărie care se cheamă obiectul, conţinutul de idei, scopul.

Tehnica lui era simplă şi pasionată :

Pregătirea sculelor şi prelucrarea la rece. Fiecare vorbă era udată bine cu salivă, pe o parte şi alta, pînă cînd se umezea complet. După umezire, bătea la capătul vorbei un ţăruş puternic, iar de capătul rămas liber trăgea din toate puterile, cu amîndouă mîinile, folosind şi un cleşte de fier. În felul acesta, el realiza prima operaţiune, *întinderea vorbei,* a fiecărei vorbe în parte.

La coada sau la capătul vorbei astfel lungite, întindea uneori o soluţie de lipit, iar pe deasupra presa cu toată puterea o fîşie de *ăăăă,* în lungime de vreo doi-trei centimetri.

Punea apoi totul la uscat şi, după uscare şi călcare, bucăţile erau lipite între ele cu fîşiile de *ăăăă.*

Pentru a face economie de materie primă, nu folosea niciodată mai mult de trei sute patruzeci de cuvinte ; mobilizîndu-şi rezervele, ajunsese chiar să poată vorbi două ore numai cu 157 de cuvinte, înlocuind materia primă mai rară cu cea pe care o avea la îndemînă.

Pentru asamblarea grupelor de 3—4 vorbe folosea cîteva stasuri principale, cum ar fi : „*vreau să mai spun că ; nu aşa-i ? în ce priveşte problema ridicată ; acuma, cu îngăduinţa dumneavoastră*" — şi altele, care aveau totodată un mare rol stimulativ. Dintre toate, cea mai puternică era „*şi acum, în încheiere, aş mai fi vrut să ridic numai cîteva probleme în ce priveşte problemele ridicate de antevorbitorii mei*", piesă de mare rezistenţă, căci Paloşoiu, om masiv, cu o musculatură impresionantă, putea să ridice orice problemă, oricît de grea, şi de o sută de ori la rînd. Acest prefabricat, împreună cu *pe de-o parte şi pe de altă parte* şi *nu-i mai puţin adevărat fapul că, aşa cum just s-a spus, pentru ca să trec la concret,* puteau asambla fîşii de cîţiva metri lungime.

Fiecare fîşie astfel alcătuită, numită frază, putea fi deosebită de fîşia următoare prin faptul că grupa finală era repetată de patru ori la rînd : prima oară întrebător, a

doua oară ca răspuns, a treia oară ca o confirmare a răspunsului şi a patra oară ca o exclamaţie de mulţumire faţă de cizelarea clasică a confirmării răspunsului astfel formulat. De pildă: *„aşa că, tovarăşi, ăăăă, la întrebarea ăăăă, nu-i aşa, trebuie să ăăăă facem o cotitură radicalăăăă? răspundem — nu aşa-i — trebuie să facem adică, nu aşa-i o ăăăă cotitură radicalăăăă, adicăăăă o ăăăă cotitură radicalăăăă, ăăă adicăăăă ăăăă oooo ăăăă cotiturăăă radicalăăăă, zic, radicalăăăă, ăăăă"*.

Fîşiile de fraze astfel realizate se înfăşurau pe limbă cu o iuţeală lentă, de trei-patru metri pe minut. Aceasta se obţinea prin aşa-zisa *tirbuşonare* a limbii, care constă în învîrtirea limbii în gură cu 50—60 de turaţii pe minut. După aceea, se dă drumul prudent la viteză, pentru realizarea *tăierii rapide* a firului în patru, cu o viteză a limbii de 200—300 de turaţii pe minut, ăăăă-urile dezlipindu-se din cauza vitezei şi sărind cît colo, devenind proiectile extrem de periculoase. Din cauza vitezei de învîrtire, pentru a nu fi sfărîmat de puterea trepidaţiilor, tov. Paloşoiu se încleşta cu amîndouă mîinile de tribună, aşa încît cu mare greutate putea fi smuls de acolo; trepidaţia se transmitea întregii săli, care era apucată de tremurături şi convulsii: unii cădeau într-un somn letargic, şi zile întregi după aceea mai puteau fi văzuţi clătinîndu-se. Din cauza vitezei excepţionale de frecare a limbii în gură, mai exista o primejdie: supraîncălzirea dinţilor, încingerea gingiilor şi *incendierea întregului aparat bucal*; de aceea, la fiecare sfert de oră glăsuitorul vărsa asupra locului său de producţie cîte un pahar de apă.

Înainte de a vorbi, Paloşoiu anestezia publicul, pocnindu-l în moalele capului cu cele mai groaznice cuvinte, şi anume cuvintele: *Voi fi scurt.* E drept, folosea rar această teribilă ameninţare explozivă, la detunătura căreia femeile îşi vîrau degetele în urechi şi chiar bărbaţi viteji trecuţi prin războaie se cutremurau de spaimă.

Toată defecţiunea a pornit de la fapul că, exact acum doi ani, într-o marţi, la orele 15 şi 55 de minute, cînd lui Paloşoiu îi venea rîndul la cuvînt, preşedintele şedinţei,

un om debil şi fricos, a sărit peste el, dînd cuvînt următorului. Această încălcare a democraţiei l-a împins pe tov. Paloşoiu la ceea ce, în termeni de producţie, se cheamă *gîtuire* sau *strangulare*. Simţind că se înăbuşe, tov. Paloşoiu, la orele 15 şi 58, s-a ridicat întrerupînd vorbitorul şi declarînd cu o voce puternică : *„Voi fi scurt, tovarăşi, foarte scurt"*. La auzul adăugirii neobişnuite : *„foarte scurt"*, vaiete de muribunzi s-au auzit din cîteva colţuri ale sălii, iar vorbitorul ce se afla atunci la tribună a alunecat jos şi şi-a scrîntit un picior. Tremurînd de frică pentru viaţa sa, tiranul debil ce conducea şedinţa a îngăimat *„propun o limitare a cuvîntului"*, fapt care asupra tov. Paloşoiu a avut influenţa liniştitoare pe care o are un pinten ascuţit înfipt pînă la sînge într-un cal sălbatic.

La orele 16 şi 58, pe cînd tov. Paloşoiu folosea de aproape o oră metoda tirbuşonării fierbinţi a limbii, aproape patruzeci de oameni, spre norocul lor, căzuseră în transă. Suferind de insomnie, la orele 17 şi 16 minute, debilul preşedinte al şedinţei a strigat către tov. Paloşoiu *„Scurtează !"* după care s-a prăbuşit fără simţire. Abia după orele 18, cînd cuvîntul tov. Paloşoiu trecuse de două ore, cîteva femei — din instinct — au simţit că se petrece ceva neobişnuit, şi, ţipînd, au fugit din sala de şedinţe. Tov. Paloşoiu vorbea neîntrerupt mai departe. Aşezat în faţa lui, omul care dă din cap dădea mereu din cap şi rîuri groase de sudoare îi curgeau pe ceafă.

Pe la şapte seara, cineva care ajunsese de nerecunoscut din cauza figurii sale schimonosite a strigat *„Ajunge !"* şi s-a prăbuşit mort pe loc. Doi sanitari veniţi cu targa să ridice morţii şi răniţii, deschizînd uşa şi neobişnuiţi cu presiunea dinăuntru, au fost asurziţi de un *ă ă ă ă* puternic, după care o salvă de patru *da, da, da, da* la rînd care i-a străpuns pe amîndoi, sfîşiind totodată o bară de metal a tărgii. Tov. Paloşoiu vorbea mai departe. Aproape de orele nouă, tov. Paloşoiu, vorbind mereu, înconjurat de cadavrele prezidiului, a reuşit cu sforţări imense să-şi smulgă creionul din buzunarul de la piept, şi să scrie pe o foaie de hîrtie cîteva cuvinte. A încercat să arunce bileţelul în

sală, dar, din cauza trepidaţiilor fenomenale, a fost nevoit să-şi încleşteze fulgerător mîna pe tribună şi n-a reuşit. Din fericire, împinsă de iureşul cuvintelor, hîrtia a zburat în sală şi a putut fi descifrată de unul dintre supravieţuitori. Pe hîrtie stătea scris :

Ajutaţi-mă. Nu mai pot să mă opresc.

După orele 11, după ce vreo 15 bărbaţi săriseră pe fereastră, după două asalturi succesive, o echipă de pompieri şi sanitari, cu căşti metalice pe cap şi cu timpanele ermetic astupate, a izbutit să se apropie de tribună. Degetele omului care dă din gură erau încleştate de lemnul tribunei. N-a putut fi smuls de acolo decît la orele 23 şi 46 de minute, cînd tribuna a fost sfărîmată cu lovituri de secure.

La orele 0 şi 12 minute, pe cînd, transportat la spital striga *„în legătură cu problemele ridicate de antevorbitorii mei şi în privinţa ridicării la timp sau nu a acestor probleme, eu, înainte de a trece la ăăă, nu aşa-i ? la ăăăă, nu aşa-i ? la ăăă, nu aşa-i ? la ăăăă, la ăăăă, partea ăăăă, la partea ăăăă autocritică ăăă pe care am păstrat-o pentru la urmă, da, pentru la urmăăăă, da, da, pentru la urmăăăă, pentru la urmăăăă, desigur, nu aşa-i ? înainte de a ridicaăăă, de a ridicaăăăă problema, nu aşa-i ? concretăăăăă ? da, concretăăăă, da, concretăăă, da, problema concretăăăă...“* o casă veche în dreptul căreia trecea s-a prăbuşit în ruine.

Începînd de la orele 1, au fost încercate la spital toate somniferele, fără să-l poată opri din vorbit, s-a încercat înăbuşirea cu perna, fără alt rezultat decît că pe tot cartierul ningea cu puf şi perne spintecate, s-a încercat apoi tratamentul suprem, eroic, aducîndu-i-se nevasta, ca să ţipe la el, dar nici aşa nu s-a întrerupt. La urma urmei, afară de faptul că vorbeşte mereu, părea că nici o primejdie nu-l ameninţă şi abia cînd a ajuns în a 14-a oră a cuvîntării sale, doctorii şi-au dat seama de problema supremă : cum să-l hrănească ? Toate încercările de a-l alimenta pe cale bucală au dat greş : lovită de forţa cuvintelor, mîncarea era împroşcată pe pereţi, iar un os de friptură, proiectat la cuvîntul *da* pe fereastră, a fost găsit a doua zi pe cîmp, înfipt în

fruntea unui taur mort. După trei zile, lui Paloşoiu nu i se mai puteau administra nici injecţii. Orice încercări de a i se extirpa limba au dat greş : toate bisturiile, cu un sfîrîit, se topeau din cauza fierbinţelii imense. După patru zile şi patru nopţi, nu se mai putea apropia nimeni de el. În a opta zi a cuvîntării sale a fost înmormîntat cu mare pompă, la două sute de metri adîncime.

Se spune însă că şi azi, oricine trece pe acolo poate auzi o voce din adîncuri : *Numai cîteva cuvinte, şi ăăăă trec la ăăă, la concret, da, numai cîteva cuvinte şi ă ă ă ă şi ă ă ă ă şi ă ă ă ă !*

OMUL CARE DĂ DIN PICIOR

Nu mai pot arăta la aparatul nostru *Omul care dă din picior*, deoarece la *Omul care dă din gură* cîţiva amici mi-au făcut obiecţii grave :

Politice : nu se vede *de ce* dăunează construcţiei socialiste faptul că acest om bate apa în piuă. Oare *asta să fie tot* — că patruzeci de oameni au murit ascultîndu-l ?

Sociale (făcute de alt obiectant) : n-a putut să se amuze din cauză că nu ştia ce meserie şi ce funcţie are eroul ; pe el nu-l distrează decît satirele care pornesc de la directorul adjunct în sus.

Literare : după cum mi-a explicat un prieten literat, într-o povestire nu poţi amesteca fantasticul cu realitatea, decît numai după nişte legi speciale pe care le poţi obţine cu un leu-doi, cumpărînd revista lui.

Lucrînd la rezolvarea acestor obiecţii, am renunţat să mai scriu despre Omul care dă din picior. Noroc că am găsit — la o comisie de control — gata scris, cu trăsături într-adevăr caligrafice, următorul

Jurnal intim

„Cariera mea a început pe la doi ani o dată cu cea a lui Ionel, nedespărţitul meu frate. Abia la acea etate Ionel şi cu mine am avut primul contact cu terenul, un covor rupt într-un colţ, care-mi provoca mari suferinţe. Era abia începutul. De la patru ani proprietarul nostru ne repezea în toate

pietrele, însîngerîndu-ne ; totuşi faptul că se juca cu noi ne provoca oarecare plăcere. Nimic nu prevestea criza de melancolie care ne aştepta, mai ales pe mine, care sînt mai viguros, dar şi mai sensibil sufleteşte decît Ionel. La prima vedere, nu se prea deosebea caracterul meu de cel al fratelui meu şi nici la înfăţişare nu ne deosebeam, fiind gemeni. Abia pe la opt ani, cînd a început să joace fotbal, tînărul nostru stăpîn a observat că sînt mai talentat şi mai energic decît fratele meu ; numai cu mine trăgea şuturi — devenisem piciorul său favorit.

Fratele meu, piciorul din stînga, era totuşi harnic ; toată viaţa, pînă la vreo 30 de ani, a fost pentru noi o întrecere plăcută ; nu i-o luam înainte decît cu un pas şi imediat piciorul din stînga mă întrecea el pe mine şi eu pe el şi iarăşi el mă întrecea, şi aşa mereu ; stăpînul nostru nu observa ce picioare harnice are, sau se făcea că nu observă, nu ne-a dat niciodată vreo primă, dar nu pentru asta îl slujeam noi. Ne obosea însă grozav la un anumit preş, de care ne freca, poate din timiditate, înainte de a intra într-un anumit birou. M-am văzut de multe ori cu picioarele omului care lucra în acest birou ; pot să spun cu toată tăria că niciodată nu se suiau pe masă sau nu băteau spre noi ; se împăcau bine cu o pereche de pantofi pe puncte, cum erau pe atunci, şi nu se sfiau, din cîte-mi povestiseră alţi colegi, să calce prin toate birourile, ba chiar şi prin noroaie, pe teren. În general, arătau ca doi fraţi sănătoşi şi de multe ori oftez aducîndu-mi aminte.

Ce s-a întîmplat mai departe nu ştiu bine, pentru că pe vremea aceea posesorul nostru lucra mai mult cu capul decît cu mine. Se pare însă că şeful lui a fost avansat, căci într-o bună zi ne-am pomenit în faţă cu altă pereche. Traiul se mai îmbunătăţise, nu mai aveam de-a face cu pantofi pe puncte, dar erau nişte parteneri tot atît de simpatici : ne-am simţit mereu pe picior de egalitate, slujba-slujbă, drujba-drujbă, dar nimeni nu bătea podeaua în faţa noastră.

Aşa s-au perindat prin faţa noastră mai mulţi şefi, am aflat că astfel le spunea oamenilor care lucrau în acest birou. Ne făcea plăcere să mergem la şefi ; înainte de a intra, stăpînul nostru ne ştergea mult pe preş, pe urmă, în vreme

ce de obicei nu ne dădea importanţă, cînd intra în acest birou avea întotdeauna grijă ca eu să calc primul şi numai după aceea fratele meu stîng, chestie care ne amuza ; apoi începînd cu primul şef, cel cu pantofi pe puncte, toţi îl pofteau pe stăpînul nostru să şadă într-un fotoliu confortabil, ceea ce ne plăcea grozav ; în sfîrşit, cei ce lucrau în acest birou dădeau întotdeauna stăpînului nostru nişte sfaturi bune, pe care dacă le-ar fi ascultat am fi scăpat de multe suferinţe.

Desigur, nu eram atenţi şi nici nu înţelegeam tot ce se vorbeşte, dar odată primul dintre şefi, acela care avusese pantofi pe puncte, i-a spus stăpînului nostru :

— Unde nu-i cap, vai de picioare.

Altul i-a spus :

— Dumneata ai unele calităţi, dar ai un mare cusur : te închini la picioarele unora, în timp ce pe alţii, dacă ai putea, i-ai călca în picioare.

Deşi problema ne pasiona, n-am înţeles prea clar despre ce era vorba, mai ales că stăpînul nostru a răspuns :

— O singură dată s-a întîmplat, tovarăşe, m-aţi prins pe picior greşit, dar îmi iau angajamentul că n-o să se mai repete.

Pe moment n-am dat mare însemnătate acestor cuvinte. Curînd însă, aveam să ne amintim de ele.

*

* *

Într-o zi, cînd am intrat în biroul cu pricina, am revăzut cu plăcere mai multe cunoştinţe. Vechiul şef i-a spus stăpînului nostru :

— Ia loc, tovarăşe, de ce stai în picioare ?

Fiind vorba de noi, am ciulit urechile.

— Uite, dragă, a vorbit mai departe unul, acela simpatic, pînă acuma unitatea asta a fost condusă de patru oameni diferiţi, şi s-a ţinut bine pe picioare. E însă mereu nevoie de cadre : pe mine m-au făcut director general, pe tovarăşul l-am numit de curînd adjunct la o mare întreprindere... — în sfîrşit, vrem să-ţi încredinţăm şi dumitale o muncă de mai mare răspundere, să stai pe picioare proprii.

Ce zici — te angajezi să fi la înălţimea predecesorilor dumitale ?

Spre dezamăgirea noastră, stăpînul a răspuns :

— Tovarăşe director general, mă luaţi peste picior, zău aşa... Cum o să pot eu... care mă-nţelegeţi... mă depăşeşte...

Făcea pe nefericitul, pe depăşitul, se prefăcea împovărat, însă, cînd a rămas singur, a început, de bucurie, să sară într-un picior, ba pe mine, ba pe Ionel. Ne înveseliserăm şi noi, căci socoteam că stăpînul nostru va semăna cu cei dinaintea sa ; căci nici unui picior cinstit nu-i poate fi indiferent dacă susţine un om cu greutate sau un simplu terchea-berchea fluşturatic.

Dar mai bine să lăsăm să vorbească zguduitoarele întîmplări ce au urmat.

La început nu bănuiam nimic. Ne-am pomenit că stăpînul nostru nu ne mai şterge atîta de preş, trece pragul cu Ionel mai întîi, ne îndrumă iute spre birou şi se aşază pe scaunul unde stătuseră înaintea lui atîţia oameni cumsecade.

Trecuserăm de 30 de ani şi stăpînul nostru iubit, după mulţi ani de alergătură, începuse să ne mai ducă şi cu maşina. Zău că meritam ! Există oameni răi, clevetitori, care nu înţeleg cîtă alergătură cade pe capul sau mai bine zis pe picioarele unui om, cînd nu-şi mai vede capul de treburi în zeci de deplasări, delegaţii, la ministere ş.a.m.d. Şi măcar de ne-am fi odihnit în maşină, dar mergeam înghesuiţi ca vai de noi, cu alte patru sau chiar şase picioare la un loc. Stăpînul nostru era la început stimat, în faţa noastră apăreau mereu picioare netremurînde, calme, adesea aşezate firesc picior peste picior.

Pe urmă nu ştiu ce s-a întîmplat, dar am impresia că tot de la afurisitul de cap a pornit toată nenorocirea. Nu observasem nimic neobişnuit, decît că în dreptul nostru apăreau tot mai des, în mod ciudat, cîteva... capete de oa-

meni. Obişnuiţi mai mult cu colegii noştri de la parter, ne simţeam stînjeniţi şi neliniştiţi.

— Jenică dragă — mă tot întreba frate-meu — ce se tot apleacă obrazurile astea spre tine ?

M-am gîndit mult şi după vreo săptămînă am găsit răspunsul :

— Se interesează de pantofii noştri. N-ai observat că femeile, care poartă altfel de pantofi, nu se apleacă atît de mult să ne vadă ? Pariez pe o baie rece că e vorba de pantofi...

Peste o săptămînă, prevederile mele aveau să se adeverească — şi încă în chip sinistru ! Stăpînul observase şi el că mulţi se apleacă în faţa lui şi probabil şi-a dat seama că totul vine de la încălţăminte. A schimbat iute pantofii vechi cu patru perechi noi, de comandă, absolut criminale, că ne strîngeau ca într-o menghine.

— De ce ne chinuieşte aşa ? gemea învineţit frate-meu Ionel. Nu mai înţeleg nimic ! Lumea zice de el că a-nceput să trăiască pe picior mare, şi cînd colo el ne strîmtorează !

Ne-am lămurit abia cînd am reuşit odată să stăm de vorbă cu picioarele celui mai de vază specialist din întreprindere.

— Unor picioare fine de om monden ca noi nu ne place un picior lat — asta a fost explicaţia lor. Încă din vremea de glorie a nobilimii franceze, ne place piciorul mic. N-aţi observat că s-a schimbat şi covorul sub voi ?

Singura rază de lumină în existenţa noastră chinuită a adus-o biroul cel nou. Stăpînul nostru îl comandase cu o tăblie mare în faţă, pînă jos ; nu se vedea dedesubt şi, cînd nu mai puteam răbda de durere — mai ales că, stînd pe loc, se aduna tot sîngele în noi — ne punea să ne scoatem unul altuia pantofii ; întîi eu lui frate-meu, că el era mai slab de înger.

Am observat că tocmai în acele momente dramatice am pierdut mulţi colegi de preţ, pot spune chiar prieteni — picioare cu care alergasem pe vremuri împreună, frăţeşte, în tot felul de campanii, prin terenuri mocirloase şi gaz-uri pră-

pădite, ba chiar şi prin căruţe, în deplasări. La început n-am observat legătura, dar într-o zi, cînd soarele bătea într-un fel anumit în fereastră, am privit geamul şi am văzut ca într-o oglindă toată scena. La o măsuţă, în faţa biroului, stăteau specialistul şi Omul care dă din cap.

— Cui să-i dăm sarcina asta ? se frămînta stăpînul nostru. Ce ziceţi de Popescu ? întrebă el şi — tocmai scoteam pantoful lui frate-meu — se strîmbă de durere.

Omul care dă din cap se strîmbă îndurerat :

— Popescu o fi el secretarul organizaţiei de bază, dar e cam din topor, incomod, tipicar, o să strice treaba.

— Dar Ionescu ? — întrebă stăpînul nostru şi, punîndu-l pe Ionel să scoată pantoful meu, se strîmbă iarăşi de durere.

Se strîmbă şi Omul care dă din cap, se strîmbă şi specialistul :

— Ionescu nu-i maleabil, e prea principial, prea aspru, nu ţine seama de conjunctură, v-am mai spus...

— Chiar ar trebui transferat ! — icni stăpînul meu şi, cu greu, scoase beleaua de pe mine. Ne puse pe amîndoi să ne masăm unul pe altul şi, uşurat, descreţindu-şi fruntea, zîmbi :

— Dar ăsta venit acum două luni, ştiţi voi de unde ?

Zîmbi şi Omul care dă din cap şi, prudent, dete uşor din cap. Zîmbi şi specialistul, clipind şiret din ochi. Zîmbi şi Ionel, mişcîndu-şi degetele, fericit că a scăpat de tirania pantofului. Numai eu nu zîmbeam : simţeam că începe calvarul nostru.

Există în existenţa unui picior anumite secrete profesionale, pe care nu cutez să le aştern nici măcar în acest jurnal intim în care îmi scriu amintirile. E destul să vă spun că specialistul era specialist la multe şi că foarte curînd au început să se învîrtească prin biroul nostru două colege în mătase naturală, de altminteri destul de simpatice, deşi zău că nu ştiu ce legătură aveau cu activitatea obişnuită. În sfîrşit, eu n-aş fi obiectat poate, dar creierul nu ştiu ce-i făcea, mîinile nu ştiu ce-i făceau, ştiu numai că patronul a început să mă pună pe mine, piciorul lui drept, să lucrez pentru el !

Asta m-a indignat cel mai tare : după ce că eram umflat de nemişcare şi chinuit de o bestie de crep, după ce că nu ne mai lăsa să umblăm nici măcar la vînătoare, ca altădată, că acum îi plăcea să prindă iepuri în farurile maşinii, zicea că aşa-i mai comod şi mai modern, după ce că încărcase peste noi un pîntece care ne strivea, după ce că ne-a ros de scaun în aşa hal că eram plin de furuncule şi numai eu am primit vreo duzină de înţepături de penicilină şi mai ştiu eu ce, după toate astea mai mă şi punea să lucrez pentru el ! Şi încă, măcar de m-ar fi pus să scriu o poezie sau un articol, poate mai mergea, că am mai auzit eu de substituiri literare, dar mă punea raportor şi referent la probleme grele, care interesau toată instituţia ! Mă descălţa, mă punea să iau tocul între degete, cu mîinile îşi aranja nodul la cravată, îşi făcea freza sau nu ştiu nici eu ce mai făcea, dar în orice caz, bine încuiat în birou, mă punea pe mine să semnez, să judec, să calculez, că-mi amorţiseră şi degetele ; de calificare nici nu mai vorbesc, că nu-mi făcusem studiile în acest domeniu şi n-aveam talent în munca de conducere. Măcar de m-ar fi schimbat cîte un pic cu Ionel, care se plictisea şi mă tot întreba :

— Jenică, aşa lucrează un om drept ? Numai cu piciorul drept ? E drept ?

Nu ştiu nici eu ce-avea, ce-l atrăgea tocmai înspre dreapta... Ghinionul meu !

Tragedia propriu-zisă a început însă o dată cu un fenomen îngrijorător, care se cheamă critica. Alături de colegii mei tremurători, observasem — încă de pe vremea şefilor dinaintea stăpînului nostru — cîteva perechi care stăteau bine înfipte în pămînt, fără să tremure, fără să se clintească ; aveau şi o bază mai largă, se cunoştea că stăpînii lor nu i-au înghesuit în pantofi de cucoană. Pe noi, stăpînul, din cauza nervilor, începea să ne bîţîie cîte un sfert de oră şi pe urmă se auzea cîte o bubuitură grozavă.

— E sor-ta, Jenică ! îmi striga frate-meu. Vezi de ce te pune pe tine, vezi de ce nu scrie cu mîna dreaptă ? Îi oboseşte mîna lovind atîta în birou, că o să spargă şi cristalul !

Cred că aceste lovituri în masă joacă între oameni un rol simbolic. Într-adevăr, am observat că mulţi le considerau ca un argument serios în discuţie. Orice chestiune s-ar fi dezbătut, ajungea ca patronul nostru să arate cît de rezistent e lemnul biroului şi de ce calitate incasabilă e cristalul, că ăilalţi se lăsau imediat convinşi. Asta, chiar dacă problema n-avea nici o legătură cu trăinicia mobilierului. Vreo doi însă, din aceia cu picioarele largi şi bine înfipte în pămînt, cînd li s-a arătat ce solid e biroul, au făcut imediat o demonstraţie asupra uşii, trîntind-o de cîteva ori — şi într-adevăr, şi uşa era destul de solidă.

Unul i-a şi strigat :

— Nu eşti de capul dumitale, nu aşa au lucrat cei dinaintea dumitale ! O să-ţi frîngi picioarele... Stăpînul nostru a convocat imediat pe Omul care dă din cap, pe Omul care dă din gură şi Omul care dă din coate, şi le-a strigat :

— Pe mine să nu mă calce pe bătătură, că le-arăt eu lor !

Ne-am bucurat mult, şi eu şi frate-meu : într-adevăr, din cauza nobleţei la pantofi, eram plini de bătături şi ar fi fost o nenorocire să ne calce. Era emoţionant să vezi cum acest stăpîn, care ne păruse adesea crud, îşi apăra totuşi picioarele. Ne-a încălţat iute sub birou şi ne-a dus grăbit în sala mare, unde-a fost o tevatură mare ; nu ştiu cine a strigat :

— De controlul de sus te fereşti, de cel al oamenilor din întreprindere, iarăşi ; dai cu pumnul în masă, nu vrei să primeşti critica !

Stăpînul a ridicat pumnul în aer, a dat să tragă o lovitură şi nu ştiu de ce — poate că şi-a amintit că masa din sala de şedinţe nu-i la fel de rezistentă ca aceea din biroul lui — s-a răzgîndit.

— Uite, şi-acum ai vrut să dai cu pumnul !

Era prea mult, am simţit sus, la etaj, în capul stăpînului adică, o încordare grozavă şi deodată am auzit pe limba noastră secretă un urlet grozav al lui Ionel :

— Auleu !

— Ce-i, dragă ?

— Mă nenoroceşte ! N-ai văzut ? şi începu să plîngă. A dat cu mine de pămînt. Mă lichidează, mă sfarmă... Ţine-mă, ţine-mă, că dă iarăşi... Hăăuleu ! Mor !

Acest act de o brutalitate revoltătoare s-a repetat de opt ori la rînd. Stăpînul nostru striga mereu nu ştiu ce despre ştirbirea prestigiului şi de cîte ori zicea de prestigiu — hait ! — îl pocnea pe frate-meu de podea. Ai fi jurat că tot prestigiul s-a refugiat în piciorul lui stîng. Ionel nu mai putea, era frînt, plîngea, s-ar fi sinucis, dacă un picior ar avea putinţa asta.

Au urmat două luni de torturi, mai ales că patronul începuse să mă pocnească şi pe mine. Seara regreta şi ne mîngîia, dar peste zi îl apuca o turbare, parcă uita că sîntem picioarele lui, picioarele lui care l-au purtat cu credinţă în atîtea campanii, şi izbea cu noi de podea de se cutremura camera.

Această cruzime neomenească a fost răzbunată curînd. Într-o dimineaţă, trezindu-ne şi punîndu-ne la pămînt, am simţit amîndoi că se petrece ceva ciudat ; ne-am uitat unul la altul şi am văzut că tremurăm.

— Păi cum să nu tremuri, Jenică dragă, cînd te trînteşte atîta de pămînt ? — a suspinat frate-meu.

Patronul s-a plimbat mult prin odaie, pe urmă nu ştiu ce-a discutat cu nevastă-sa, că ne-a trîntit pe genunchi în faţa ei — dar era suportabil, nu ca-n copilărie, pe coji de nucă : de data asta avusese grijă să pună o pernă pe jos. Pe urmă ne-a dus prin oraş, pînă am ajuns în faţa unui preş mare. Aici a zăbovit vreun sfert de oră, a fost un chin, cred că a vrut să-şi subţieze tălpile de la pantofi, atîta le-a frecat de preşul ăla. Stăpînul nostru tremura rău de tot, clătinîndu-ne şi pe noi : pesemne îi era teamă să nu fie călcat totuşi pe vreo bătătură, mai ales că l-a întîmpinat un om cu greutate mare.

Spre bucuria noastră, l-am recunoscut pe bunul şef, cel cu pantofi largi. Picioarele lui erau tot atît de prietenoase cum le lăsasem cu ani în urmă, dar sus capul nu ştiu ce îi spunea, că stăpînul nostru tremura rău de tot ! I-a spus că

o să fie schimbat, apoi l-a pus să scrie un raport, o declaraţie, nu ştiu bine ce, că iar a început să colaboreze cu capul şi nu mai mă informează pe mine de nimic... Acum stă şi cugetă, cu mîna pe hîrtie, de noi a uitat. Pe mine, după atîta muncă, inactivitatea mă plictiseşte, mi-e frică să nu fiu tras la răspundere pentru cîte am semnat şi mai ales pentru faptul că, împreună cu Ionel, am ros covorul tot lovind podeaua. E trecut în inventar ca nou. N-a fost vina noastră, şi de aceea, în caz că ni se întîmplă ceva, vreau să las această mărturie, ca să se ştie".

Urmează un (ss) indescifrabil — şi cu aceasta se încheie memoriile unui picior drept.

OMUL CARE DĂ DIN COATE

Toată copilăria Omului care dă din coate a fost luminoasă şi dezinteresată. Cînd mi-a furat din casă o haină, a lăsat în schimb în pompa de Fly Tox o substanţă preţioasă, cu gîndul că, vînînd muştele, o să-mi parfumez odaia cu prietenia lui. La poliţie, unde noi, copiii, fusesem strînşi ca să declarăm ce ne-a furat prietenul nostru, taică-su, cu ochii în lacrimi, ne implora să nu-l nenorocim pe colegul nostru de şcoală, pe copilul lui drag. Ţi se rupea inima să-l vezi pe bătrînul moşier şi colonel, om cu părul alb, rugîndu-ne pe noi, nişte copii, să nu-i nenorocim singurul fiu. Lacrimile n-au fost de prisos : deşi comisarul se înfuriase grozav, noi n-am dat mărturie. Puteai să-i nenoroceşti omului singurul fiu ?

I-am salvat deci vreo 2.000 de lei : a dat comisarului un şperţ de numai 1.000 lei. Dacă am fi dat declaraţie, comisarul ar fi avut la mînă mai multe dovezi şi mita s-ar fi ridicat la cel puţin 3.000 lei. Cele 2.000 economisite, venerabilul moşier şi colonel le-a dat lui fiu-său, să-şi revină din emoţie. Cît despre hainele furate, bătrînul era sentimental : le-a păstrat ca amintire.

Vă închipuiţi că un tînăr atît de precoce ar fi putut ajunge repede ministru. Din păcate, pînă să crească băiatul la vîrsta de dregător, a trecut războiul, iar răcanii şi argaţii colonelului au pus mîna pe putere. Numai aşa, în aceste con-

diţii atît de grele pentru el, am putut să-mi dau seama ce coate formidabile avea prietenul meu din copilărie.

E drept, şi înainte, în Piaţa Palatului, l-am văzut izbind din coate, în cămăşile verzi, ca să ajungă mai aproape de icoana lui Moţa şi Marin. I-am mai văzut coatele şi la devastarea unui magazin în timpul rebeliunii, l-am văzut apoi în chip de coate-goale după reforma agrară, cînd pierduse la cărţi rămăşiţele preţioase ale răposatului colonel. Învăţam la o facultate prin 1946, cînd, în mijlocul unei adunări tumultuoase, am zărit în acţiune, despicînd rîndurile studenţilor, o formidabilă pereche de coate-goale. Nu făcea parte din facultate, nu ştiu de unde picase, zdrenţăros şi lihnit ; ajuns la tribună, a strigat : „Domnilor colegi, voi da citire scrisorii prin care domnii colegi ai noştri de la Oxford ne cheamă la grevă contra comuniştilor...", după care, pînă să mă apropii de el, a dispărut cu coate cu tot într-o mare de pumni. Dar, vă spun, toate astea erau gesturi de debut, copilării : omul nu-şi cunoştea încă puterea coatelor.

El să fie ? L-am întîlnit în faţa Teatrului Naţional din Timişoara, dar era greu de recunoscut. Coatele-i erau acoperite de cea mai fină stofă, un ac cu briliant îi spinteca mătasea grea a cravatei, degetele-i gemeau sub jumătate din producţia lunară a unei mine de aur. Cum de s-a îmbogăţit aşa ?

...L-am invitat într-un restaurant şi abia după ce l-am îmbătat bine, am putut să aflu tot.

A vîndut aparate de curăţat cartofi, cremă contra petelor, a fost dansator, escroc, controlor fiscal şi scamator, pînă ce soarta l-a azvîrlit flămînd la Timişoara. Acolo, un fost coleg de pension i-a spus :

— Vrei să mănînci pe gratis ? Am un loc secret, la penticositorieni (sau poate le zicea altfel, nu mai ţin bine minte).

— „La Penticositorieni" ? Sper că-i un restaurant bun.

— Fii serios, e o sectă.

Şi l-a dus în strada Merçy, la numărul 5. Pe drum, i-a povestit că penti ăştia sînt singurii dintre eretici care vorbesc direct cu dumnezeu şi el le răspunde. Pe ce limbă răspunde ? Păi, desigur, dumnezeiască. Cine poate înţelege graiul domnului ? Oamenii cad în transă şi bolborosesc cuvinte limpezi ca semnătura unui magistrat...

Au urcat două etaje, au bătut în uşă (soneria era defectă), le-a deschis o bătrînă, au trecut printr-un coridor întunecos, ajungînd într-o cameră mare în care stăteau de-a valma bătrîne şi cucoane de naţionalităţi amestecate. Omul nostru a fost prezentat ca un vechi penticositorian, apoi s-au servit cîrnaţi, şuncă, pireu de castane cu multă frişcă şi şpriţuri, şpriţuri şi iar frişcă.

După asta a început ceremonia şi, o dată cu ea, cariera eroului nostru. Bătrîneii, cucoanele, toţi porniră să ţipe în graiul domnului ; îşi dădeau ochii peste cap, curioşi să se vadă cum arată şi pe dinăuntru, le ieşea frişca pe la colţul buzelor şi strigau :

— Baratahaghi ; mecehio ?

— Cîm, ciririm pam pam ! răspunse eroul nostru. Argumentul era convingător, aşa că mai trebuia lămurită o singură chestiune :

— Be ! Cra spa nămulea prihanera abelicobaba ?

— Desigur ! răspunse el şi începu să bolborosească minute şi minute în şir, de se treziră cu toţii, începură să-l stropească cu apă şi nu mai ştiau ce să-i facă. „A priceput graiul sfînt !“ urlă o cucoană şi toţi se liniştiră, pioşi. Atunci el deschise ochii, aprobă grav din cap, îi privi pe toţi şi rosti divin :

— Am alergat în rai şapte zile şi şapte nopţi. N-aveau acolo decît nectar. Daţi-mi să mănînc.

Fu bolnav de stomac cîteva zile, dar apoi, lovind din coate şi bolborosind excelent, a ajuns Marele Traducător cu barbă, cu zeci de costume şi bani de buzunar, averi date de drept-credincioşi.

Ca să fie Marele Traducător al graiului dumnezeiesc, trebuia să ştie cîteva principii sfinte de la mai marii sectei,

principii pe care le-a învățat cu sfințenie. Că nu e bine să muncești sîmbătă și că în general nu e bine să muncești. Că marii cositorieni se bucură la zvonurile de război, pentru că e scris ca în veacul ăsta să se termine cu omenirea ; că o să moară toată lumea și o să vie omul cu trompeta să sune adunarea generală și că o să fie totul bine. Că există un Cel Mai Mare Traducător, care, asemenea unui Mare Scamator, scoate de peste Marea Mînecă o mulțime de cărți tipărite în multe limbi, tipărite cu calm proverbial și sfîntă perfidie tradițională.

Am auzit apoi că Marele Traducător a fost surprins în timp ce traducea cu cele trei soții ale unor drept-credincioși legile nescrise ale divinității. În orice caz, a dispărut din Timișoara, și nu l-am mai revăzut decît peste un an, la București ; venise la mine cu obrazul împodobit de-o cicatrice, să-mi ceară o referință.

— Mai ții tu minte cînd lipeai manifeste ilegale ? m-a întrebat el zîmbind. Ei bine, eu știam că le lipești, dar n-am spus nimic. Îți amintești că n-am spus nimic ? Ai ghicit vreodată că știam ?

Și-a pus coatele pe masa mea de scris și două luni m-a asaltat în fel și chip să-i dau referința. Am observat că Omul care dă din coate nu se supără decît cînd îi dă mîna : poți să-l faci ticălos, poți să-l dai afară, el se miră, dar nu se supără. Nu vrea să observe nimic : dacă-l scuipi, zice că plouă. I-am urlat în urechi că o să trimit o referință despre el să mă pomenească și mi-a mulțumit călduros, bătîndu-mă pe umăr. După cîtva timp, mi-a dat un telefon :

— Ascultă, nu te mai deranja cu referința aia, dragă, am cumpărat una ieftină de tot, un chilipir.

A mai dat puțin din coate și într-o după-amiază l-am revăzut elegant ca-n vremurile lui bune !

— Știi că m-am căsătorit ? m-a întrebat el vesel. E o femeie mai în vîrstă, dar e admirabilă, are o cultură... are o strălucire... are o garsonieră... Mă ajută în muncă, știi, eu sînt conferențiar, ce te miri așa ?...

S-a apropiat de urechea mea :

— Știi, ea e cam compromisă, a fost scoasă de la catedră, dar eu — îmi țin cursul săptămînă de săptămînă.

După un an, recunoscător, i-a dat nevestii-si 3.000 de lei şi a trimis-o să se odihnească două luni la Slănic, lîngă fosta moşie a lui taică-său. S-a întors întremată, şi-a găsit mobila în pivniţă, iar garsoniera locuită de unul care-i plătise soţului 8.000 lei filodormă (el cîştigase deci 5.000 lei) ; căsnicia era desfăcută pentru părăsire de domiciliu şi dispariţie, dovedită cu scrisori şi martori.

— Nu puteam, dragă, era o femeie bătrînă şi cam reacţionară, trăia de douăzeci de ani cu unul, ăla se amesteca în cursul meu, fără ca eu să bănuiesc ; eu eram convins că numai ea mi-l scrie ! O murdărie, nu se mai putea trăi aşa ! Acum sînt cu o tovarăşă adevărată, are spaţiu locativ pe Dacia şi frate la sfatul popular raional. Ascultă — m-a întrebat apoi binevoitor — nu vrei să stai la închisoare vreun an de zile ?

— Cu plăcere, i-am răspuns. Dacă nu te-ai supărat pentru referinţa aia, dacă vrei să mă serveşti, mi-ar face mare plăcere.

— În trei luni, te bag la închisoare, a răspuns el amabil. S-a mai gîndit puţin, şi a adăugat : Da' să ştii — pentru fiecare lună de închisoare nu primeşti mai mult decît 5.000. Cînd se află, lăsăm să fie prinşi doi, iau ei totul asupra lor, intră la închisoare şi primesc eşalonat 40% din sumă. Ceilalţi cinci, nevinovaţii, îşi împart 60% ; la ieşire, vă băgăm în alt post, p-ormă intră alţi doi şi-aşa mai departe.

— Mi-e frică să nu mă păcăleşti — spun — să n-ai necaz pentru referinţa aia.

— Fugi de-aici, zice el, am aranjat de mult toată chestia...

— Da' cum răzbeşti tu aşa ?

— E, dau şi eu niţel din coate.

Am fost revoltat, nu ştiam unde lucrează, dar imediat ce am aflat locul, m-am înfăţişat acolo.

— Cine ? mi s-a răspuns. Ginerele tovarăşului consilier ?

— Nu se poate, ştiam că e căsătorit cu altcineva.

— A fost, dar s-a îndrăgostit de fiica tovarăşului nostru. Pare un om bun, îşi regretă sincer trecutul, ne-a po-

vestit despre unele greşeli ale lui ; dacă vreţi, o să-l înştiinţez pe tov. consilier că-l căutaţi pe ginerele lui.

— Nu, mulţumesc.

— În orice caz, să ştiţi că nu mai lucrează aici, n-a vrut să fie la un loc cu tata socrul.

L-am găsit, călare pe un scaun, la un teatru, ţipînd la actori. Îşi lăsase iarăşi, ca la penticositorieni, o barbă mare şi purta o haină soioasă de catifea galbenă, o cămaşă verde şi un basc roşu, amintind, prin toate, de un stop : avea, deci, propria lui viziune artistică.

— N-au vrut să-mi recunoască vechimea, că am regizat cîteva trupe în Transnistria, da' ce, acolo nu era artă ? Ei, dragă, acuma nu mai merge aşa, ca pe vremea luptei cu reacţiunea. Mi-am găsit vocaţia, caut şi caut mereu, mă frămînt. Da' ce-i cu tine ? Ai scris poate vreo piesă ? Îmi dai ceva din tantieme şi ţi-o regizez şi ţi-o programez, că noi încurajăm dramaturgia romînească... N-ai ? ai vreo prietenă în teatru ? Salt-o pe Lucica mea, de la teatrul de pe bulevard, şi-o s-o am eu în vedere pe a ta... N-ai nici asta ? Da' ce-i cu tine, omule ? pe ce lume trăieşti ? ai rămas idealist ?... Poate că ţi-au dat vînt ăia ai tăi ? Vrei să te vîr în figuraţie ? Îmi dai 30% şi te distribui în fiecare seară, e uşor, fără zale, numai cu un coif şi o barbă mititică, n-o să-ţi vie greu, că-s zale de carton. Nu vrei ? Treaba ta. Sînt în divorţ, dragă, debilul mintal de socru-meu mă teroriza, făcea pe principialu', se ţinea tare că-i consilier, m-a dat pe mîna miliţiei, am făcut trei luni de *universitate* din cauza lui. Da' ce-i cu tine ? Aud c-ai început să scrii schiţe, am citit într-o revistă o schiţă de-a ta, omul care bate din picior. Hm... Nasul lui Gogol putea să poarte şi manta, pentru că, fantastic fiind, devenise o fiinţă de sine stătătoare, vezi că mă pricep şi eu la artă ? Dar un picior, adică fantastic, care rămîne mai departe în corpul lui de origine, adică real, cum naiba să poată să scrie ?

— Păi chiar schiţa, l-am lămurit eu, am scris-o cu piciorul.

Lucrul l-a interesat :

— Aha, cu picioarele, eşti inovatorist. Spune-mi şi mie cum ai făcut... Fetelor, gata repetiţia, azi s-a terminat...

Mariano, să vii la mine acasă să repeţi. Interesant, cu piciorul — tulburătoare idee ! Dar de ce ? Care-i avantajul ?

L-am privit grav :

— Dacă scrii cu piciorul, după ce-ţi încasezi drepturile pentru prima ediţie, care a rămas nevîndută, lumea te critică : greşeli de conţinut, artistice, mă rog, ai scris cu piciorul ! Şi atunci se dă la tocat ediţia întîia, iar tu transcrii cu mîna, şi încasezi iarăşi, pentru ediţia a doua revizuită şi îmbunătăţită. Înseamnă că ţi-ai însuşit critica şi banii.

Pentru prima oară am simţit că omul care dă din coate mă admiră.

— Ştii ceva ? mi-a spus el entuziasmat. Am oamenii mei şi capital la patru chioşcuri cu sirop şi la trei adaptări muzicale ; îţi cedez şi ţie ceva, da' arată-mi cum e cu piciorul, cu însuşirea criticii şi a biştarilor.

— Nu preferi să intri la închisoare ? l-am întrebat.

Era plictisit :

— Nu, dragă, am obosit, s-au introdus şi pedepse mai periculoase, la *universitate* am fost de trei ori pînă acum, e monoton, n-am acum nici asociaţi, cine să mă ţină ?

— Nu-mi pasă — i-am spus — să ştii că eu m-am hotărît : vreau neapărat să te văd la o închisoare bună, pe un timp foarte îndelungat. Totul e aranjat.

Propunerea l-a intrigat :

— E ceva neobişnuit.

S-a mai gîndit puţin şi a adăugat :

— Da' s-ar putea să fie interesant, poate că merge. În orice caz, n-are rost să discutăm aici. Hai la „Pescăruş", vorbim acolo ; te iau cu maşina mea.

La ieşire însă îl mai aştepta altă maşină — şi nu părea să fie de turism.

OMUL CARE DĂ DIN UMERI

Dintre toţi oamenii mei, Omul care dă din umeri e cel mai greu de prins în ecranul Micului televizor. De cîte ori captez imaginea lui, îi apare pe umăr... un pantof. Unii poartă pe umeri trese, sau arme, sau răspunderi, sau poveri, ori măcar vata de la veston ; el însă poartă, pe fiecare umăr, un pantof.

Am stabilit legătura cu el prin unde electromagnetice, l-am prins în ecran, m-am uitat în ochii lui şi i-am spus :

— Dragul meu, nu ştiu ce ai, dar văd pe fiecare umăr al tău cîte un pantof, şi deasupra fiecărui pantof finalul unui picior. Am impresia că s-a cocoţat cineva pe umerii tăi.

Omul care dă din umeri a dat din umeri şi pantofii au dispărut, undeva în sus.

— Bravo, ai scăpat de ei ! i-am strigat.

Pe omul care dă din umeri lucrul l-a lăsat nepăsător ; a dat din umeri... şi iarăşi a apărut o pereche de picioare, de data asta în sandale de tip roman. Degetele lungi, pedicurate, ciolănoase, îmi păreau cunoscute.

— Fii atent — i-am spus — mi se pare că acuma s-a cocoţat pe tine Omul care dă din coate.

A dat din umeri, şi Omul care dă din coate s-a săltat undeva în afara televizorului. Lucrul m-a indignat :

— Măi frate, i-am spus, fii atent, că mereu dai din umeri şi salţi pe cineva în sus. Cu umerii tăi se ajută toţi păcătoşii. Dacă n-ai fi ţu, n-ar avea cum să se cocoaţe,

Vreau, desigur, să vă ofer o emisiune sonoră, dar îmi vine foarte greu ; omul meu vorbeşte numai cu umerii. Ca să nu vă silesc să asistaţi la o emisiune mută, voi încerca să traduc pe alocuri în grai vorbit gesturile lui. Aşadar, cînd i-am spus că datorită lui îşi fac mendrele toţi păcătoşii, a dat din umeri.

— Păi cum — m-am înfuriat eu — cum rabzi toate astea ?

A dat din umeri.

L-am aţîţat :

— Nu pot să cred că eşti un ticălos, un complice al omului care dă din coate.

A dat din umeri.

— Eşti un ticălos deci !

A dat din umeri, s-a clătinat şi a deschis gura să-mi răspundă.

— Nu, nu-i dau voie să vorbească ! Să taci !

Glasul venise dinafara ecranului, dar n-am mai umblat la butoane : ştiam că a vorbit nevastă-sa. E mereu atît de ocupată să nu-i dea laptele în foc, încît n-a băgat de seamă că între timp a fost o naţionalizare şi că bărbăţelul ei nu mai lucrează la patron : supraveghindu-şi intens moaţele şi oala cu lapte, a rămas cu impresia că soţul ei este un amărît cu o biată slujbuliţă, mereu înconjurat de primejdii şi care „trebuie să tacă pentru că avem un copil, avem părinţi de intreţinut". De fapt părinţii i-au murit de mult, copilul primeşte bursă de la stat, primejdia este că dă laptele în foc, iar slujbuliţa, judecînd după leafă, e slujbă în toată regula ; singurul lucru adevărat este că omul e amărît. Dar e amărît din motive guvernamentale : la el nevastă-sa e preşedinte de guvern, ministru de finanţe, de interne, de alimentaţie, de statistică, propagandă, cenzură şi totodată ambasador special şi plenipotenţiar ; tot ea e şi parlament şi curte de apel şi tot ea — de casaţie. Cînd vine acasă, trebuie să raporteze tot ce s-a întîmplat. Comentariile şi sfaturile stăpînei sînt scurte, sugestive şi categorice :

— Tu nu te băga.

— Toţi vor să te mănînce. (E convinsă că omul care dă din umeri trebuie să fie grozav de bun la gust : toţi vor să-l mănînce sau măcar să-l muşte.)

— Tu nu le răspunde.

— O să-şi frîngă şi ăştia gîtul. (A strîns în ani de zile o listă uriaşă de oameni care urmează să-şi frîngă gîtul ; n-ar încăpea în toate spitalele de chirurgie din ţară.)

— Crapă de invidie. Or să născocească despre tine c-ai fost în trecut aşa şi pe dincolo.

— Nu te evidenţia prea mult, să nu le scoţi ochii.

— Nu fi prea la coadă, să nu se lege de tine.

— De ce tocmai tu ? Spune-le că nu poţi.

— Nu munci prea mult, că-ţi mai dă şi altă dată.

— Fiecare pentru el, m-am convins că asta e toată filozofia vieţii.

— Tu să te faci că nu observi.

— Nu-ţi trebuie încurcături.

Asta e tot. Dacă vede un copil căzînd în apă, să dea din umeri. Orice se întîmplă, să nu se bage. Să nu vorbească. Să treacă neobservat. Să nu se mişte. Iar dacă, din pricina nemişcării începe să putrezească carnea pe el, dacă începe carnea să miroasă urît, atunci să dea din umeri : e şi asta o mişcare, e şi ăsta un sport, pune sîngele în circulaţie, dezvoltă umerii.

Aşadar nevastă-sa l-a îmbrîncit cît colo, a apărut în faţa mea, şi mi-a strigat :

— Ţie ţi-e uşor, se vede că eşti cineva. Dar dacă te apuci să ascuţi critica, o s-o păţeşti şi tu.

— Pe dracu ! i-am strigat. Cînd am aflat de omul care bate din picior, m-am zbătut şi am obţinut o anchetă. Era gata s-o păţească. Dar soţul tău, chemat la comisie, în loc să spună ce ştia a dat din umeri, aşa că au mai trecut trei luni...

— Daaa ?! a replicat ea arţăgoasă. Dar Popescu, care a vorbit, n-a păţit-o ? Pînă să fie înlocuit omul care bate din picior, individul l-a transferat. Acum omul care bate din picior e retrogradat adjunct de magaziner, dar tov. Popescu tot transferat a rămas, cu nevasta în alt oraş...

— Pe dracu ! i-am strigat. Situaţia lui Popescu s-a lămurit. Putea să se termine totul mai iute, dar voi...

— Îmi dă laptele în foc ! a strigat nevasta şi — odată motivată absenţa — a părăsit iute ecranul.

În locul ei a reapărut omul care dă din umeri. Pe nas i se cocoţase un gîndac, dar în loc să-l dea jos cu mîna, el dădea din umeri.

— Am observat, i-am spus, că niciodată nu poţi să alungi un gîndac dacă dai din umeri.

— Ei şi ce — au zis umerii lui — parcă muşcă ? Cît timp nu mă muşcă, nu-l pocnesc. Poate se mută pe nasul altuia.

— Dar nu ţi-e scîrbă ?

— Mai bine aşa : dacă-l pocnesc, pot să-mi ating nasul, să am cine ştie ce neplăcere.

S-a rostogolit pe lîngă el Omul care dă din coate ; probabil că fusese dat afară de undeva, sau poate că se ducea să facă vreo nouă vizită pe la pension. Eroul a dat din umeri :

— Vezi, o mai păţeşte cîte unul. Ce să mă bag eu ? Sînt un om mărunt... Nu depinde de noi...

Omul care dă din coate, încercînd să se salte iarăşi în sus, s-a căţărat pe cravata lui ca pe o frînghie, s-a sprijinit cu tocul pantofului într-un genunchi al lui, i-a înfipt apoi un cot în umeri, ca să se salte deasupra.

— Ia vezi, i-am strigat, uite că pungaşul iar se ridică. Fă ceva !

A dat din umeri :

— Am avut deziluzii, toţi vor să mă mănînce, sînt multe nedreptăţi, îmi văd numai de treaba mea.

— Păi devii complicele pungaşului ăsta !

Omul care dă din coate tocmai i se suise cu un genunchi pe cap ; m-a zărit şi mi-a făcut un semn amical, apoi a dat să se suie cu picioarele pe umerii omului care dă din umeri. Un umăr era însă ocupat de alt individ, şi atunci şi-a proptit sandala de nasul eroului deziluzionat. Cu ocazia asta i-a strivit gîndacul pe nas.

— Poftim ! am strigat. Vezi ce păţeşti ?

— Ei, dragă — a dat el din umeri — miroase puţin, da' trece... Ce să-i faci ? Ce-mi trebuie încurcături ? Fiecare pentru el...

Ca să exprime aceste idei filozofice, a dat atîta din umeri, că şi Omul care dă din coate şi celălalt, ridicaţi de umerii lui, s-au înălţat iarăşi la conducerea nu ştiu cărei cooperative.

Omul care dă din coate a ajuns apoi şeful lui de serviciu, i-a dat să lucreze pentru el, acasă, nişte expertize ; omul care dă din umeri să i le lucreze, iar el să încaseze banii. Nevasta omului care dă din umeri ţipa, îl mustra că, lucrînd pentru celălalt, consumă lumină şi sănătate, dar el a dat din umeri :

— Aşa e, ce să-i faci, sînt deziluzionat. Nu credeam ca după atîţia ani să mai avem exploatarea omului de către om şi toate murdăriile astea...

— Refuză ! i-am strigat. Există destule locuri unde să te plîngi ! Reclamă-l !

Ştiţi, desigur, ce a răspuns.

Atunci m-am înfuriat, l-am lăsat să dea din umeri în faţa televizorului şi-am alergat vreo două săptămîni în toate părţile, să-l vindec. M-am întors şi i-am arătat o hîrtie :

— Eşti concediat !

Amicul meu a fost salvat : n-a mai dat din umeri. Şi-a recăpătat graiul :

— Cum asta ? a strigat el. Dar e o nedreptate ! De ce să mă dai afară ?

— Pentru nesimţire.

— Pentru nesimţire ? s-a mirat el. Păi ce, există vreo dispoziţie contra nesimţirii ? Vreo hotărîre ? scrie asta în Codul Muncii ? S-a stipulat asta în statutul cooperaţiei ?

— Nu scrie şi nu s-a stipulat, dar eşti nesimţit şi te dau afară ca să pun în locul tău pe schemă o verişoară a mea.

— Ahaaa — a urlat el — aşa stau care va să zică lucrurile ! Din ăştia-mi eşti !

— Păi nu rîdeai de mine că sînt idealist ? De, fiecare pentru el — bine ai spus. Dă-te la o parte, că vine verişoară-mea.

— Protestez ! şi a început să bată cu pumnii în geamul bombat al televizorului. Nu mai merge aşa ! O să mă duc să mă plîng la tovarăşul Popescu ! (Popescu între timp îşi lămurise situaţia şi devenise director general adjunct.)

— Şi ce ? i-am zis. Popescu o să dea din umeri : fiecare pentru el.

— Da' unde sîntem ? ! a urlat el scos din minţi. Unde te trezeşti ? sîntem la atîţia ani după eliberare !

— Da, dar am fost dezamăgit, cum bine spuneai, peste tot sînt nedreptăţi, nu mai cred în idealurile mele de tinereţe, şi atunci m-am gîndit s-o pun pe verişoară-mea pe schemă.

— Tocmai pe locul meu ?

— Păi vrei să intru în conflict cu Omul care dă din coate ? Mai bine cu tine : o să dai din umeri.

— S-o crezi tu ! a răcnit el.

Atunci am surîs şi i-am spus cu bucurie :

— Eşti vindecat, dragul meu. Văd că nu mai dai din umeri. Îmi pare bine. Pe hîrtia asta e scrisă numirea ta ca director.

A pălit :

— Nu-mi trebuie. E riscant.

— Păi bine, dar nu mi-ai spus că sînt prea multe lucruri care te nemulţumesc, că trebuie promovaţi oamenii cinstiţi ?

Din acel moment a început iarăşi să dea din umeri :

— Parcă ce-o să ajut eu...

— Păi bine, frate, dar tu, om cinstit, ca director...

A dat din umeri, categoric :

— Nu merită... pentru cîteva sute de lei în plus... tot n-o să... înţelegi... cu ăştia nu poţi să te pui...

— Cum, nici cînd eşti director ? cînd eşti deasupra lor ?

A dat din umeri şi iar s-a săltat unul peste el.

— Vezi ? i-am spus după un timp. Tovarăşul ăsta care s-a săltat pe umerii tăi lucrează corect.

A dat din umeri :

— La ce bun ?

— Ajută-l ! Uite cum asudă omul ăsta lîngă tine ! Doar îl vezi că e cinstit ! E un şef bun ! Are mult de muncit. Ajută-l !

A dat din umeri.

L-am auzit apoi pe director făcîndu-i o observaţie.

El s-a încredinţat că nu-l vede şeful şi a dat din umeri.

— Stai deoparte, judeci de sus toate, da' nu faci nimic — i-am reproşat. Pune şi tu umărul.

Dar umărul lui era ocupat : tocmai sălta un individ suspect.

Atunci, scîrbit, am întors butonul şi m-am dus să fac o baie : mă obseda un miros de gîndac strivit.

OMUL CARE DĂ DIN BANII STATULUI

Era o dimineaţă însorită, pămîntul reavăn, amestecat cu miresme de fîn, te ameţea, iar un pitpalac cînta mereu pitpalac.

De fapt, asta n-are nici o legătură cu restul, dar o compoziţie literară trebuie să înceapă întotdeauna cu descrierea naturii.

Cel mai generos om din statul nostru — Omul care Dă din Banii Statului — stătea în biroul său de la Iprotrucoipropro. Titlul muzical al acestei instituţii trebuie citit în ritm :

Ipro
truco
i
pro-pro

Cel mai generos om din statul nostru — Omul care Dă din Banii Statului — primise sarcina să conducă Institutul de Proiectări al Trustului de Construcţii al Intreprinderilor de Prognoze Promiţătoare de pe lîngă Subdirecţia de Reorganizări, Refaceri şi Îmbunătăţiri ale Proiectelor.

*
* *

Aţi înţeles că, de fapt, numele întreg al Iprotrucoipropro era Iprotrucoiproprosudireripro, dar fusese redus doar la Iprotrucoipropro din spirit de economie.

Prin reducerea celor 14 litere din coadă se realiza cu tipărirea formularelor un venit de 100.000 lei pe trimestru, ceea ce însemna două milioane în fiecare cincinal, un venit uriaş rezultat din banii care ar fi putut fi altminteri cheltuiţi.

Omul care Dă din Banii Statului — numit pe scurt Odăbas — premiase pentru această inovaţie colectivul O.D.C. O.D.C. adică pe Omul care dă din coate şi Omul care dă din cap.

Acum, în dimineaţa înmiresmată, Odăbas îşi perinda iute toate degetele deasupra degetului mare, la infinit, ceea ce era la el semnul unei intense preocupări. Îl preocupa magazinul din colţul străzii, un magazin cu patru vitrine largi, cu mai multe tejghele şi cu alte rezerve interne.

Da, rezerve interne, căci Odăbas era sigur că acele vitrine, deşi transparente, n-aveau alt rost decît să ascundă nişte bogăţii imense. Iar tejghelele nu erau altceva decît o armă odioasă de persecutare a găinilor şi mai ales a cocoşilor. Da, căci din lemnul tejghelelor s-ar fi putut confecţiona coteţe, adaptate la sticla vitrinelor. Coteţele puteau servi la amenajarea S.S.C.M.I.C.G.C., adică — evident ! — a sediului secţiei de clocitori mecanice a Institutului de cercetări galinaceistice şi cocoşeşti.

Cu numai cîteva sute de mii de lei, procurîndu-se găini olandeze şi cocoşi francezi şi organizîndu-se fericita lor întîlnire pe pămîntul primitor al Băbăcăneştilor, s-ar fi putut dobîndi în douăzeci de ani opt sute de mii de ouă, jumătate urmînd a fi transformate mai departe în găini şi cocoşi, iar jumătate în omlete.

Omul care Dă din Banii Statului auzea parcă cucurigul victorios, imperios, majestuos, al cocoşilor şi cotcodăcitul înfiorat, temător şi ruşinat al candidelor găini olandeze ba, chiar i se părea că aude cocoşii cum în loc de cucurigu strigă :

Iproproproooo ! Ipro ipro trucoiproprooo !

iar găinile, clipind din ochi, în loc de cotcodac :

Odăbas ! Odăbas ! Odăbas !

Pe cînd ciorapii din vitrinele şi tejghelele magazinului, evident, n-aveau proprietatea de a se înmulţi.

Deci Omul care Dă din Banii Statului semnă proiectul Iprotrucoipropro prin care magazinul urma să fie transformat în clocitorie mecanică : la întocmirea iproproiectului se realizase o economie de 200.000 din cît s-ar fi putut cheltui, aşa că autorii primiră cîteva mii de lei premiu.

Inginerului Ispăşescu, care susţinea că lucrarea e inutilă, i se descoperiră talente deosebite în ce priveşte lemnul şi fu trimis subit la un Ifet în Măcet.

Odăbas îşi chemă colaboratorii şi îi însărcină să facă proiectul tragerii unor ţevi de apă speciale pentru galinacee şi al plaselor pentru strecurat seminţe de granulaţie stas 384, care se înghit cel mai uşor.

2

După două luni, nu mai rămăsese nici urmă de magazin : în locul prăvăliei a apărut căminul diriginţilor din construcţii.

Proiectul adaptării fostei scînduri a tejghelelor, dimensionată pentru coteţe şi clocitori, la realizarea unor paturi stas 38 pentru dormit pe-o rînă, fusese întocmit de Iprotrucoipropro în colaborare cu mai multe institute, întreprinderi şi comisii.

În cursul acestor operaţii, se realiză o economie de aproape un milion din cît s-ar fi putut cheltui, aşa că se împărţiră premii de cîteva zeci de mii de lei.

La proiectul de clocitori se renunţase datorită intervenţiei Institutului de cercetări galinaceistice, care voise ca în locul clocitoriei să facă sediul lucrătorilor şi specialiştilor din sectorul găinării, fapt de care profită sindicatul construcţii.

Omul care Dă din Banii Statului primi la orele 9 dimineaţa un telefon să vină la 9 seara la inaugurarea căminului ; fuseseră pregătiţi 82 de proiectanţi constructori, diriginţi etc. şi doi muncitori, toţi necăsătoriţi — viitori locatari ai căminului, care la ora 9 trebuiau să stea fiecare în patul lui, lăsînd deschis aparatul de radioficare. Prin instalaţia proiectată de Ipromagnet, Odăbas urma să ţină discursul de inaugurare a

căminului de dormit, discurs de-a lungul căruia toţi locatarii aveau să adoarmă, inaugurînd astfel căminul de dormit.

Odăbas se apropie de microfon şi vorbi timp de o oră despre faptul că cei 82 de diriginţi nu mai aveau nevoie să doarmă pe şantiere, în cursul îndeplinirii normei lor, deoarece aveau la îndemînă paturi speciale : aceasta aducea economiei naţionale o economie de jumătate de milion. Efectul discursului fu zdrobitor : la 7 dimineaţa, pe două şantiere nu se mai prezentă nici un căminist. Nu mai puteau să se trezească. La orele 12 fură toţi 82 scuturaţi, stropiţi cu apă şi evacuaţi cu forţa, ca să se poată începe lucrările de transformare a căminului într-un bufet expres.

3

Noul responsabil de cadre, care se împotrivea susţinînd în mod vulgar că „se fac iprobucuri şi iprociubucuri", fu îndepărtat, iar bufetul expres — transformat în lăptărie.

Prin aceasta se asigurau statului economii de cîteva milioane, aşa încît Iprotrucoipropro putea împărţi imediat ceva premii. Odăbas, luînd contact cu clubul băbăcăneştencelor locale, dobîndi în sfîrşit comanda pentru transformare : lăptăria devenea adăpostul mamei şi copilului.

Dărîmarea adăpostului mamei şi copilului adusese o economie de aproape un milion, din care colectivul Iprotruco împărţi un premiu împreună cu Ipromamaşicopilul.

Nu se opunea decît noul secretar al organizaţiei de bază. Odăbas merse atunci la subdirectorul direcţiei — un om care, cînd auzea cuvîntul „demisie", pălea — şi îi spuse : „Secretarul e un om cinstit, dar repezit. Mă deranjează la treabă. Noi avem perspective uriaşe, noi vrem să construim la Băbăcăneşti cel mai mare cinematograf din Europa centrală şi de sud-est, un ipromonument al culturii, care să ţină seama de creşterea populaţiei pentru decenii, aşa ca mii de oameni să poată încăpea pe scări şi în fumoare, iar cîteva sute chiar şi în sala de spectacole propriu-zisă — iar el, meschin, e contra culturii, face economii la marmură, vorbeşte doar

de aspectul practic, nu înţelege epoca noastră monumentală. Vrea să facă acolo iarăşi un magazin. Dacă nu-l scoateţi din Iprotrucoipropro îmi depun demisia".

După ce dobîndi transferarea secretarului cinstit, dar repezit, Odăbas se duse la preşedintele sfatului :

— Noi ne-am orientat greşit, transformînd adăpostul mamei şi copilului în centru de montă, înainte de a fi primit aprobarea de a aduce tauri la Băbăcăneşti. Ce-ar fi să-l adaptăm în cinema ? Cu patru lei intrarea, în patru ani realizăm şi culturalizarea şi un venit net de patru milioane.

— Nu-i costisitor ? întrebă preşedintele.

— Păi facem un şantier de prefabricate, spuse iluminat Odăbas. Scoatem în serie, pe lună, 80 de ziduri rezonante pentru 20 de cinematografe.

— 20 pe lună pentru unul singur ?

— Păi ăsta-i avantajul prefabricării : toată ţara o să ceară Băbăcăneştiului ziduri de cinematografe, gata făcute. Din deşeurile de ziduri facem ziduri mai mici, pentru 2-3 locuinţe individuale, supraetajate — mi se pare că şi d-ta te-ai plictisit să stai cu chirie, de ce să nu-ţi faci un supraetaj propriu ? Avem şi ceva marmură... Curtea ţi-o dăltuim cu nişte superbe pietre funerare, aşezate cu susul în jos.

După intrarea la închisoare a preşedintelui, Omul care Dă din Banii Statului îşi făcu o autocritică severă şi împărţi premii ; cinematograful fu împărţit prin 3 ziduri groase în clubul băbăcăneştencelor, difuzarea biletelor şi mîncări „gospodina" servite la domiciliu. Mîncărurile aveau gust de gudron şi ciment dizolvate în apă de ploaie, deoarece, datorită supraetajării — deasupra se clădea un palat al inginerului şef — ploua înăuntru.

4

La Bucureşti se ivise noul cartier Floreasca, erau pe terminate clădirile din Piaţa Republicii, iar primele tîrnăcoape începeau să muşte din pereţii vechi ai Căii Griviţei şi şoselei Mihai Bravu.

Perseverent, Odăbas lucra în acest timp mai departe la cea de-a 12-a reorganizare.

Sala de baschet fu de o frumuseţe impresionantă.

O macara a lui Iprotrucoipropro fu readaptată ; funcţiona exact ca şi înainte, numai că înainte nu aducea nici un ban nimănui, pe cînd după adaptare aduse autorilor iproproiectului un premiu de 12.000 lei. Sala de baschet fu împărţită prin 10 ziduri în birouri mari, sediul Comisiei pentru economii a fostei Subdirecţii de Reorganizări, Refaceri şi Îmbunătăţiri, reorganizată în Subdirecţia Refaceri din Direcţia Reorganizări şi Îmbunătăţiri.

Odăbas, plimbîndu-şi rapid degetele peste degetul mare, spuse încet :

— Tovarăşi, ni s-ar cuveni un mic premiu.

— Dar lipsuri n-aţi avut ? îl întrebă un controlor.

— Vă spunem deschis — răspunse el — sfătuiţi-ne, uite, am greşit, ne facem o autocritică severă, Sfatul popular a rămas fără bani. Îmi dau seama, tovarăşi, că lăsînd acolo un magazin poate am fi cîştigat mai mult. E drept, am dobîndit mari economii la adaptările magazin — galinacee — cămin — bufet expres — lăptărie — adăpost mama şi copilul — centru de montă — cinema — club — difuzare — gospodina — comisia de economii... — ce mai încolo-încoace, economii mari ; totuşi mă gîndesc că tăind cele 10 ziduri, plus cele 5 vechi, putem face un magazin nou, de două ori mai mare, cu 8 vitrine uriaşe, un magazin modern ! Cum a fost la început, dar de două ori mai mare şi mai rentabil, prin simpla tăiere a zidurilor.

5

După prăbuşirea clădirii, Iprotrucoipropro, reorganizat Ipropro, realiză următoarea temă :

înlăturarea cărămizilor şi molozului
frumos scuar cu iarbă verde
havuz oriental decorat cu un Bachus
chioşc de lemn pentru limonadă.

Pentru economii, tema fu refăcută fără Bachus şi fără havuz..

La sfîrşitul iernii, chioşcul de răcoritoare fu adaptat în chioşc pentru ziare, apoi chioşcul de ziare în chioşc de cărţi, iar chioşcul de cărţi în chioşc pentru jucării.

În urma prăbuşirii chioşcului, Odăbas luă legătura cu Iproiarbă pentru plantarea ierbii pe locul unde fusese chioşcul, o iarbă de colorit, lungime şi densitate asemănătoare, pentru că, orice s-ar spune, după atîtea reorganizări, puţină estetică nu strică.

Într-o dimineaţă rece de iarnă, cînd în restul ţării se inaugurau şapte uzine noi, plimbîndu-şi degetele peste degetul mare, Odăbas, cu vocea sa groasă de bas, închină o odă inaugurală noii grădiniţe care avea să scape pe băbăcăneşteni de arşiţa verii. Sub ninsoarea tot mai deasă, îi ascultau cuvîntarea trei oameni, între care se afla şi autorul rîndurilor care urmează.

6

Odăbas m-a primit amabil în biroul său. Avea un tic : îşi perinda iute toate degetele deasupra degetului mare. Era un gest muzical, parc-ar fi ciupit o harfă şi nu bugetul statului.

M-a poftit să şed, apucînd un scaun şi punîndu-l în dreptul meu. Cînd şi-a tras îndărăt braţul, scaunul a venit şi el îndărăt : îi rămăsese lipit de mînă.

Cu mare greutate l-a făcut să rămînă pe podea. Omul era în suferinţă, se vedea că toate lucrurile i se lipesc de mînă.

— Munca e complicată, mi-a explicat el binevoitor. N-o să vă vină uşor să-mi ţineţi locul. Dar Omul care dă din coate v-a recomandat ca pe un cetăţean capabil — şi, zicînd „capabil“, mi-a cercetat mîinile cu o privire ageră. De altminteri, din noua mea funcţie o să vă dau tot ajutorul.

— Mulţumesc, i-am răspuns.

— Pentru puţin, a răspuns el. Pentru un sfert.

— Cum aţi zis ?

— Pentru un sfert. La fiecare reorganizare de care vă fac rost am 25 la sută. Clar, nu ?

— Şi dacă dau mai puţin ?

— Ascultă, cu mine să nu te joci, că te dau cu capul de pereţi. Eu sînt un om generos, eu am o largă perspectivă, eu vă dau premii, comenzi, de toate ; voi ce-mi daţi ? Eu dau !

A dat cu pumnul în birou, şi sugativa i-a rămas lipită de mînă. Apoi, redevenit politicos, m-a întrebat :

— Aţi înţeles, nu ?

— Desigur. 25 la sută. Dar cum ?

— Principiul nostru este economisirea banilor statului. Priviţi, vă rog !

Şi, plimbîndu-şi prin aer mîna înpodobită cu sugativă, mi-a arătat decorul sărăcăcios al micului său birou.

— Noi nu cheltuim pe covoare, mobile şi alte fleacuri. Banii statului ni-s scumpi. Ăsta-i principiul nostru suprem !

Distrat, şi-a băgat sugativa în buzunar, începînd să-mi explice :

— Uite, acum trebuie făcut proiectul conductei de la Băbăcăneşti. La prima vedere trebuie adusă apă limpede, nu ? Dar apa limpede se găseşte la 2 kilometri ! Asta înseamnă un proiect mic, prea mic, bani puţini, autori puţini — nici nu mai merită să pui creionul pe planşetă. Limpede ca lacrima ! Nu-i păcat să meargă banii în altă parte ? Aşadar, apa trebuie adusă de la 9 kilometri. Dintr-o lovitură, proiectul devine de trei ori mai bănos ! Dar de la 9 kilometri apa nu e curată — deci instalaţii de filtrare — scumpeşti proiectul de 6 ori. Însă la 9 kilometri ai diferenţe de nivel, deci lucrări speciale ; perfect ! L-ai scumpit de 8 ori. Limpede· nu ? Mai mult decît de 8 ori nu e prudent.

Şi-a plimbat puţin degetele peste fratele lor mai mare, s-a tocmit putin în conştiinţa lui şi a adăugat :

— Hai, scumpeşti de 9 ori, dar nu mai mult. Nu-i prudent... Acum, fii atent cum împarţi banii. Dintre autori, să facă parte şi pungaşul ăla de bătrîn de Brăbăteanu : dacă protestează cineva, susţii că-i un tehnician vechi şi de talent, care şi-a făcut studiile în străinătate şi care trebuie atras în muncă. Îl pui şi pe neisprăvitul de Corighicescu, dacă protestează cineva, o ţii morţiş că trebuie încurajat, că-i un cadru tînăr. Dacă te cerţi cu vreunul, îl ştergi de pe lista de prime : de Brăbăteanu arăţi că studiile lui în străinătate nu fac nici două parale, pentru că pe atunci numai cine nu voia nu-şi cumpăra diplomă în străinătate, că în ţară n-a făcut apoi decît afaceri, că-i fost capitalist şi actual ramolit. De Corighicescu, zici că o fi el tînăr, da-i stîngist, că să se termine o dată cu de-alde ăştia, că acel care-i pe linie e nepriceput, că dacă nu-i reacţionar, înseamnă că nu-i talentat, mă rog, nu chiar aşa, dar în genul ăsta. Limpede, nu ?

— Şi dacă mă cert cu amîndoi odată ?

— Atunci explicaţi că la dv. nu contează cadre vechi sau noi, comunist sau nu, că principalul e capacitatea profesională, şi-i dai afară pe amîndoi.

— Şi cum de nu se află chestiile astea ?

— Păi ce, te joci cu banii statului ? Vorba e de argint, dar tăcerea se plăteşte cu aur.

— Dar cei care nu acceptă ?

— Secolul aviaţiei : i-am zburat pe toţi.

— Dar miliţia economică ?

— Ei, dragă, ăia se ocupă de politică, de sabotaje. Să se termine cu chestiile astea ! Să fie respectată viziunea noastră creatoare ! Noi nu sabotăm : noi doar veghem la o justă repartiţie a bănişorilor statului.

— Eşti arestat !

— Cum ?

Omul care Dă din Banii Statului sări în picioare şi mă privi cu ochi holbaţi.

— Nu eşti d-ta înlocuitorul meu ? Nu te-a trimis Omul care dă din coate ?

— Nici pomeneală ! i-am răspuns eu. Omul care dă din coate e la arest şi a mărturisit totul. S-au strîns o gră-

madă de plîngeri împotriva dumitale, mai cu seamă din domeniul aviaţiei, de la aceia pe care i-ai zburat. Uite aici legitimaţia mea. I-am arătat legitimaţia — şi umflă-l.

Nota autorului. După cum vă puteţi da lesne seama, ultimul capitol al povestirii de mai sus nu-mi aparţine mie, ci unui tovarăş cu muncă aparte, care nu ţine de literatură. Eu numai l-am redat, cum mi l-a povestit. Poate că unii cititori ar fi preferat alt sfîrşit. Adică Odăbas să-şi facă autocritica, iar autorul să exclame fericit : Iată forţa criticii juste, forţa moralei, forţa etc-ului.

Or, eu, la drept vorbind, pentru asemenea genii nu văd altă forţă mai potrivită decît cea care poate să-i umfle.

OMUL CARE MIŞCĂ DIN URECHI

— Pulsul s-a oprit!

Era o operaţie nouă, o metodă unică şi un caz desperat: reuşita ar fi însemnat un capitol nou în istoria chirurgiei. Dar pulsul se oprise.

— Gata, a murit, spuse cu amărăciune profesorul.

Asistentul Iliescu îşi plecă privirea, şi deodată scoase un ţipăt:

— Uitaţi-vă: i se mişcă urechile.

Erau mişcări ciudate, ca nişte gesturi. Urechile nu se mişcau simetric, ci pe rînd, separat una de alta; parcă ar fi exprimat ceva.

— Cine dă şperţ, ştie să mişte din urechi, glumi profesorul, încercînd să arate nepăsare în faţa eşecului.

— Şi cine ia, şi acela mişcă din urechi! completă Iliescu. Altfel nu s-ar putea înţelege unii cu alţii. Sînt muşchi foarte rari — niciodată n-am văzut vreun om să-şi mişte atît de puternic urechile. Trăieşte!

— Fleacuri! spuse profesorul. Convulsii de cocoş tăiat. Pulsul s-a oprit. Omul e mort. Totuşi, pentru că m-ai contrazis, spre plăcerea dumitale, îi mai dăm oxigen...

Timp de o jumătate de oră continuară încercările de reînviere. Dar cadavrul nu respira, pulsul nu bătea: carnea începuse să se răcească, doar urechile continuau să transmită un mesaj neînţeles.

Deodată, profesorul strigă iritat : „Dar vă spun, e mort ! Luaţi-l de aici !“ şi trînti cu putere bisturiul. Izbit de covorul cauciucat, oţelul sări în sus şi căzu din nou, mai departe, pe ciment, scoţînd un sunet metalic.

— Să vedem ce se poate face... spuse desluşit mortul.

O asistentă leşină, fără ca nimeni să-i mai dea atenţie.

Nou venit la spital, Iliescu nu aflase că nu e bine să-l contrazici pe operatorul principal. Ca pedeapsă, profesorul îi încredinţă viaţa Omului care mişcă din urechi :

— Răspunzi de tratamentul post-operator. E un caz excepţional. Trebuie să trăiască ! Fă-i injecţii, fă-i orice — să supravieţuiască !

La prima injecţie intramusculară pe care Iliescu încercă să o facă, marii fesieri ai individului se încordară cu atîta putere, încît acul seringii se rupse.

— Stai liniştit, spuse Iliescu, deşi omul, care de mult îşi pierduse conştiinţa, nu putea să-l audă. Îţi fac o injecţie. Stai liniştit !

Omul se răsuci fulgerător cu faţa în sus, strigînd :

— Nu mai avem nici un spaţiu disponibil !

— E loc pe dreapta — stărui doctorul, fericit că pacientul părea să-şi fi recăpătat conştiinţa — n-ai acolo decît trei împunsături.

Dar Omul care mişcă din urechi stătea cu ochii închişi, părea că n-aude, urechile fiindu-i ocupate cu mişcări complicate şi îngîna mereu :

— Nu mai avem nici un spaţiu disponibil !

— Pe dreapta ! ţipă Iliescu.

— Pe dreapta, tovarăşe, şade un inspector de la finanţe, pe stînga, tovarăşe, e ocupat, pentru etaj s-a şi emis ordin.

„Delirează... îşi spuse tînărul doctor. O fi lucrat la spaţiul locativ. În orice caz, nu e acum momentul de injecţie. Să încercăm pe cale bucală.“

Strecură o linguriţă de ceai între dinţii strînşi ai omului, dar acesta, pe un ton aspru şi brutal, îi strigă :

— Ce faci, tovarăşe ! Nu mai avem nici un loc !

— Ţi-e stomacul gol, îngăimă blînd doctorul, e în interesul dumitale, n-ai mîncat de trei zile...

— Nu se poate, tovarăşe ! strigă omul. Acolo nu mai intră nimic.

Dezolat, Iliescu începu să se plimbe pe culoarul spitalului, căutînd în minte vreo soluţie ; se ciocni de un om înalt, bine hrănit şi bine dispus, cu o mustăcioară scurtă, cu ochi cam roşii — administratorul spitalului. Aflase că-i vorba de o operaţie neobişnuită şi, auzind că pacientul nu se lasă hrănit, clipi vesel din ochi :

— Înseamnă că trebuie să-l ungi.

— Cu ce să-l ung ?

— Cu pomadă universală.

Figura lui Iliescu arăta atît de uluită, încît administratorul începu să rîdă. Pe culoar treceau bolnavi în cîrje, surori cu tăvi de mîncare, oameni străini de spital ; cu o mînă puternică, administratorul îl luă de cot pe tînărul medic şi îl duse pînă la birou. Era aşteptat de o omletă uriaşă şi de o cafea cu lapte, gustarea de 11.

— Unge-l cu bani — spuse administratorul, începînd să înfulece. Nu mi-ai spus că n-a înviat decît auzind cum cade bisturiul pe jos ? În starea lui de inconştienţă, a crezut că-i sunet de bani. Şperţuieşte-l şi o să mănînce, şperţuieşte-l şi o să descopere că are nişte spaţiu liber pentru dumneata, unde să-i faci injecţii.

Medicul era năucit :

— E imposibil ! Dumneata spui aberaţii ! Instinctul de conservare este instinctul suprem ! Cum ar putea un om să se lase să moară ? Pentru ce ar lua el mită, dacă nu tocmai ca să trăiască ?

— Prostii, superstiţii, îl întrerupse administratorul, mă mir că afirmi asta dumneata, om de ştiinţă. Dacă ar fi ca să trăiască, omul s-ar mulţumi cu cîteva mii de lei acolo ; dar unii iau mită şi delapidează şi o sută de mii ! Au unii lefuri mari şi tot se lasă unşi. Dumneata crezi că eu omleta

asta o mănînc ca să-mi asigur 3.200 de calorii necesare vieţii, ori pentru că am poftă de ea?

Spunînd acestea, administratorul se şterse de grăsime şi-l privi ţintă pe doctor:

— Omul ştie că aveţi nevoie de el. E simplu: mai bine se lasă să moară decît să vă lase să-l faceţi sănătos fără şperţ.

— Cinicule! — urlă Iliescu. E viaţa lui, nu-ţi dai seama? Loveşte în el însuşi! Eşti ticălos, domnule!

Fără să se supere de insulte, administratorul rîdea gros, ca din buhai:

— Şi ce dacă loveşte în el? Păi aşa, dragă, poţi să-mi spui că dacă ia şperţ loveşte în societate. Ei şi ce? Uite că loveşte!

— Păi... — strigă Iliescu care se înăbuşea — păi... din egoism... înţeleg în alţii... Da-n el... să se sacrifice?... pentru mită... asta este...

— Asta-i şi-n legendă, domnule — zise cult administratorul — şi dacă vrei să ştii, chiar Lazăr cel înviat din morţi era cel mai mare şpertar. Pînă nu i-a spus: „Ia-ţi patul şi umblă!" nu s-a sculat din morţi. Poţi să fii sigur că era un pat de valoare şi că a scos bani buni pe el. Păi nu? Ştia că e un caz interesant şi a vrut să se aleagă şi el cu ceva.

*

* *

Omul stătea scăldat în sudori, cu ochii daţi peste cap, şi gemete de moarte, „raluri", i se zbuciumau în piept.

— Te rog foarte mult, se apropie de el Iliescu, eşti pe moarte, viaţa dumitale ne este preţioasă, lasă-mă să-ţi fac o injecţie...

— Ţi-am spus, tovarăşe, că nu se poate! gîfîi muribundul.

— Bine, omule, dar te prăpădeşti!

— Avem instrucţiuni, zise el.

— Sînt trimis de Comisia Controlului de Stat — insistă Iliescu, încercînd să-l întoarcă cu spatele în sus — arată-mi imediat tot spaţiul dumitale disponibil.

— Vorbiţi cu tovarăşul director, se zbătu Omul care mişcă din urechi, eu nu vă arăt nimic.

— Bine, omule, dar e în interesul dumitale, al nostru, loveşti în dumneata!

— Dacă n-avem spaţiu!... Dacă n-avem spaţiu!...

— Să ştii că iau patru oameni şi-i pun să te ţină cu forţa!

— Nu e legal — zise omul, şi deodată urechile începură să i se agite — n-aveţi dreptul, nu veţi reuşi... Lăsaţi-mă să mor în linişte. Şi, la aceste cuvinte, lobul urechii stîngi zvîcni înainte şi rămase ţeapăn, aşa ca o mînă întinsă.

— Dar nu se poate face nimic? întrebă desperat Iliescu. Mă nenoroceşti, răspund de viaţa dumitale, să te lăsăm să mori? Nu există nici o posibilitate?

— S-ar putea, dacă... şi deodată urechile începură să se agite ca la o figură de dans şi, pentru prima oară după două săptămîni, ochii omului se deschiseră larg, privind bifurcat; unul mult spre dreapta, celălalt, stîngul, mult în stînga.

Iliescu, stînd cu capul foarte aproape de el, nu ştia la ce se uită pacientul. Abia cînd omul vorbi, îşi dete seama că muribundul i-a privit urechile.

— Domnule doctor — zise bolnavul — aveţi nişte urechi prea ţepene.

— Am mîini mlădioase, spuse Iliescu, şi, simţind cum îi curge sudoarea pe spate, îşi vîrî mîna adînc în buzunar, scoase o hîrtie de-o sută de lei şi i-o îndesă bolnavului în palmă.

Omul care mişcă din urechi zîmbi încurcat şi-i spuse:

— Să vedem ce se poate face.

Apoi, cu o forţă neaşteptată, se întoarse singur pe burtă, cu spatele în sus, îşi ridică puţin cămaşa şi arătă cu degetul:

— Ar mai fi un loc disponibil...

— E prea jos, spuse deznădăjduit Iliescu, eu am nevoie de pătratul extern superior, nu interior.

— La superior n-avem spaţiu, tovarăşe, a fost repartizat conform instrucţiunilor, şi omul se acoperi repede. Din

cauza eforturilor făcute, se prăbuşi deodată cu capul în pernă. Iliescu îl apucă imediat de încheietura mîinii, văzu că pulsul a încetat, îi ascultă inima — nu mai bătea — se fîstîci, îşi frecă mîinile deznădăjduit, apoi, observînd că urechile omului mai palpită încă, fugi pînă la un prieten de la contagioase, se împrumută cu 200 de lei şi se întoarse într-un suflet, îndesînd banii în mîna mortului.

— De ce n-aţi spus aşa de la început ? Era să mor ! vorbi revoltat şi uşurat pacientul, în timp ce-i oferea tînărului loc berechet pentru o injecţie. Poftiţi, avem pentru dumneavoastră un pat liber !

— Un *pat* — se miră Iliescu, în timp ce apăsa încet pistonul seringii — un pat, ai spus ? Eu credeam că eşti de la spaţiul locativ, că mereu vorbeai de spaţiu şi camere — n-am ştiut că lucrezi la un hotel.

— Nu lucrez la nici un hotel — spuse Omul care mişcă din urechi şi, simţind cum injecţia începe să-şi facă efectul, prinse să zîmbească, ochii i se luminară, deveni conştient şi foarte serviabil. E adevărat că am vorbit de un pat liber, dar nu lucrez la hotel. Eu lucrez la un spital.

— Eu mă sinucid ! spuse hotărît medicul.

— Vă rog să mă scuzaţi — interveni Omul care mişcă din urechi — îmi dau seama că v-am făcut neplăceri, dar e mai tare decît mine. Pînă nu capăt ceva, nu aprob : pot să şi mor, dar nu mă las.

— Eu mă sinucid ! stărui Iliescu.

— Chiar dacă vă sinucideţi, eu banii nu vi-i dau îndărăt, zise Omul care mişcă din urechi. Dar nu-i nevoie să vă sinucideţi, adăugă el binevoitor. În fond, cît v-a costat ? Trei sute de lei, nu ? Un fleac ! Ajunge să mişcaţi puţin din urechi şi faceţi rost... chemaţi cîţiva pacienţi acasă...

Chirurgul, care avea un bisturiu la el, îl scoase din tocul de piele şi-l înfipse adînc în inima şperţarului.

— Aţi încălcat dispoziţiunile legale — spuse omul rîzînd în hohote şi mişcînd din urechi — asta o să vă coste cam scump. Legea nu permite să introduceţi obiecte tăioase în spaţiul locativ al cordului.

Atunci, chirurgul se răzgîndi : îi tăie repede urechile.

Omul a murit imediat.

La autopsie, s-a descoperit că omul care mişcă din urechi n-avea inimă şi nici plămîni. Sîngele era pompat în corp nu de inimă, ci de intestinul gros. Aerul pe care-l trăgea omul pe gură intra direct în stomac ; intestinele şi stomacul ocupau locul inimii, umpleau pieptul, se prelungeau prin gît pînă în cap, în locul creierului, şi de acolo aveau ramificaţii pînă-n urechi, aşa cum au peştii branhiile. Era o dovadă puternică cum că omul se trage şi el din animalele acvatice. S-a mai descoperit, sub unghia degetului mijlociu de la piciorul stîng, un corp misterios, cam cît o sămînţă de dovleac. După unele teorii, era vorba de o rămăşiţă a inimii. Partizanii acestei ipoteze se sprijină pe fapte : de cîte ori la răposat se prezenta vreun caz grav, cerînd internare imediată, vreun cetăţean aflat la mare nevoie, omul care mişcă din urechi îl refuza ascunzîndu-şi piciorul stîng.

Desigur însă că pe dumneavoastră nu vă interesează aceste detalii anatomice, ci soarta doctorului Iliescu. Ei bine, cu el s-a petrecut un caz ciudat. A fost arestat pentru omucidere ; înainte de proces, nu se ştie bine ce i-a spus judecătorul, dar acesta a fost găsit mort, cu urechile tăiate. M-am interesat mai apoi de soarta doctorului şi am aflat că nu fusese încă judecat şi că a înaintat guvernului un memoriu în care cere pedeapsa cu moartea pentru orice om care va fi observat mişcînd din urechi. De asemenea, funcţionarii de stat să fie obligaţi ca în exerciţiul funcţiunii să poarte căciuli cu clape. Cîteva zile mai apoi, a fost eliberat : procuratura îşi retrăsese plîngerea, căci nu se putuse stabili dacă Omul care mişcă din urechi fusese om cu adevărat. Anatomia nu corespundea de loc. Unii spuneau că-i un soi de animal acvatic, alţii un simplu burete şi aproape toţi erau de acord că nu fusese vorba de un om.

SCURT, NU? SCURT!

— E strigătul secolului nostru! a exclamat prietenul meu, un profesor pe care nu-l mai văzusem de mult. Ne regăsisem într-o vizită la un amic comun, şi, din una în alta, am ajuns să vorbim despre cele ce urmează.

— Scurt, scurt! a ţipat prietenul meu. Peste tot unde mergi numai de cuvintele astea te izbeşti. Cînd vine la mine un student să-mi ceară ceva, primele lui vorbe sînt „o să fiu scurt, tovarăşe profesor". Nu ştiu cum, dar nu-i vine să deschidă gura înainte de a mă asigura că o să fie scurt; are un sentiment de vinovăţie, simte că face un păcat dacă vorbeşte. Şi eu, dacă merg la minister, cum deschid gura mă pomenesc spunînd „O să fiu scurt, tovarăşe director!" Nu ştiu de unde ne vine asta: toată lumea se ruşinează de vorbit, am impresia că păcatul real pentru care Adam şi Eva au fost daţi afară din rai nu e cel pomenit în Biblie, ci faptul că au vorbit prea mult.

— Sursele autorizate ne asigură că au fost izgoniţi pentru abateri de la morală! l-a întrerupt o jună, roşind.

— Mă îndoiesc! răspunse profesorul meu. În fond, erau soţi; însuşi faptul că plămăditorul lor îi înzestrase cu posibilităţi de a păcătui arată că nu asta era vina lor principală. Poftim! Uitaţi-vă cum e în viaţă: nimeni nu se ruşinează atît de păcatul de a iubi, cît de cel de a vorbi, şi nici un îndrăgostit, înainte de a-şi lua femeia visurilor în braţe, nu se simte obligat să se scuze şi să declare „Voi fi scurt,

iubito". Dar cînd e să vorbească, toţi se scuză, ruşinea unora şi panica altora ia proporţii de masă.

— Mi se pare că exagerezi — am intervenit eu — probabil ţi s-a întîmplat ceva zilele trecute şi eşti încă sub imperiul evenimentelor.

— Păi judecă şi tu — mi-a spus — eu o să-ţi povestesc pe scurt — na, că iar am zis-o ! — şi tu să tragi concluziile. „Acum două săptămîni mă cheamă la telefon o tovarăşă, ies dîrdîind din baie şi îmi spune : „N-o să vă reţin mult, tovarăşe profesor. Pe scurt, iată despre ce e vorba : vă rugăm să ne ţineţi o conferinţă cu tema „De la dramaturgia clasică elină la cea modernă a realismului socialist". După conferinţă se va prezenta un act din „Broaştele" lui Aristofan şi unul din „Ploşniţa" lui Maiakovski. Nu ne refuzaţi, nu ?

Am o oroare instinctivă faţă de aceia care, cînd sînt solicitaţi, încep să descrie starea digestiei şi a ficatului lor, să analizeze structura canalului lor de fiere, să spună că nu le-a venit butelia de aragaz, să se plîngă că nu pot vorbi pentru că n-au primit nu ştiu ce distincţie, să se intereseze dacă şi cît se plăteşte conferinţa şi dacă o să capete flori şi dacă o să se facă afişe mari, iar la urmă să ceară nu ştiu ce pastile de import care, singure, i-ar putea ajuta să conferenţieze despre „Ploşniţa". Am promis deci pe loc că voi ţine conferinţa.

— Treceţi şi prin Shakespeare, nu ? m-a întrebat solicitatoarea.

— Desigur ! Shakespeare e staţie obligatorie.

— Şi realismul critic rus, nu ? Şi „Năpasta", nu ?

— Totul ! Am liniştit-o. N-o să uit nimic.

Aşadar, două săptămîni mai apoi, la ora stabilită, m-am înfăţişat la locul manifestării.

Tocmai cînd treceam pragul, o cetăţeancă scundă se agita la intrare, întrebînd mereu :

— Profesorul n-a venit ?

— Eu sînt ! i-am răspuns.

A tresărit speriată şi s-a tras cu un pas înapoi, uitîndu-se la mine bănuitoare. Am observat că şi alţi oameni, de unde pînă atunci nu-mi dăduseră importanţă, acum mă pri-

veau cu nelinişte şi se uitau ciudat la corpul meu. Unul s-a dus să mă vadă şi din spate.

M-am gîndit că poate am hainele mototolite sau descheiate, sau stropite cu sînge, sau că mă strîmb fioros, dar în dreptul unei oglinzi am văzut că înfăţişarea mea n-avea nimic lombrozian.

— Unde e ? m-a întrebat cu voce tremurătoare tovarăşa scundă, uitîndu-se ciudat la talia mea.

— Ce să fie ?

— Textul — zice ea — conferinţa, credeam că o ţineţi în buzunarul de la spate. Apoi, speriată : e mare ?

— Vorbesc liber... am zîmbit eu.

Spaima de necunoscut e cea mai puternică spaimă a fiinţei omeneşti. Dacă m-ar fi văzut ducîndu-mi conferinţa cu o roabă, cred că femeia nu s-ar fi speriat atît de rău, ar fi ştiut la ce se poate aştepta ; dar „vorbitul liber", de dimensiuni necunoscute, producea vădit asupra ei impresia pe care le-o stîrnea strămoşilor noştri primitivi un trăsnet aruncat de nu se ştie care zeu ranchiunos.

— O să fie scurt, nu ? m-a întrebat ea cu ultimele-i puteri.

Mergînd spre culise, căutam s-o liniştesc şi în acelaşi timp mă gîndeam că ar fi neplăcut să leşine acolo, în întuneric, printre sforile acelea. Zgribuliţi în nişte zdrenţe antice, viitorii interpreţi ai „Broaştelor" se uitau la mine cu o spaimă pe care, cu tot talentul lor actoricesc, nu puteau să şi-o ascundă. Din sala teatrului răzbea pînă la noi zgomotul făcut de public, un murmur parcă înfricoşat.

Ciudat obicei : e greu pînă te conving să vii să le ţii conferinţa, că p-ormă nu mai ştiu cum să scape de tine.

Tovarăşa de lîngă mine m-a dus în faţa unui bătrîn înalt, cu obraz congestionat şi cu ochelari fumurii, care urma să prezideze conferinţa, şi i-a spus :

— Vă prezint pe tovarăşul profesor !

— Unde e ? a întrebat bătrînul cu ochelari fumurii.

— Aicea sînt ! am strigat eu (credeam că e orb).

— Unde e textul, conferinţa ? a întrebat el. Căuta gentuţa cu instrumente de tortură.

Tovarăşa, pe tonul folosit de funcţionarii calificaţi care ocupă locul de frunte pe schema de salarizare a pompelor funebre, i-a spus încet :

— Tovarăşul profesor vorbeşte liber...

Obrajii stacojii ai bătrînului s-au albit deodată. Mai încolo, interpretul lui Euripide a început să geamă sfîşietor, întreg corul broaştelor, ca şi corul iniţiaţilor, a început să murmure : „Vorbeşte liber, fraţilor, vorbeşte liber !“ Prezidentul însă, care părea un om călit, şi-a revenit imediat şi mi-a spus :

— Scurt, nu ? Scurt !

— Scurt ! i-am făgăduit eu supus.

— Scurt, nu ? m-a întrebat regizorul piesei.

— Scurt ? m-a întrebat omul de la cortină.

Cînd s-a deschis cortina, toţi oamenii aceia care veniseră să asculte conferinţa s-au uitat la ceas şi în toate privirile am citit aceeaşi întrebare...

„Vă jur în faţa conştiinţei mele — îmi venea să strig — că nu l-am ucis eu, jur că nu l-am ucis !“ — şi nu mai ştiam din ce piesă e replica asta şi de ce mi-a venit în minte.

Publicul se agita, privea pe sub masă — căuta probabil textul conferinţei mele, să vadă la ce se poate aştepta — cînd, lent şi solemn, s-a ridicat în picioare prezidentul şedinţei.

— Vă prezint... — mi-a şoptit la ureche. Profesor, nu ?... Veţi fi scurt, nu ?

— Voi fi ! am jurat eu.

Calmat, preşedintele s-a scormonit în buzunarul de la piept şi a scos un tenculeţ de file scrise mărunt :

— Astă-seară, tovarăşul profesor ne va arăta... cu tema... cum întreaga dezvoltare a dramaturgiei mondiale ne oferă un minunat exemplu al felului cum... După cum a spus cunoscutul autor clasic... De asemeni ilustrul...

Ca să fiu scurt, îţi spun doar atît : cuvîntul lui de prezentare şi introducere a durat o oră şi cinci minute.

Cînd am căpătat cuvîntul, m-am ridicat şi am spus repede :

— Să mulţumim tovarăşului pentru frumoasa lui expunere ! şi m-am aşezat iute la loc.

În sală — după cîteva clipe de încremenire — a izbucnit un adevărat delir : ovaţii, aclamaţii, aplauze ! Preşedintele, emoţionat peste măsură, mi-a strîns mîna, ne-am îmbrăţişat ; cele şapte cuvinte de încheiere au fost cea mai reuşită conferinţă a mea.

Povestirea prietenului meu profesorul era, de fapt, mai amănunţită. Dar m-am gîndit s-o scurtez.

FIUL ADOPTIV

Gigi Foca, un tînăr însurăţel, blond, pirpiriu şi pomădat, şedea liniştit la biroul său, curăţindu-şi unghiile, cînd năvăli peste el portarul instituţiei, Stăjeroiu, un bătrîn vînjos, cu o barbă sură :

— Domnu' Gigi — gîfîi huiduma — vă rog să mă luaţi fiu adoptiv !

Prins cu pila înfiptă sub unghie, junele se înţepă de emoţie.

— Ce să fa-ac ? ţipă el piţigăiat.

— Să mă înfiaţi — răsună iar vocea de bas a bătrînului — să fiu copilul adoptiv al dumneavoastră, să-mi fiţi tată...

— Te-ai îmbătat, porcule, ieşi afară !

Bătrînul, ruşinat, îşi mîngîia barba de parcă ar fi vrut să şi-o ascundă în palmă ; retrăgîndu-se timid spre uşă, îngăimă rugător :

— Am economii la C.E.C., trei mii cinci sute şaizeci de lei...

Deşi cifra nu părea să aibă legătură cu înfierea, Gigi se linişti brusc, ca un cîine care înţepeneşte cu o labă în aer, de frică să nu sperie vînatul.

— Stai jos — spuse el blînd, cu vocea lui subţirică — e cam ciudată chestia asta, da' aşază-te omeneşte pe scaun, să vedem despre ce-i vorba, stai, frate, jos... Ce-ţi veni ?

— V-aş fi înfiat eu pe dv. da' aveţi tată, pe domn' inspector, să vă trăiască...

— Bine, bine, da' de ce să te adoptez ?

— Sînt orfan ! bubui deznădăjduit vocea bătrînului. Tată-meu a murit acu' zece ani, avea 86 şi acu' sînt singur pe lume cu baba, mai am o fată, da' nu vrea să ştie nimic de mine, că are vreo patru plozi...

— Şi ce sînt eu de vină, să capăt un copil aşa de bătrîn ? piui mirat Gigi. Abia m-am însurat şi să mă pomenesc, după două luni, tatăl unui bunic ca dumneata ? Să fiu eu străbunic de la 28 de ani ?

— Luaţi-mă, dom' Gigi, şi n-o să vă pară rău ! se rugă bătrînul. Am economii, vi le încredinţez, că dv. o să mă creşteţi de-acu încolo !... Eu mă mulţumesc cu lefuşoara, nu vreau să ies la pensie : fără muncă, prea aş îmbătrîni dintr-o dată !

— Trei mii cinci sute... spuse gînditor Gigi. Şi nevastă-mea, Melania, ce-o să zică ? Spunea că încă nu vrea copii, are de-abia 22 de ani...

— Tocmai că de dumneaei mi-e frică... mărturisi bătrînul. Chiar adineaurea am trecut pe la ea, la registratură, şi îi spunea lui domn' inspector, tatăl dumneavoastră, că nu vrea copii.

Rostea acestea cu capul aplecat, se vedea că-i este ruşine, că se simte vinovat că a răsărit pe lume ; de un nou-născut care-a apărut după două luni de căsnicie nu poţi să te plîngi : nu ştia ce face ! Dar un om bătrîn, ştiutor de carte, să iasă aşa, deodată, la iveală ?

— Tovarăşa Espăşeanu i-aici ? întrebă îngîndurat Gigi.

— Tanti-a dumneavoastră s-a dus la bancă să scoată banii, că se dă leafa c-o zi mai devreme, spuse bătrînul. Zău, dom' Gigi, luaţi-mă de copil adoptiv ! Să nu mai vorbim aici — luaţi-mă acasă la dumneavoastră şi o înduplec eu pe domnişoara Melania, adică pardon, pe doamna, să-mi fie mamă...

Melania, care plecase de la lucru cu un sfert de oră înainte, îşi aştepta soţul în faţa mesei nepuse. Era nervoasă : venea iarna şi Gigi încă nu-i cumpărase palton după noua

modă. Nu era însă nici vina lui. Abia cu cîteva ore înainte, tînărul însurăţel avusese o discuţie dramatică cu unchiul său:

— Da' mi-ai promis două prime, nene Nicule! striga el.

— Gigi, trebuie să înţelegi! repeta solemn nenea Nicu. Văr-tu Titus a căpătat credit de locuinţă şi are nevoie de ajutorul instituţiei! N-avem fonduri pentru toată lumea!

— Bine, nene Nicule, da' mi-ai promis!

— Ţi-am promis, da' nu mai pot să fac favoritisme, începu să ţipe nenea Nicu. Acu' un an, cînd era p-aici păcătosul ăla de la cadre, n-aveam decît două, trei rude în instituţie ; puteam şi eu să mai persecut pe unul sau pe altul în favoarea ta, că erau străini şi tu mi-eşti nepot. Da' acu', de cînd i-am făcut vînt cadristului ăla, şi i-am dat pe toţi afară, acu' pe cine să mai persecut? Pe nepoţi, nepoate, pe veri, pe cumnaţi? Spune-mi, te rog, pe cine? Toată schema, nouă persoane, e plină numai cu ai noştri! Gata cu familiarismul, că sîntem în familie!

— O să mă plîng la cadre! ţipă Gigi.

— Degeaba te plîngi lui nen-tu, că el e unchiul lui Titus din prima căsătorie, n-o să-ţi ţie el partea!

— Bine, nene Nicule, da' nu mi-ai spus matale că nu poţi s-o concediezi pe Melania, pentru că-i nepoata lui Pavelescu? Nu-ţi muşcai mîinile de necaz că ţi-a rămas în instituţie un om străin?

— Păi da, toţi o familie şi să avem printre noi un străin, care să ne reclame sus, la conducere? Şi să-i mai dăm şi bani pe deasupra?

— Nu mi-ai spus mie că dac-o iau de nevastă, mă atingi cu două prime mari?

— Am spus — urlă nenea Nicu — da' înţelege, Gigi, că văr-tu Titus de la muncă şi salarii îşi face casă! Dacă nu ieşi imediat afară, îţi dau mustrare-n scris şi te afişez, să te ştie toată familia!

Gigi se retrăsese înfrînt şi, intrînd la registratură, îi spuse nevestei că paltonul nou navighează pe apa sîmbetei. Melania tăcu : nu voia s-o bucure pe cumnată-sa, care lucra în biroul alăturat şi care abia aştepta să afle dramele

proaspetei căsnicii. Acum însă, Melania, acasă, stătea aşteptînd nerăbdătoare să-i vie soţul la domiciliu. Era nerăbdătoare să-i facă, între patru ochi, prima scenă conjugală. Era înfometată, dar nu mînca, să nu se moleşească : voia ca primul scandal să fie executat la un nivel înalt.

Într-un tîrziu, se auziră zgomote, ca atunci cînd cineva nu nimereşte cheia în broască. Trecură cîteva clipe şi deodată uşa proaspăt lăcuită bufni cu putere de perete şi din prag o voce ca-n Ivan Susanin explodă într-un răcnet emoţionant :

— Mamă ! Mămico !

Clătinîndu-se pe picioare, cu barba ciudat strîmbată într-o parte, bătrînul Stăjeroiu se repezi înăuntru cu braţele larg desfăcute şi se aplecă peste masă, încercînd să sărute îngrozita făptură maternă din faţa lui. Ca un căţeluş pekinez care se ţine pe urmele unui Saint-Bernard, Gigi venea după el, cîntînd piţigăiat ; îşi ţinea o mînă înfundată în buzunar, şi deodată azvîrli pe masă un pumn de bancnote, piuind :

— Na, ţi-am adus bani de palton de la fiu-tău !

*

* *

A doua zi, nenea Nicu îl chemă la el pe Gigi şi îi spuse :

— Eşti concediat.

— De ce, nene ?

— Eşti concediat ! răcni nenea Nicu. Cine ţi-a dat voie să-l bagi în familia noastră pe afurisitul ăla de bătrîn ? Să nu te prind că definitivezi formele, că te vîr în închisoare ! Nu ştii că trebuie să-l scot peste trei luni la pensie, ca să facem o economie de 650 de lei ? De unde să-mi scot banii de prime pentru toţi ? Zău aşa, eu nu ştiu cum să mai conduc familia asta — şi se apucă cu mîinile de cap — fiecare se înrudeşte aşa, fără nici o aprobare.

Acesta fu abia începutul. O săptămînă de la apariţia calului troian cu barbă, scandalul familiei luă asemenea proporţii, încît rudele, iubitoare pînă atunci, începură să se

plîngă una de alta : Gigi îl reclamă pe Titus, Titus pe cumnata Melaniei etc.

După sfîrşitul anchetei, cînd noul director, unul străin de familie, tocmai intra în instituţie, portarul îl opri în prag şi îi spuse :

— Tovarăşe Ionescu, să ştiţi că am un tată tare ticălos şi mă dezic de el. Se îmbată din banii întreprinderii şi numai unchiu-său îl scăpa din belele. Acum însă, trăiască dreptatea ! — nu mai vreau să-l ştiu de tată, e ultimul Foca din instituţie, vă rog să-l daţi afară şi pe el, că-i un tată necinstit şi-mi defectează toată autobiografia.

UN MISTER DE NEDEZLEGAT[1]

Foileton ştiinţifico-fantastic

Ne aflăm în anul 3000.

Nişte arheologi fac săpături, să descopere cîteva date suplimentare cu privire la anul 1959. Stau de vorbă, în vreme ce creierul electronic, conducînd tot felul de celule fotoelectrice, sape, role, arheologi automaţi, inventariază terenul şi fiecare ciob găsit, anunţînd cu voce metalică, în megafon, descoperirile.

— Ne aflăm — spune automatul — pe locul unde au fost grajdurile gospodăriei de stat Carei.

Treptat, zidul apare de sub învelişul de pămînt. Se văd rosturile umplute cu mortar.

Creierul electronic consultă tot felul de date care-i fuseseră încredinţate spre memorizare şi constată filozofic :

— Aici au trăit vaci. După cum se ştie, înainte de inventarea laptelui adevărat, oamenii din trecut obţineau un fel de lapte, mulgînd animalele patrupede şi ierbivore denumite vaci. În perioada pe care o studiază institutul nostru, se construiau în toată regiunea grajduri, adică locuinţe pentru uzul susnumitelor vaci, precum şi al boilor respectivi. S-au folosit, pentru construirea grajdurilor, materiale locale ieftine, la îndemîna oricui, deoarece astfel se putea construi mai mult, mai iute, se putea înmulţi mai iute populaţia de

[1] Scris pe baza unui subiect de I. Herţeg.

vaci, spre binele oamenilor dornici de lapte, carne, unt. Astfel, grajdul pe care-l vedem acum a costat...

Aici creierul electronic se opri pe neaşteptate şi începu să hîrîie.

Arheologii-ingineri-istorici-agronomi, într-un cuvînt savanţii anului 3000, săriră în picioare, dînd aparatului primele îngrijiri.

Abia după reparaţii care au durat două zile, bietul creier a putut să funcţioneze iarăşi şi a continuat :

— Rog scuzaţi întreruperea., Mi s-a scrîntit o doagă electronică : nu-mi venea să cred, mi s-a părut că-i o greşeală. Grajdul pe care-l vedem a costat 800.000 lei.

Niţu, marele savant care conducea lucrările, interveni :

— Alo, creier 14, alo, creier ! Nouă suma asta nu ne spune nimic. Precizează : cît costa normal un astfel de grajd în epoca respectivă ?

— Un asemenea grajd pentru 100 de vaci — răspunse maşina fără ezitare — în regiunea respectivă costa de obicei de 20 de ori mai ieftin. Acest grajd e de 20 de ori mai scump !

Spunînd aceste cuvinte, creierul electronic se opri — căci oricît de perfect ar fi fost, nu era totuşi decît o biată maşină neînsufleţită, iar în aparatul său de memorizare oamenii anului 3000 uitaseră să bage noţiunile învechite de risipă şi birocratism.

Niţu, marele savant, se scărpină după ceafă.

— E ciudat. Va să zică pretutindeni exista un preţ, şi deodată la Carei găsim unul de 20 de ori mai mare. Care-o fi explicaţia ? Doar se ştie că oamenii epocii socialiste puneau mare preţ pe economii !

— Cred că am găsit explicaţia, răspunse tînărul savant Ion I. Ion. La fel, în privinţa locuinţelor oamenii făceau economii — totuşi unele edificii publice, numite palate, erau făcute din marmură şi alte materiale scumpe, şi costau mai mult. Poate că la Carei a existat în 1959 un soi de palat al vacilor.

— Palatul vacilor ! exclamă entuziasmat preşedintele comisiei de cercetări. Ar fi o descoperire ! Ia să vedem :

poate le-a făcut, dacă nu găleată de aur, cum îi făcuse un împărat roman calului său, măcar ziduri de marmură! Creier 14 — ia vezi, te rog, care e materialul de construcţie! Fă analiza!

— Sînt cărămizi, spuse mirat creierul electronic. Nimic deosebit.

Savantul clocotea de nerăbdare.

— Trebuie să fie ceva! Fă analiza spectrochimică şi financiară! Cum erau fabricate? Cu cît?

— Nu pot să-mi dau seama, răspunse ruşinat creierul. Vă rog să băgaţi în mine arhiva din Satu Mare, şi o să vă spun exact.

— Arhiva din Satu Mare? Dar ce caută Satu Mare aici? Sîntem la Carei! Exista la Carei fabrică de cărămizi! Producea pe atunci din plin!

Dar automatul era automat, nu intra în polemici, ci se mulţumi să constate:

— Cărămizile sînt fabricate la Satu Mare...

Arheologii-ingineri-istorici-zootehnicieni simţiră cum le aleargă un fior în spate: se apropiau de un mister al epocii trecute. De ce oare, cînd exista o fabrică la Carei, se aduceau cărămizi din Satu Mare? Şi oare ce se întîmpla cu cărămizile fabricate la Carei?...

— Alo, alo! zbîrnîi reliefovizorul centralei arheo. Vă dăm legătura cu grupul arheo Satu Mare.

— Carei, Carei! strigă din Satu Mare cunoscutul savant Nae. Ni s-a defectat două aparate. Făceam nişte săpături şi deodată aparatele au constatat că toate cărămizile sînt din Carei. Or, la Satu Mare exista fabrică de cărămizi. Am comunicat aceste date aparatelor şi li s-au spart toate tuburile.

De trei zile şi trei nopţi, savanţii anului 3000 nu mai aveau linişte. Citeau cutremuraţi de curiozitate arhivele biroului de tranzit C.F.R., unde scria că din Carei într-o singură lună s-au expediat zece vagoane de cărămizi şi că tot aici s-au adus patrusprezece vagoane, tot de cărămizi — şi

că în aceeaşi zi veneau şi plecau vagoane. Se descoperi că şi vechea Baia Mare era amestecată în ceea ce se numea „misterul cărămizilor“. Trei cifre obsedau zi şi noapte oamenii de ştiinţă, amatorii de enigme, istoricii, rebusiştii interplanetari, pe psihiatrii specialişti în deranjamente mintale, pe logicieni şi chiar pe mulţi amatori de curiozităţi care locuiau pe alte planete. Prima cifră : 165 lei, reprezenta transportul unui vagon de cărămidă pe distanţa Satu Mare-Carei. A doua cifră : 250 lei, reprezenta transportul de la fabrică la gară, precum şi, avîndu-se în vedere că distanţa e aceeaşi, de la gară la fabrică.

Le visau zi şi noapte, nu înţelegeau de ce cărămizile fabricate la Carei trebuiau trimise la Satu Mare în locul celor de la Satu Mare, care erau trimise la Carei, în locul celor de la Carei trimise la Satu Mare în locul celor de la... — şi aşa mai departe.

— Am găsit ! Cu aceste cuvinte, tînărul Ion I. Ion ateriză cu o rachetă la picioarele marelui cărturar Niţu.

Cinci minute mai tîrziu, din sala Academiei mondiale, filiala Pămînt, lumii i-a fost dat să audă o comunicare electrizantă :

— După cum ştiţi — a spus tînărul învăţat — planificarea în R.P. Romînă, în 1959, deşi tînără, se dezvolta frumos. Ciudăţenia pe care am descoperit-o era la fel de ciudată şi în ochii oamenilor din anul 1959. Ei mai aveau încă de furcă, nu puţin, cu un fenomen numit birocratism. Producţia fabricii de la Satu Mare — a continuat tînărul savant — era dirijată pe atunci de undeva din regiunea Pieţii 1848 din Bucureşti, de către „Direcţia de aprovizionare şi desfacere“, de un oarecare inginer Mortoreanu. În schimb, producţia fabricii din Carei era dirijată de la Satu Mare de „Oficiul regional de aprovizionare şi desfacere“, unde încurca treburile un oarecare Filimongineanu. Nu am putut rezolva pînă la capăt misterul ; din unele documente rezultă că acest schimb se făcea pentru că respectivii ar fi

purtat ohcelari de cal. Totuşi, verificînd, am aflat că în comerţ se găseau destui ochelari de om. De ce oare era nevoie ca nişte oameni din acea epocă să poarte ochelari de cal — acest lucru sper că alţi cercetători, după mine, vor izbuti să-l descopere.

În timp ce savantul vorbea, pe un ecran au fost proiectate imagini reprezentînd registrele biroului de tranzit Carei, colecţii imense de ochelari de cai de diferite modele, extrase toate din enciclopediile anului 1959, precum şi o schemă a circulaţiei vagoanelor, ceva mai simplă decît mersul corpurilor cereşti în metagalaxia noastră.

— Se pare, a zis la urmă tînărul savant, că un oarecare secretar al comitetului raional de partid Carei, Costea, a încercat odată să facă să se descarce chiar la Carei cărămizile din Carei, şi să oprească la Satu Mare cele din Satu Mare — dar n-a izbutit, aşa că în gară la Carei au continuat să se încrucişeze vagoanele cu cărămidă.

— Şi cît a durat acest schimb de cărămizi ? se auzi o voce.

— N-a durat mult, răspunse arheologul. Nu mult după aceea s-a făcut o sesizare la „Scînteia", ziarul care a împlinit în acest an 37.000 de numere şi care pe atunci se mai edita pe hîrtie. Gazeta a publicat un foileton despre „Un mister de nedezlegat", unii dintre cei vizaţi au sărit în sus, dornici să arunce şi cu cărămizi — dar nu de la Carei la Satu Mare şi de la Satu Mare la Carei. Pe aceste direcţii n-au mai aruncat nici o cărămidă.

RESPECTELE NOASTRE, DOMNULE CONSILIER!

Sună ciudat cînd spui că vreo zece personalităţi au călătorit cu unul şi acelaşi bilet de tren. Dar asta e realitatea : de la Bucureşti spre Cîmpulung, cu un singur bilet de tren, au călătorit Florea Tănase, Constantin Florian, Florian Constantinescu şi alţii. Adică un consilier ministerial, un fost coleg de bancă al fostului rege Mihai, un actual jurisconsult al gospodăriilor de stat, un fost comisar de siguranţă, un explorator în Tanganica şi mai ştiu eu ce.

Toate aceste funcţii, personalităţi şi nume diferite erau întruchipate într-un singur domn. Stătea în compartiment, elegant îmbrăcat într-un palton de culoare închisă, cu revere de catifea, iar figura lui fină şi inteligentă era pierdută în gînduri. Oacheş, cu o frunte impresionant de mare sub care străluceau doi ochi pătrunzători, cu un nas modelat cu delicateţe, cu nări palpitînde, politicos, rafinat, părea un om de mare sensibilitate, o persoană de vază, care-şi îndeplineşte misiunile cu discreţie şi pasiune. Furturile erau un accident nefericit în viaţa sa, specialitatea de bază fiindu-i înşelăciunea, falsul şi mai ales uzurparea de titluri, pentru care a primit majoritatea celor 11 condamnări. Ieşit în decembrie de la închisoare, acostînd la staţia de tramvai o tînără care nu aştepta decît să fie acostată, se căsătorise în mare grabă, fericind o întreagă familie căreia nu-i venea să-şi creadă ochilor c-a putut să pună mîna pe o asemenea personalitate distinsă. Acum, distinsul Tănase, lăsînd la Bucu-

reşti în aşternutul cald pe cea mai recentă soţie a sa, se ducea să dea prima lui mare lovitură pe '58. Ce să-i faci : datoria înainte de toate !

Aflase în preventoriul închisorii, de la un oarecare Victor Uleia, amănuntele unui proces de trafic de devize în care acesta era inculpat, iar acum mergea la Cîmpulung să dea una din loviturile sale favorite. Adică, prezentîndu-se drept cine ştie cine, să ia bani de la familiile acuzaţilor, promiţînd în schimb eliberarea lor provizorie ; şi, e ştiut, de la traficanţi ai ce bani scoate.

Deschizînd fermoarul genţii din piele fină, domnul distins luă codul de procedură penală şi curînd se cufundă în lectură.

Primise, desigur, imediat, o cameră la hotel — iar acum, primenit după o noapte de somn, suind cele 11 trepte ale tribunalului raional din Cîmpulung-Muscel, îşi agăţă paltonul în camera avocaţilor şi pătrunse cu paşi siguri în instanţă. Pe banca avocaţilor, cei zece profesionişti ai barei, şi aşa strîmtoraţi, se înghesuiră să-i facă loc.

— Ce mai faceţi, maestre ? îl întrebă el pe primul, apoi începu să dea instrucţiuni : nu trebuie făcute cereri de eliberare provizorie. Interesul lui era ca acuzaţii să nu fie eliberaţi ; altfel, nu mai avea pentru ce să ceară bani de la familii.

— Las' că-i eliberez eu, spunea el mereu, nu face dumneata cererea, că am venit cu instrucţiuni noi de la minister, şi-i nenoroceşti !

În pauză, îl acostă pe procurorul procesului, ajutorul de procuror Leonida Picu, un tînăr foarte simpatic, cu părul blond, ridicat furtunos în valuri şi cu ochi albaştri rîzători.

— Sînt consilierul juridic al ministerului, îi spuse el. Nu e cazul să-i puneţi în libertate provizorie pe inculpaţi ; raionul Lenin din Bucureşti, unde se judecă alt proces al lor, va emite mandate de arestare ; aşa că vă anunţ eu telefonic cînd să le daţi drumul.

— Ştiţi, tovarăşe consilier, răspunse procurorul... — dar nu continuă, căci celălalt îi întorsese brusc spatele : îl văzuse pe judecător.

Cu ochi de şoim, pătrunzînd în camera judecătorilor cu ajutorul de procuror după el, marele consilier se îndreptă maiestuos spre judecătorul Agenor Eustafievici.

Văzînd cine vine spre el, Agenor Eustafievici, un om cu hainele şi faţa cafenie, cu favoriţii lungi şi înguşti, meniţi să compenseze lipsa părului de pe cap, încercă în grabă să-şi netezească hainele boţite. Cînd auzi că are în faţa lui pe însuşi consilierul juridic al ministerului şi cînd îi respiră parfumul, se fîstîci cu totul. De emoţie nu mai înţelegea nimic, aşa încît escrocul — meserie grea ! — fu nevoit să-i repete de mai multe ori îndrumările sale. El, desigur, în calitate de consilier, nu-şi poate permite să înrîurească sentinţa. El vrea numai să dea îndrumări în ce priveşte procedura : să nu fie puşi inculpaţii în libertate, căci procesul de la Bucureşti... — şi dă-i şi trage-i...

Agenor Eustafievici — ce să mai vorbim ! — i-ar fi aşternut şi inima la picioare, să calce mai pe moale. Încuviinţa mereu din cap şi la urmă îşi permise să spună, pe o voce întretăiată de emoţie :

— Fireşte, fireşte, cum să nu ? Respectele noastre, domnule consilier ! Desigur, întocmai cum spuneţi...

Totuşi, un vierme rodea conştiinţa vajnicului judecător : chestia e ca şi rezolvată, dar n-o să se supere preşedintele tribunalului, nu de alta, dar că a fost pe acolo un personaj atît de important fără ca el să fie înştiinţat ? De ce să se evidenţieze numai Agenor Eustafievici ? De ce să nu se evidenţieze şi Leonte Anghelescu ?

Aşadar, se năpusti în camera de alături. Auzind evenimentul, preşedintele tribunalului îşi ceru măreţ scuze de la procurorul-şef al regiunii, cu care tocmai lucra, şi îl lăsă singur. Calm, demn, cu ochii săi albaştri candizi plini de seriozitate, preşedintele Anghelescu — şi el un om foarte simpatic — se cufundă într-o lungă discuţie juridică cu consilierul. Dar domnul consilier lămurea toate problemele cu atîta strălucire, încît, deşi era vorba de un caz minor şi gata

rezolvat, ar fi fost păcat ca tocmai procurorul-şef al regiunii Piteşti să nu cunoască un asemenea om remarcabil. Să vadă şi el cu cine au de-a face judecătorii din Cîmpulung!

Aşa se face că după vreo şase minute, procurorul-şef, care se afla în biroul de alături, se pomeni că năvăleşte peste el o suită impresionantă. În frunte venea domnul consilier, într-un costum elegant, ţinînd neglijent în mînă copia unor hotărîri judecătoreşti şi gesticulînd cu ele; urma, încîntat, preşedintele Anghelescu, apoi, intimidat, judecătorul Eustafievici, pe urmă, respectuoşi, încă un judecător şi cîţiva asesori, iar la sfîrşit, zîmbitor, procurorul Picu.

— Daţi-mi voie — glăsui răsunător preşedintele — să vă prezint pe domnul consilier juridic al ministerului, care...

Se îmbulziră şi ceilalţi să-l prezinte. Discuţia continuă. Citatele latineşti zburau prin încăpere ca mingile de ping-pong. Uşa se deschidea mereu, ca din greşeală, căci cine nu era curios să-l vadă, măcar o clipă, pe marele consilier? Era de-a dreptul jenant, era prea multă lume, şi cineva propuse ca persoanele interesate, mai cu rang, să se retragă separat, în altă cameră.

Aici discuţia continuă într-un acord deplin. Ion Lepşa, procurorul-şef, era curios să afle ce părere are tovarăşul consilier despre combinările legilor 284 cu 638, distinsul oaspe, probabil plictisit de nepriceperea gazdelor, ocolea subiectul, ceilalţi participanţi îşi pregăteau de pe acum o formulă de despărţire, cînd, pe neaşteptate, vocea procurorului-şef rosti încet aceste cuvinte nemaipomenite:

— Legitimaţia dumneavoastră...

Ceilalţi înlemniră, de jenă, de stupoare: ce nedelicateţe! Auzi, tocmai faţă de un consilier! Ce-o să se creadă la centru despre judecătoria din Cîmpulung?

Consilierul făcu un gest graţios, dar cam ofensat, spre cei din jur:

— Păi cum, sînt om cunoscut în toată ţara, dumnealor doar mă...

— Legitimaţia dumneavoastră !

— Mă jigniţi...

— O să vă prezint scuzele mele, dar după ce-mi prezentaţi dumneavoastră legitimaţia şi delegaţia...

Clipele treceau încet. Ce ruşine ! Lui Agenor Eustafievici îi venea să se azvîrle pe fereastră. Plictisit de atîta impertinenţă, consilierul căută încet legitimaţia, apoi spuse :

— E în palton, dar mă jig...

— Unde e paltonul ?

— Păi, l-au luat tovarăşii, ce, credeţi că m-am ocupat eu de palton ?

Dar să nu mai lungim povestea : fulgerător, tot tribunalul a aflat că „procurorul-şef l-a arestat pe consilierul de la Bucureşti !"

După ce a făcut mărturisiri şi a încasat, la proces, şase ani închisoare, Tănase, în instanţă, şi-a retras recursul. Există escroci modeşti, care preferă orice osîndă, numai să nu se facă prea mare vîlvă. Nu le place să fie popularizaţi. Să nu-şi strice clientela viitoare : să nu-şi închidă gura diferiţii gură-cască.

EPILOG

Numai cîteva zile după sfîrşitul acestei poveşti despre vigilenţă şi legitimaţii, în camera judecătorilor din Cîmpulung a intrat cu paşi apăsaţi un necunoscut. Agenor Eustafievici n-a mai apucat să-şi netezească hainele, că necunoscutul s-a şi prezentat : pretindea că-l cheamă Sergiu Fărcăşan şi că ar fi — nici mai mult, nici mai puţin — gazetar venit din Bucureşti ! Desigur, Agenor s-a jenat să-i ceară legitimaţia.

— Dar l-aţi văzut pe escrocul acela pentru prima oară în viaţă... — a spus necunoscutul care se prezentase drept Fărcăşan. Vă era complet necunoscut : cum de nu l-aţi legitimat ?

— Păi a venit, aşa, deodată, pe uşa de colo...

— Pe uşa asta, ca mine ?

— Da, exact ca dumneavoastră...

— Şi nu l-aţi legitimat...?

Eustafievici s-a cam fîstîcit.

— L-am prezentat tovarăşului preşedinte... mai bine să mergem la tovarăşul preşedinte, să vă prezint...

L-a prezentat preşedintelui drept redactor al „Scînteii“ şi, sub îndrumarea atentă a preşedintelui, au început amîndoi s-o mai dreagă :

— Ghinionul escrocului, că a dat peste noi...

— De fapt, actele aflate în dosarul procesului pe care l-a avut escrocul nu redau chiar întocmai toată întîmplarea...

— Ştiţi, demascarea asta a fost opera întregului colectiv... — repeta mereu Agenor Eustafievici.

— Mirosea prea tare a parfum, a adăugat cu veselie ajutorul de procuror Picu.

— Noi l-am mirosit de la început...

L-au mirosit, nu l-au legitimat.

— În ce calitate să-l legitimăm ? a întrebat nevinovat preşedintele. N-aveam calitatea...

După o oră-două de discuţie, cînd necunoscutul plecase şi se afla pe stradă, se pare că ajutorul de procuror Picu le-a şoptit celorlalţi ceva, căci preşedintele tribunalului l-a ajuns în fugă din urmă pe oaspe, şi i-a spus :

— Nu vă supăraţi, dar m-a muşcat un şarpe la inimă : n-aţi vrea să-mi arătaţi legitimaţia ?

Necunoscutul a început să rîdă :

— Cum, abia *acum*, pe stradă ? În ce calitate să mă legitimaţi ?

Într-adevăr, dacă un preşedinte afirmă că n-are calitatea să legitimeze un escroc în incinta propriului său tribunal, atunci de ce să legitimeze pe stradă oameni necunoscuţi de care s-a lăsat anchetat ?

Aşa că nici acum vigilenţii din Cîmpulung nu ştiu sigur cu cine au stat de vorbă. Ar trebui să li se trimită cumva vreo confirmare.

Sergiu Fărcăşan

SUFERINŢELE TÎNĂRULUI SUSSEX[1]

— „Tu ! — ea zise — ce frumos eşti, rege-al lumii de găine.
Eu te iert ! amoru-ţi dulce ca şi miros de garofă".
Şi ca-n vechile tragedii el răspunde-n antistrofă :
— „Tu eşti Venus în poiată, ochii tăi cereşti lumine".

Idila înfăţişată de Eminescu îşi repeta vraja, an de an, şi la staţiunea de cercetări zootehnice Abovocani. Vedeai aci cocoşi eleganţi, cu capul bronzat, subliniat de un fin gît alb, împodobit cu picăţele, cu corpul imaculat sfîrşindu-se poetic într-o coadă neagră-verzuie ; purtau picioruşe albe, şi e lesne de ghicit tulburarea ce cuprindea *„puica cea moţată, cu penetul de omăt"* la vederea falnicilor cavaleri de Sussex.

Tot aici, de origine mai plebee, puteau fi văzute galinacee ale noului continent — roşcovanii cocoşi de Rhode Island şi soaţele lor, americance şi ele, la fel de roşcovane — găinile de Rhode Island ; în locul albului nobiliar, ele umblau încălţate în galben — amănunt pe care trebuie să-l reţineţi, căci de aici a pornit nenorocirea.

Drama sentimentală pe care o vom înfăţişa cititorilor nu s-a ivit din cauza geloziei — ca-n versurile poetului — şi nici din pricina destinului crud, care domină atît de

[1] Scris pe baza unui subiect de Gh. Dobay.

des tragediile antice. Locul destinului l-au luat, în tragedia de la Abovocani, doctorul veterinar Eustaţiu Clondir, inginerul Tică Micşunică, adjunctul lui, şi tovarăşul Albert Cosmogonovici, de la Institutul de cercetări galinaceistice şi cocoşeşti din Băbăcăneşti.

— Ai observat — a spus într-o zi Eustaţiu Clondir — că găinile de Rhode Island au piele galbenă şi picioruşe galbene ?

— Tocmai asta voiam să spun şi eu, a răspuns prompt adjunctul lui. Într-adevăr, galbenă. Galbene.

— Ai observat — a adăugat dr. Clondir — că cocoşii de Sussex au pielea albă şi picioruşele albe ?

— Tocmai asta voiam să spun şi eu, a răspuns prompt adjunctul lui. Într-adevăr, albă. Albe.

— Te-ai gîndit — a întrebat doctorul — că prin încrucişare am putea obţine o rasă de Sussex cu piele galbenă ?

— M-am gîndit — a răspuns celălalt. E mai plăcut la ochi. La negru, galbenul se asortează mai bine. Se poartă acum şi-n străinătate negru cu galben. În plus, vom fi trecuţi în catastiful universal al ştiinţei, ca născocitori ai unei rase noi : Sussex asorti à la galben, sau Herminata de Abovocani, Sussexus Ictericus.

— Noi nu facem ştiinţă pură ! s-a supărat doctorul. Nouă nu ne pasă că-i mai plăcut la ochi. Nouă nu gloria ne trebuie.

— Desigur, s-a corectat Micşunică. Nouă ne trebuie un Sussex cu picioarele galbene.

— Ai sesizat problema, a răspuns mulţumit doctorul Clondir. Orice gospodină, cumpărînd o găină, priveşte la picioare, la piele. Dacă vede vînătăi, spune că găina a fost lovită — şi alege alta. Problema fundamentală este deci găsirea unei găini vandabile, o găină pe a cărei piele să nu se vadă vînătăile.

— Galbenă ! a strigat Micşunică.

Convorbirea aceasta istorică a avut loc în anul 1952. De atunci, pe capul găinilor şi cocoşilor de la Abovocani s-au abătut şapte ani slabi, şapte ani de nenorociri : soţul a fost despărţit de soaţă, copilul de părinţi, nobilii de Sussex,

smulşi de lîngă frumoasele lor ladies, au fost siliţi să facă o mezalianţă cu roşcovanele încălţate în galben. Ogrăzile staţiunii se cutremurau de sfîşietoare cucuriguri, peste tot te întîmpina un cotcodac de-ţi rupea inima.

— Nu-i nimic, a spus filozofic Clondir. Cînd s-a petrecut răpirea sabinelor, a fost o jale la fel de mare — dar s-a născut statul roman.

— Acum se va naşte Herminata Icterica, a adăugat inginerul Tică Micşunică. Ştiinţa cere sacrificii. Cocoşii n-au decît să rabde.

— Vă înşelaţi ! le-a răspuns într-o zi o voce.

Au privit miraţi în jur să vadă cine îndrăzneşte să-i contrazică : doar îl înştiinţaseră de experienţa lor şi pe tovarăşul Cosmogonovici, aveau încuviinţare. Pînă la urmă, au zărit un tînăr cocoş de Sussex care-şi păstrase încălţările albe.

— Stimaţi cercetători — a spus cocoşul — dumneavoastră poate că aţi uitat că străbunica mea, Eloiza de Sussex, deşi nu era prea corpolentă, cîntărea trei kilograme, iar sora ei mai mare avea trei şi jumătate. Deşi a dus o viaţă cumpătată, ea dădea 150—170 ouă anual. Ce face însă o herminată ? Cît cîntăreşte ?

— Eşti neprincipial ! i-a strigat Micşunică. Dumneata iubeşti o găină de Sussex, te-am văzut azi dimineaţă sărind gardul ! Iar acum, vii să ne ţii nouă conferinţe zootehnice !

— Da, o ador, mărturisesc, a răspuns pe o voce calmă tînărul Sussex. Dar acum vorbeşte în mine nu dragostea trecătoare, ci instinctul de supravieţuire al rasei. Domnilor, ne distrugeţi ! Herminatele au pe ele un chil de carne mai puţin şi dau anual 30 şi chiar 60 de ouă mai puţin ca înainte.

— În schimb, în viitor se vor vinde mai bine ! fără vînătăi ! a răspuns profetic doctorul. Mărturiseşte, tinere, că nu-ţi plac puicile de Rhode Island şi că de aceea ne ţii nouă tirade ştiinţifice.

— Măcar de-ar fi de Rhode Island ! a răspuns trist cocoşul. Dar şi ele au degenerat — mai puţine ouă, mai puţină carne. Zău, nu mă ridic contra îmbunătăţirii raselor — dar ne faceţi de rîs. Nu mai e mult şi cocoşii noştri vor de-

veni ca „monahul cel sinistru", descris de bard : *„fără creasta de mîndrie, fără glas și fără coadă".*

Cercetătorii, în loc să se bucure că au creat un cocoș care vorbește și chiar recită versuri, s-au înfuriat :

— Ieși afară ! a strigat Clondir.

— ...că te jumulim ! a adăugat adjunctul său.

Tînărul Sussex era însă un cocoș viteaz.

— Întrebați orice găină — a strigat el — dacă gospodina prețuiește culoarea picioarelor mai mult decît greutatea, decît grăsimea, decît numărul de ouă.

Cei doi, ca să scape de el, au chemat înăuntru o găină ; din păcate, cea mai apropiată s-a nimerit să fie tocmai iubita lui Sussex, care asculta cu emoție la ușă. I-au pus cuțitul în gît și au întrebat-o dacă tînărul lor are dreptate. Găina, deși speriată, a răspuns cu tărie :

— So-cot-că-da ! So-cot-că-da !

Scena ce a urmat e mult prea înfiorătoare pentru a mai fi descrisă. Tînărul Sussex însă a scăpat cu viață. Într-o zi ne-am pomenit la redacție cu un cocoș bătrîn, care avea coada îndoliată.

— Nu vă uitați la gîtul meu alb, ne-a spus el. Sînt mai tînăr decît par, dar oamenii aceștia mi-au scos pene albe. Nu înțeleg cum apără ei interesele statului : este nevoie de păsări multe și grase și rezistente, iar ei ne nenorocesc. La alte gospodării există un control mai strîns, dar aici, de șapte ani, de opt și nouă generații nu-i trage nimeni la răspundere. Herminata de Abovocani a ajuns basmul cu cocoșul roșu. Eu m-aș fi sinucis lîngă cadavrul iubitei mele, dar am vrut să supraviețuiesc nu pentru mine, ci pentru binele neamului meu ; căci sînt singurul care știe să vorbească și care poate deci să vă explice situația. Să fie salvați cocoșii și găinile de la Abovocani ! E la mintea cocoșului că Clondirii ne distrug ; salvați-ne, *Save Our Souls, S.O.S !*

Spunînd acestea, tînărul Sussex s-a prăbușit mort.

Redacția a verificat cu atenție faptele și a stabilit că un cocoș nu poate să vorbească, dar că argumentele lui sînt pline de bun simț. Drept care, i-am reprodus ultimul cucurigu, cu deplină încredere că viața sutelor de cocoși și găini va fi salvată.

BUONGIORNO, CĂCIULA!

Joi 20 decembrie, pe la 11 dimineaţa, s-a auzit dinspre orăşelul Furneşti, reşedinţa raionului Furneni, un urlet cutremurător :

— Nu mai vrem căciuli !

Populaţia din împrejurimi a tresărit speriată. Din marginea şoselei s-a auzit fîlfîitul unor ciori îndepărtîndu-se în grabă. Apoi s-a lăsat o linişte adîncă.

La reşedinţă, în orăşelul Furneşti, un om cu faţa roşie ca sfecla, omul ce scosese teribilul răcnet, a dus mîinile la guler : a încercat să şi-l rupă, dar s-a prăbuşit fără simţire, căzînd pe un maldăr de căciuli.

*
* *

Două zile mai apoi, Grigore Nareafacec, planificatorul principal al uzinelor „Blanoplana“ din Oradea — uzine la care lucrau aproape 300 de oameni — învîrtea intrigat următorul mesaj primit din Furneşti :

Nu mai trimiteţi căciuli stop nu mai avem ce face ele stop vîndut doi ani căciuli toţi prezenţi şi viitori stop depozit geme căciuli stop gara blocat căciuli stop refuz plata locaţie căciuli stop refuz recepţie căciuli peste cadavrul subsemnatului stop piaţa saturată căciuli nu mai vrem căciuli facem autocritica pentru critica căciuli stop avut acces apoplectic stop căciuli fac omor stop responsabil întreprindere

(urma titlul întreprinderii care singur costa 5 lei la telegrama fulger) *Nicolae Capgoleanu.*

„Curios! își spuse Nareafacec: acum doi ani ne-au criticat că nu le-am trimis la timp niște căciuli; de-atunci le trimitem în fiecare lună și acum, poftim! cică nu mai vor..."

— Păi, se poate? strigă el (ajunsese în sala consfătuirii de producție, se încălzise pe drum, se încălzise așteptînd cuvîntul și acum începu să țipe — se poate, tovarăși, să organizăm producția de căciuli după capul fiecăruia?

— După mîini! interveni Cimentoiu, un tînăr pirpiriu, nou venit în fabrică — după mîini, că ni se cer mănuși, și după copii, că ni se cer paltonașe, și după mîini că...

— Nu mă întrerupe cu mîinile dumitale! strigă Nareafacec. Pentru mănuși, ce vină avem noi? Un deget de mănușă, tovarăși, înseamnă o căciulă în miniatură: la o pereche de mănuși, înseamnă zece miniaturi de căciulițe, plus cusături, piele, catarame... Ei, atunci nu-i mai rentabil să facem, simplu, tovărășește, căciuli, decît să ne apucăm de mănuși? Să ne spună tovarășul Cimentoiu — se desfășură el oratoric — ce e mai de preț la om: mîna sau capul?

— La planificatori — răspunse Cimentoiu — mai mare importanță are...

— Nu mă-ntrerupe! strigă Nareafacec, care punea întrebările numai oratoric. Ministerul e de vină: nu vrea să ne aprobe mănuși cu un deget, pentru că, s-o spunem pe șleau, există oameni înapoiați, pentru că dacă tovarășii cetățeni ar înțelege să-și bage toate degetele la un loc, economia națională ar cîștiga ață în valoare de...

— De două milioane de căciuli! strigă Cimentoiu.

— Să se facă liniște! mugi energic planificatorul. Trec la chestiunea copiilor din patria noastră. Tovarăși, trec peste greutățile manoperei la copii, care, prea mici, înghite prea puțină blană, căci omul dacă e prost alcătuit la mînă din punct de vedere al planificării noastre în piele și blană, apoi cu copiii, fiind mici din motive de vîrstă, cauzele obiective sînt și mai grele, și vă-ntreb: cum poate „Blanoplana" noastră să planifice paltonașele copiilor, cînd — de ce să n-o recunoaștem cinstit, tovarăși, și să nu spunem lucrurilor pe nume? — la noi nu s-a planificat nici măcar nașterea copii-

lor! După ce indici să ne luăm? După fetele cu care se plimbă tov. Cimentoiu? (Rumoare în sală.) Orice-aţi spune, n-are a face; noi nu putem să ne luăm după toate toanele comerţagiilor; avem blană, o vopsim în negru, îi dăm o formă rotundă — pentru că dacă e să vorbim pe şleau, atunci s-o spunem deschis; majoritatea oamenilor au capete rotunde, iar căciulile, dacă le facem de lux adică vopsite în negru, şi le mărim preţul prin asimilare...

Nareafacec vorbi aşa multă vreme, luă măsuri, chiar din timpul şedinţei, ca în raionul Furneni să fie expediate de urgenţă încă 300 de căciuli şi explică pe larg că muncitorilor orădeni le-ar scădea acordul dacă nenorocirea ar aduce pe capul lor un plan cu paltonaşe. De cîte ori Nareafacec punea vreo întrebare oratorică, tînărul Cimentoiu, care nu putea face deosebirea între o întrebare adevărată şi una pur oratorică, sărea mereu să-i răspundă. Acest lucru avea să aducă tragica moarte a valorosului planificator.

Lucrurile s-au petrecut astfel: căpătînd mereu răspunsuri, Nareafacec s-a enervat şi a ajuns la cuvinte grele:

— Te dai la planificarea socialistă! strigă el.

— Ba la capitalistule ce eşti! răspunse Cimentoiu. Capitalistu' abia la piaţă vede ce păţeşte, da' planificatoru' adevărat n-are cap numa' ca să aibă un suport pentru căciulă...

Au ajuns la cuvinte grele de tot, a venit una din acele anchete la care visase de multă vreme Cimentoiu, şi pînă la urmă Nareafacec s-a pomenit transferat.

Cum însă specialitatea lui — dacă avea vreuna — erau blănurile, şi cum responsabilul comercial din Furneşti fusese lovit de o semiparalizie, Nareafacec s-a pomenit — ca-n vechile legende populare despre dreptate — mai marele căciulilor din Furneşti. În primele zile s-a bucurat regăsindu-le; le privea şi le mîngîia, a plasat o mică parte în alte raioane, a scris la uzinele din Oradea, să le ia îndărăt (cei de acolo îl aveau însă în grijă), a avut proces cu C.F.R.-ul pentru locaţii, a rămas cu planul valoric neîndeplinit şi aşa mai departe.

L-am cunoscut cu puţin timp înainte de tragica lui moarte. Cînd m-a văzut în uşă, a holbat ochii, strigîndu-mi :

— Cînd intri în biroul ăsta, scoate-ţi căciula !

M-am scuzat, spunînd că nici nu apucasem să intru.

— A, nu — a oftat el — nu-mi pasă de politeţe — uite, da — că dai mîna cu mine fără să-ţi scoţi mănuşa, zău dacă-mi pasă. Poţi să stai şi cu pălăria pe cap — nu mă deranjează. Căciulile însă îmi fac rău. Ştii, avem o problemă, o să mă lovească damblaua, fraţii ăştia de la „Blanoplana“ din Oradea au lucrat cu picioarele, mai ales planificatorii, zău, stai numai să vezi în ce situaţie ne pun pe noi, noi, care trudim în comerţul socialist... Da' mai întîi, spune-mi, te rog : nu ştii unde aş putea să plasez nişte căciuli ?

În momentul acela, uşa s-a trîntit de perete şi, din prag, un ceferist a strigat :

— A sosit un nou trans...

Ce a venit, nu vă mai povestesc. E prea groaznic.

TRAGEDIA UNUI VINO MÎINE

Există poate zeci de feluri ale birocratismului, dar nu ştiu de ce o serie de autori nu observă decît unul şi acelaşi tip : cel care spune „vino mîine“, are ştampile multe şi mînecuţe negre. Chiar dacă, sărmanul, nu e birocrat de loc, de vreme ce poartă mînecuţe, s-a zis cu el : îl vîră în schiţă. A devenit o modă : «birocratismul este care zice „vino mîine“».

O fi existînd poate vreo plăcere deosebită, o voluptate pe care o încerci doar scriind despre „vino mîine“ şi pe care nu o poţi avea atunci cînd scrii despre alte soiuri de birocraţi. Atras de curiozitate, m-am hotărît deci să urmez moda şi să scriu o schiţă despre „vino mîine !“

A fost odată, ca niciodată, că de n-ar fi, nu s-ar povesti, a fost un birocrat care... Dar n-aş vrea ca diferiţi funcţionari să se supere, spunînd că fac aluzie la ei : voi preciza că îl chema Grigore N. Amîinii şi — ca nu cumva să se creadă că generalizez, vizînd vreun alt funcţionar — avea buletinul de identitate nr. DCM X 72389761. E deci unic, strict individualizat, şi nu mai există altul ca el. Adaug că funcţia lui era foarte mică.

Omul aista plin era de daruri şi haruri, însă mai avea şi unele lipsuri — dar să nu exagerăm — avea o singură lipsă : nu făcea nici o treabă. Oricărui om îi spunea doar atît : „Vino mîine“.

Într-o zi, trece prin dreptul biroului său o rachetă mare, modernă, sovietică, pe care stăteau călare doi bătrîni

veniţi din cer, unul cu o barbă mare, celălalt cu o legătură de chei la brîu. Folclorul i-a denumit în fel şi chip, dar pentru că folclorul a evoluat, mă voi mărgini să arăt pe scurt că bătrînul care stătea în vîrful rachetei era fostul director general al Iproexmincer — Institutul de proiectare şi execuţie a minunilor cereşti. Fusese de mult pensionat de către omenire care nici nu mai credea în el ; dar îşi cumpărase din economii o rachetă, studiase ceva filozofie, devenise ateu convins şi, păstrîndu-şi titlul vechi, mai făcea din cînd în cînd inspecţii pe vreo planetă. Celălalt fusese întotdeauna principalul său ajutor în deplasările pe teren ; dar directorul Iproexmincer-ului, pentru că n-avea loc de consilier pe schema de salarizare, îl trecuse ilegal ca portar. Opresc cei doi bătrîni racheta, se dau jos, se dezmorţesc şi primul spune :

— Ei, Petre, unde mai mergem ? Expoziţia unională de la Moscova am văzut-o !

— Păi, tovarăşe director — răspunde celălalt — avem de mult în plan să vizităm şi un birocrat. De aceea, am oprit aici.

— Garnitura de trăsnete ai luat-o cu tine ?

— Nu mai are la magazie, că trebuie programare luni şi vineri la Metagalaxia de alături. Da' găsim noi o rezolvare...

Amîinii şedea la biroul lui, cînd se pomeneşte cu doi moşneguţi.

— Am venit după pensie... — zice unul, tremurînd bătrîneşte din cap.

— Da' pe unde-ai intrat ? s-a mîniat Amîinii. Nu acuma. Mîine, vino mîine !

Asta n-a zis-o aşa, domol, ci răstindu-se.

— Apoi, fiule — a prins a grăi moşneguţul celălalt — statul nostru democrat-popular ne ajută şi dumneata ne amîni ?

Dar lui Amîinii prea puţin îi păsa şi de legile statului, şi de bieţii bătrîni. El o ţinea una şi bună : vino mîine !

Au ieşit bieţii pensionari afară din birou, cătrăniţi cum nu se mai poate.

— Ce zici, Petre — a întrebat primul, mîngîindu-şi barba — cum să pedepsim pe omul aista hain la inimă, care nu ascultă legile statului popular ?

— Apoi, tovarăşe director — a răspuns celălalt — eu zic aşa : să-i îndeplinim dorinţa. Să-i fixăm îndeplinitorul de dorinţe „Tempo“, combinat cu „Cronos“.

— Bine, dar asta înseamnă o cheltuială cam mare de energie !

— Sîntem la sfîrşit de an, şi pe trimestrul IV ni s-a aprobat un surplus, a răspuns celălalt.

— Atunci, dă-i drumul !

*

* *

Amîinii tocmai se pregătea să ia un suc la gheaţă, cînd în biroul lui a intrat un băiat de vreo 14 ani. Avea vocea în schimbare, obrazul îi era catifelat, purta pantaloni scurţi. Venise pentru maică-sa, o văduvă care n-avea timp să aducă o cerere, că era ocupată în producţie. Băiatul a tuşit stingherit şi a îngînat pe o voce foarte subţirică, care la unele silabe cădea pe neaşteptate în bas :

— V-am adus o cerere pentru mama.

— Vino mîine, i-a spus liniştit Amîinii.

— V-am adus cererea aceea pentru mama, a ciripit şi bubuit vocea nesigură a băiatului.

— Vino mîine ! a strigat Amîinii.

Spre marea lui mirare, băiatul, în loc să plece din birou, i-a răspuns :

— Am venit, mi-aţi spus alaltăieri... v-am adus-o...

— Vino mîine, mîine, mîine ! a urlat scos din sărite Amîinii. Ce, eşti surd ? Eu nu ştiu de ce dracu' îmi vin mie toţi copiii necopţi şi cu pantaloni scurţi !

— N-am pantaloni scurţi ! a protestat jignit băiatul, sensibil ca oricare altul la vîrsta lui. De-o săptămînă nu mai port pantaloni scurţi !

Amîinii s-a mirat puţintel : doar îl văzuse abia adineauri cum a intrat în birou cu pantaloni scurţi, şi acum, într-adevăr, purta pantaloni lungi. Dar omul nostru era atît

de enervat, încît n-a dat importanţă ! Minute în şir, văzînd roşu înaintea ochilor, a strigat mereu : mîine, mîine — socotind că băiatul va dispare negreşit.

Cînd şi-a venit în fire şi i-au dispărut petele roşii din văz, s-a trezit că are în faţă acelaşi băiat, numai că-i îmbrăcat de data asta cu palton şi căciulă. În sobă ardea focul, iar Amîinii nu mai avea poftă de suc la gheaţă. Se simţea moleşit de căldura sobei, s-a întins puţin, a căscat, a dat să aţipească, dar deodată tînărul i-a spus pe o voce plăcută de tenor :

— Se dă parţial în funcţiune combinatul de stuf. Plec peste o săptămînă ca muncitor şi v-aş ruga, în legătură cu cererea aceea veche a mamei...

— Păi — l-a întrebat Amîinii care, moleşit, devenise binevoitor — nu ţi-am spus să vii mîine ? Mîine, băiete, pardon, tinere, nu ştii ce înseamnă mîine ? Nu poţi să aştepţi o zi ? Abia mi-ai adus cererea ! Ori mîine, ori peste trei zile...

S-a uitat la el, şi deodată a văzut că în mînă îi apăruse un geamantan.

— De un an şi ceva viu zi de zi aici ! a spus tînărul. Peste o oră pleacă trenul şi...

— Cum de-un an şi ceva, că de abia ai... şi deodată Amîinii a sărit în sus, cu ochii holbaţi : pe fila calendarului stătea scris *2 februarie 1961*. S-a frecat la ochi şi a auzit lîngă el vocea tînărului :

— Ce facem cu...

— Ieşi afară ! a urlat el. Lasă-mă să mă gîndesc ! Să nu te mai văd nici mîine, nici poimarţi, nici peste doi şi nici peste cinci ani !

Şi deodată uşa s-a deschis şi în birou a intrat, elegant şi trist, tînărul bărbat. La butonieră avea o bandă neagră.

— Inginer Mihăilescu, şeful secţiei a doua a combinatului de stuf — s-a prezentat el, întinzîndu-i mîna. Acum şase ani mi-aţi spus că pot să revin abia anul ăsta, ştiţi, în legătură cu o cerere a... — aici vocea i-a tremurat ca-n adolescenţă — ...a muncitoarei Elena Mihăilescu, răposata maică-mea, care...

Amîinii s-a prăbuşit cu capul în mîini şi a îngînat, pierdut :

— Spune-mi, te rog, ce se întîmplă cu mine ? În ce an sîntem ?

— '67 — i-a răspuns mirat inginerul. Peste o săptămînă e revelionul.

— Nu-mi amintesc nimic — a spus Amîinii — acum cîteva minute eram în 1960 şi dumneata purtai pantaloni scurţi şi aveai o voce caraghioasă, în schimbare. Ce-ai făcut ? Ai crescut ? Şi atunci, eu, eu ce-am făcut ?

Tînărul, crezînd că are de-a face cu un nebun, s-a fîstîcit şi a pus mîna pe clanţă.

— Nu, nu pleca ! a strigat Amîinii. Nu-s nebun ! Zău, nu ştiu ce-i cu mine : nu-mi amintesc nimic, nici cînd am mîncat, nici cînd am băut, nici leafa cînd mi-am luat-o... nimic pe lumea asta. Nici nu ştiu dacă am rămas pe lista de prime. N-am avut nici o plăcere. A trecut totul, nu ştiu de ce şi nu ştiu cînd şi nu ştiu unde. Nu-i vreo farsă ? Dă-mi o dovadă, spune-mi ce s-a întîmplat în anii ăştia...

— Păi — a spus încurcat inginerul-director — s-a montat pe lună prima cabină etanş cu oxigen, s-a instalat acolo filiala Academiei Sovietice, am trimis şi noi un repre...

— Da' ratele la mobilă le-am plătit ?

— Ce faceţi cu cererea mamei — i-a spus plictisit bărbatul — mîine plec în străinătate, în noua republică socialistă...

— Da' ce s-o fi întîmplat cu intrigile lui Popovici ? Şi cînd mi-am băut damigeana pe care mi-a adus-o alaltăieri un ţăran ? Şi cum a rămas cu ancheta controlului de stat ? Ne-a găsit cu hîrtiile nerezolvate ?

În aceeaşi clipă, uşa s-a deschis şi Amîinii, din obişnuinţă, a strigat :

— Peste o săptămînă !

A dat să vorbească iarăşi cu inginerul Mihăilescu, dar fostul copil dispăruse ; a vrut să-şi aprindă o ţigară — simţea că nu mai fumase de mult — şi s-a trezit că ţine în mînă o telegramă din străinătate : „Rezolvaţi memoria mamei. Mihăilescu. 2 ianuarie 1968".

A scris pe colţul telegramei : „Să se rezolve pînă într-o lună", şi deodată s-a pomenit în alt birou decît al lui, deşi stiloul şi hainele de pe cuier păreau aceleaşi ; în locul

mînecuţelor negre, purta acum o ciudată salopetă plastică. Abia adineauri vorbise cu băiatul cu pantaloni scurţi ; totul se petrecuse atît de vertiginos că Amîinii nu putea să-şi revină din surpriză. Se simţea îmbătrînit, cu junghiuri în inimă, stomacul îi era cam încărcat, deşi nu ştia cînd mîncase, dar nu putea să se gîndească o singură clipă ; mereu intrau oameni, mereu îi amîna, îi dădea afară, mereu apăreau alţii, încuia uşa, şi imediat o găsea descuiată, ba se topea de căldura verii, ba îl înfiora umezeala toamnei, biroul i se mărise, devenise mai luminos şi elegant, clima era plăcută, se auzea o muzică ciudată, apoi i-a apărut un ziar cu un titlu din care sărea în ochi cuvîntul COMUNISM, dar, fără să citească, Amîinii s-a pomenit în biroul lui cu o fetiţă care plîngea.

— Vino mîine ! striga el mereu, dar fetiţa plîngea şi răspundea : „Si ieli mi-ai spus la fel. Nu mă mai cunoşti, bunicule ? Mi-ai plomis că mă duci azi cu lacheta în Amelica de Sud“ — şi cînd i-au căzut privirile pe-o oglindă, să vadă dacă arată a bunic, s-a îngrozit : era bătrîn, stătea pe veranda unei case de odihnă la munte, întins pe un şezlong şi în faţa lui cădea mereu la vale o bucată de lemn. Un căţeluş zburdalnic i-o aducea îndărăt în bot, dar el îi spunea căţeluşului „Vino mîine !“ — şi îl revedea suind dealul cu bucata în bot.

Înainte de a aţipi, s-a trezit în vilă, cu picioarele învelite într-un pled, cu faţa spre televizor, dar nu micul televizor al acestor ani, ci unul uriaş, în culori şi relief.

Se arăta un fel de sărbătoare uriaşă, un fel de festival al oamenilor de toate vîrstele.

„Unde am fost eu ? Ce s-a petrecut ? — se întreba Amîinii. Parcă mi-aş fi amînat singur viaţa. Măcar să aflu ce s-a petrecut, ce au făcut oamenii în timpul ăsta ? Ce-au muncit ? Cum au rezolvat cererile ? S-au bătut ? Sînt bătrîn, dar merită să am măcar un ceas, să aflu ce-a fost — numai să nu vie Moartea să mă ia.“

— M-ai chemat ? i-a strigat Ea din depărtări.

Amîinii s-a speriat, o vedea în chip şablon, cu o coasă, ca în publicaţiile de pe vremuri. Ca să scape de ea, i-a zis :

— Vino mîine!

— Am venit! i-a răspuns Ea.

N-a mai ştiut de nimic. S-a trezit apoi în faţa unei porţi, o poartă uriaşă, frumos nichelată. La ghişeul de informaţii stătea un bătrîn cu o legătură de Yale învelită în materii plastice. Deasupra marii intrări nichelate, pe o firmă albastră, i s-a părut a desluşi cuvintele:

„Împărăţia cerurilor, Regiunea Rai, Raionul Pămînteni. Poarta B“. Cu litere mai mici, dedesubt, scria: *„Deschis zilnic 8—15. Închis duminica şi sărbătorile legale. Nu insistaţi să fiţi serviţi după orele de serviciu. Nu angajaţi discuţii inutile cu arhanghelii şi restul personalului de serviciu. Nu scuipaţi pe nori“*.

Amîinii, tuşind stingherit, i-a spus tovarăşului de la ghişeul de informaţii:

— Am fost evacuat de pe lumea cealaltă. Vă rog să-mi repartizaţi şi mie un locşor oricît de modest, chiar cu baie şi bucătărie în comun, pînă vine şi nevastă-mea.

— Nu mă mai cunoşti? a zîmbit portarul.

— Nu.

— Am venit odată să-ţi cer pensie şi m-ai tot amînat. Nu-ţi aminteşti? De ce n-ai respectat, omule, legile ţării?

— Îmi fac autocritica, a spus iute Amîinii, şi vă rog să mă primiţi.

Moşneguţul s-a uitat la ceasul de milenii-lumină, a clătinat din cap şi i-a răspuns:

— Acum e prea tîrziu. Vino mîine.

*

* *

Sfîrşitul de mai sus nu e bun. S-ar putea ca d-voastră să credeţi în existenţa Iproexmincer-ului şi a regiunii R.A.I. De aceea, voi informa cititorul şi asupra obişnuitei treziri din coşmar, cu ajutorul căreia autorii de scrieri fantastice scapă de obiecţiile cititorilor prea scrupuloşi.

...Doamna Georgeta Amîinii, frămîntîndu-şi mîinile, ieşi în întîmpinarea medicului.

— Visează urît, nu s-a trezit încă. De două zile i se năzăreşte prin somn că nu ştie cînd a trăit, că un inventator

a făcut nu ştiu ce maşină, că de cîte ori strigă „Vino mîine!" se face ziua următoare. De două zile strigă mereu „Nu scuipaţi pe nori!" Să fie ceva serios cu febra asta?

— Fleacuri, zise doctorul.

Îl cercetă pe Amîinii, care se trezise, şi îi spuse soţiei sale:

— Nici o grijă să n-aveţi! În trei zile e pe picioare. Vin să-l văd peste trei zile.

Amîinii rîdea.

— Doctore, spuse îngrijorată femeia, te rog, vino mîine.

Lui Amîinii îi dispăru zîmbetul de pe buze.

— A, nu, zise el, să nu începem cu „vino mîine", sau cu „las' că viu eu peste trei zile". Aici e chestie de sănătate: febra asta, şi visele, mă epuizează. Vă rog să rezolvaţi chestiunea mai urgent. Nici un vino mîine! Stai azi, şi să rezolvăm totul pe loc!

Cuprins

Modul de întrebuinţare 5

Unii 8

Toţi, domnule, toţi! 12

Direcţiunea mişcării bîrtiilor 16

Misterioasa dispariţie a unui redactor de editură 32

Radicală 36

Interviu cu o vacă 42

Omul care dă din cap 49

Omul care dă din gură 53

Omul care dă din picior 59

Omul care dă din coate 69

Omul care dă din umeri 76

Omul care Dă din Banii Statului 83

Omul care mişcă din urechi 93

Scurt, nu? Scurt! 100

Fiul adoptiv 105

Un mister de nedezlegat 110
Respectele noastre, domnule consilier! 115
Suferințele tînărului Sussex 121
Buongiorno, Caciula! 125
Tragedia unui Vino mîine 129

ERATĂ

La pag.	*Rîndul:*	*În loc de:*	*Se va citi:*	*Din vina*
51	18 sus	Răspunde	răspunde	Editurii
53	6 jos	Artă	Arta	"
56	6 jos	care i-a străpuns	i-a străpuns	"
71	12 sus	bătrîne	bătrînei	"
72	5 sus	omul	unul	"
84	20 jos	la	cu	"
97	3 jos	interior	inferior	Autor
101	10 jos	Am liniștit-o	am liniștit-o	Editurii
107	2 jos	tăcu	tăcuse	"
109	5 jos	îmbăta	îmbată	"
112	9 jos	Ni s-a	Ni s-au	"
128	6 sus	da-că	dacă	"
"	1 jos	Ce a venit	Ce a urmat	Autor

Redactor responsabil : VINICIU GAFIȚA
Tehnoredactor : VASILE BIRIȘ

Dat la cules 24.05.1961. Bun de tipar 04.07.1961. Apărut 1961. Comanda nr. 5256. Tiraj 25.140. Broșate 25.140. Hîrtie velină mată de 80 g/m², 610×860/16. Coli editoriale 4,5. Coli de tipar 10. A. 0132. C. Z. pentru bibliotecile mici 8(R).

Tiparul executat sub com. nr. 10852 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii, București — R.P.R.

Lei 8